

సరస్వతి గ్రంథమండలి : పాఠాగారమాలిక
రా ఘ న రా వు స ం పా ది త ము

భే తా ల క థ లు

అశ్వత్థ లక్ష్మణస్వామి నాయుడుగారిపే

శ్రీకటిరము : రాజమహేంద్రవరము

1984—7346—1600

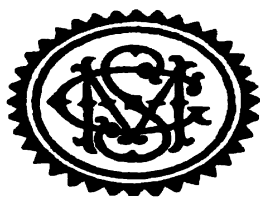
దీ ని తె ల

౦-౧౨-౦

భేతా శ్శకథలు

సంకలనం

మద్వారి శ్రీరామమూర్తి

స ర స్వ తీగ్రం థ మం డలి
రా జమ హేంద్రవర ము

సర్వస్వామ్యములు
ప్రకాశకునివి

Saraswathi Power Press, Rajahmundry
Printed and Published by
A. Lakshmanaswamy Naidu
1st Edition—1934

విషయసూచిక

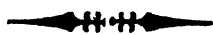
పుట

1. వజ్రమకుటుని కథ	...	...	1
2. నుమదన కథ	...	...	22
3. హరిస్వామి కథ	...	...	33
4. వేదశర్మ కథ	...	...	36
5. మృగాంకవతి కథ	...	...	41
6. ధర్మధ్వజుని కథ	...	...	49
7. యశోధనుని కథ	...	...	52
8. చూపవంతుని కథ	...	...	57
9. ఒకచోరుని కథ	...	...	63
10. చంద్రావలోకుని కథ	...	...	68
11. నలుపురువిపుల కథ	...	...	73
12. వీరబాహుని కథ	...	...	76
13. ధర్మచాలకుని కథ	...	...	80
14. ఒకతాపసి కథ	...	...	82
15. శశివధ కథ	...	...	84
16. వావిలేని కథ	...	...	101

ద్వితీయ భాగము

	...	పుట	
17. కళావతి కథ	...	105	
18. కామమంజరి కథ	...	111	
19. రాజశేఖరుని కథ	...	124	
20. ధనగుప్తుని కథ	...	131	
21. విలాసవతి కథ	...	134	
22. పద్మావతి కథ	...	137	
23. గుణావతి కథ	...	143	
24. లీలావతి కథ	...	147	

భేతాళ కథలు

ఉపక్రమణిక

విక్రమార్కభూపాలుఁ డఖండవైభవంబున భూనలయంబును బరి పాలించుచుండ నొక్క సంయమింద్రుడు బ్రతిదినంబునను నొక్క ఫలమును గొని యాతని యాస్థానమున కరుదెంచి విధిదృష్టవిధానం బున నాతని నాశీర్వదించి తా గొనివచ్చిన ఫలము నాతనికిఁ గాన్కగా సమర్పించి వెడలుచుండెడివాడు. విక్రమార్కుఁ డనుదినం బొ ఫల ముల తన శయనాగారమునకుఁ గొనిపోయి యొకచో నుంచుచుండెను. పట్టమహిమియ-భూపాలుఁ డా ఫల మెప్పుడును భుజింప నవేఱిించునో యను వెరవున భుజింపక యొకచో భద్రపఱచుచుండెను గాని భూపాలు డా ఫలములు నెన్నడును భుజింప నవేఱిించి యుండలేదు. ఇట్లుండ నొక్కనాఁ డా మునిపుంగవుఁడు ఫల మొసంగి నెడలిన సిమ్మట యొక బిక్షుకుఁడు దన పెంపుఁడు వానరముతో నచ్చటి కరుదెంచి భూపాలు నితో “దేవా! ఈ మర్కట మొనరించు వినోదముల గాంచి తమరు నన్నుగ్రహింప వేడుకొనుచున్నాఁడను.” అని వినయవిధేయతలతో విన్నవించ భూపాలుఁ డందుల కనుమఱియెను. బిక్షుకుఁ డా వానర మును పెక్కంగతుల నాశించి యట నున్న సభ్యుల నపరిమితానంద నాధిమగ్నుల గావించెను. విక్రమార్కభూపాలుఁడు గూడ సపరిమితా నందభరితుఁడై తన కరంబున నున్న ఫల మా మర్కటమున కందించెను. ఆ మర్కట మద్దానిని భక్షింపవలయునను శరాశతో విరువగా నందుండి యొక యమూల్యరత్న మిలాతలంబున బడియెను. విక్ర మార్కుఁ డా రత్నముఁ దీసి పరీక్షించి యయ్యది యింపుమింపుగా

నాక లక్షవరాలు విలువ నేయనదిగా నిశ్చయించి; కడుంగడు నాశ్చర్యంబున సంతోషురంబునకుఁ జని ప్రియాంగనఁ జేరబిలచి “ప్రియా! సుమా రొక నెలదినంబులనుండి యనుదిన మొక ఫలంబును గొనివచ్చి యీ శయనాగారమున నుంచుచుంటిని. ఆ ఫలము లేమయ్యెనో యెఱింగియుంటివేని వచింపు” మని బలుక నామెయు భూపాలుని కిట్లనియెను. “ప్రతిదినంబునను ఫలమును దీసి భద్రముగా నొకచో నుంచుచుంటిని. తమ రే యవసరంబున వాడిని గూర్చి ప్రశ్నింతురో యని వానిని భక్షింప సాహసింపనైతిని.” అని బల్కి యాఫలముల వైచియుంచిన సువర్ణమండరమును దెరచి చూపెను. విక్రమార్కుఁ డామె యట్లానరించినందుల కెంతయో సంతసించి యా ఫలములలో నొక ఫలమును దీసి విచ్చెను; తోడనే యందుండి మరియొక యమూల్యరత్నము భూమిపై బడియెను. విక్రమార్కుఁ డపరిమితాశ్చర్యమున నింకొక ఫలమును బరీక్షింప నందు గూడ యమూల్యరత్న ముండెను. క్రమక్రమముగా విక్రమార్కుఁ డన్ని ఫలములను గూడ బరీక్షించి యన్నిటియందును రత్నము లుండుట జూచి యాశ్చర్యమగ్నమాన నుండె యుండెను.

నాటిరేయి విక్రమార్కుడు తన మనంబున నిట్లు వితర్కింపఁ సాగెను. “ఈ జడదారి యనుదిన మిట్లాక యమూల్యరత్నగర్భితఫల మొసంగుట జూడ ఈతఁ డెద్దియో నావలన కాగల కార్యముండుటచే నన్ను ప్రసన్నుని జేసికొన గోరియున్నట్లు దోచుచున్నది. కానియెడ నిట్లానర్పవలసిన యగత్య ముండదనియే నా యభిప్రాయము. అయినను ఈతఁడు జడదారి యరిషడ్వర్గాదుల జయించి మోక్షసామ్రాజ్య లక్ష్మి జేసికొన తపోనిష్ఠాతత్పరత మెలంగు నీ జడదారికి నావలన దీర గల కార్య మేముండును. గాన నిరపేక్షతో జనుదెంచి యాశీర్వదించి ఫల మొసంగుచున్నట్లుల నే దలంపవలయును గాని యన్యథా దలం

చుట కెట్టి యవకాశమును గాన్పింపదు.....అని యేమేమో దల పోసి మరునాఁడా సంయమిండ్రుని పోసీక నిల్చి యాతఁ డొనర్చు కృత్యమునకు గారణంబరయ నిశ్చయించుకొనియెను. తన్ని శాశ్వత మెటులనో వేగించి యరుణోదయంబున మేల్కొంచి కాల్యకరణీయం బుల దీర్చుకొని యథాకాలమునకు సభాస్థలంబున కరుదెంచి సంయ మిండ్రుని రాకకై నిరీక్షించుచుండెను.

నిర్ణీతసమయమున కా సంయమిపుంగవుఁడు సభాస్థలి కరుదెంచి విక్రమార్కభూపాలున విధివిధానంబున నాశీర్వదించి ఫల మొసంగెను. భూపాలుఁడా ఫలమును గూడ విచ్చి జూచెను. అందునను యమూల్య రత్న మొకటి విరాజిల్లుట దిలకించి-సంయమిండ్రునితో నిట్లనియెను. “దేవా! పెక్కుదినములనుండి ఫలముల నొసంగుచుండ నుపేక్షించితిని కాని గతదినంబున తమ రొసంగిన ఫలమును విచ్చినంతనే యొక యమూల్యరత్నము గానపించెను. అందులకే నాశ్చర్యము నొంది తమ రీవర కొనంగిన ఫలముల గూడ బరీక్షింప ప్రతిఫలమునందునను యొక్కొక రత్న ముండుటచే నాశ్చర్యమగ్నమానసుండ నైతిని. తమ రనుదిన మిట్లై రత్నగర్భితఫలముల నొసంగుచుంటిరో యింతవరకు గనుగొననేరని నా యవరాధంబు మన్నింపవలయును; నావలన నెద్దియో యొక మహత్కార్యము సాధింప దలంచిన ట్లనుమానించు చున్నాడను గాన తమ యభిమత మెద్దియో వచింపవలయును. తమ రెట్టి కార్యము సాధింప నియోగించినను సాధించుటకు సిద్ధముగా నున్నాడను.” అని వినయవిధేయతలతో బలుక నా జడదారి యధిక శిరామోచ మొంది భూపాలువరేఖ్యున కిట్లననియెను.

“రాజోన్మతా! నీ యనుమానమే నిక్కువము. నీవలన నొక కార్యమును సాధింప నెంచియుంటిని. నీవు ప్రసన్నుడ వగుటకే యి ట్లనుదినంబును ని యొక కరుదెంచుచుంటిని. నా పూర్వజన్మసంచితార్థ

మున నేటికి నీవు ప్రసన్నుడవై వలయు కార్యము దీర్చెదనంటివి. వరమానందభరితుడవైతిని. నే నొక జన్న మొనరింప సంకల్పించు కొంటిని. ఆవనమున కీవు సంరక్షకుడవై నిలువవలయును. ఇందుల కంగీకరింతువేని రాగల కృష్ణచతుర్దశినాటి రాత్రి యరుడెంచు సంతకు నీ వీ గ్రామోపకంఠమున గల రుద్రభూమి కరుడేరవలయును.”

అతని పల్కు లాలించి యసహాయశూరుం డగు విక్రమార్కుడా సంతసంబున నాటికి తా నరుడెందునని వచించి యా సంయమిండుని సమయోచిత గౌరవపురస్కరముగా వీడ్కొల్పి పంపెను.

విక్రమార్కుడా మునిచంద్రుడు వచించినట్లుగా కృష్ణచతుర్దశి నాటిరాత్రి గ్రామోప కంఠమున నున్న ప్రేతభూమికిఁజని; యట వివిధవస్తు సంగభారములతో నన్నద్ధుడై సవన ప్రారంభ సంసిద్ధుడై తన రాకకై నిరీక్షించుచున్న జడదారి గాంచి యతి భక్తిమై సమ స్కరించెను. ఆ జడదారియు అతని రాకకు సంతసమందెను. విక్ర మార్కుడా మునిపుంగవుని కిట్లనియెను. “దేవా! తమ యజ్ఞసము నకు విఘాతమా పాదించువాడెవ్వరు? వారెచ్చట నివసించుదురు? వారే హావమున నరుడెంచు చుండును. నేనిట యొసర్పనలసిన కార్యమెద్ది సవిస్తరముగా వచింపలే” అని బలుకుచున్న భూపాలునకామునిచంద్రు డిట్లనియెను. “ఓయీ ఈ సరకు బెక్కుసార్లు సవన మారంభించితిని గాని యది నిర్విఘ్నముగా గొనసాగి యుండలేదు. ఈ రుద్రభూమి కు త్తరముననున్న యొక వట వృక్షముపై నివసించుచున్న భేతాళు డెల్లప్పుడు నాయొసర్ప బూనిన జన్నమునకు విఘ్న మాపాదించు చుండును. ఇప్పుడు నీ వచటికేగి యాతనిబట్టి తెమ్ము. ఇచ్చటి గొని వచ్చితివా యాతని నిముష మాత్రమున మంత్రబద్ధుని గావింపగలను. తదుపరి జన్నము నిర్విఘ్నముగా బరి సమాప్తి నొందును. అతడు శివాకృతిదాల్చి యుండును, గుర్తించి తీసికొనిరమ్ము. త్రోవలో

నాతినితొ మాటలాడినయెడల నాతఁడు నీపట్టు దప్పించుకొని మరల వట వృక్షమును జేరుచుండును. గావున మానవ్రతమూని యాతని గొని రావలయును.” అని మునిబల్కిన విని నిముషమాత్రంబున భేతాళుని గొనివత్తును. సవన ప్రారంభమునకు సంసిద్ధులై యుండుఁ డని బల్కి యుత్తరాభి ముఖుఁడై చనియెను.

సంయమిండుఁడును విక్రమార్కునినలన దాను సాధింపదలచిన కార్యము సాధింపనాను గదా యను సంతసంబున ప్రతి నిముషమును విక్రమార్కుని యాగమన మాకాంక్షించుచు నిరీక్షించి యుండెను.

గాఢాంధకార బంధురంబుగ నున్న యా నిశా సమయంబున విక్ర మార్కుండ వక్ర పరాక్రమంబునఖడ్గమాత్ర సహాయుఁడై యుత్తరాభి ముఖుండై చని చని యొక వట వృక్షశాఖలఁ దగుల్కొని శవా కృతించొంది యథో ముఖుండ్లై వేలాడుచున్న భేతాళుఁ బొడగాంచి నిర్భీత చేతస్కుండ్లై వృక్షం బధిరోహించి భేతాళునిపట్టి బంధించి మూపునం దిడుకొని వృక్షావరోహణ మాచరించి యా భారంబును మోవజాలక నాచూసపడుచు యతి యున్నతావున కభిముఖుండ్లై నడచుచుండెను.

వ జ్ర మ కు టు ని క థ .

భేతాభుండు విక్రమార్కుని భుజంబున నధివసించి పెక్కువిధముల నాతని మానవ్రతమునకు భంగ మొనరింపవలయునని ప్రయత్నించెడి విఫల ప్రయత్నములై భూపాలుఁజూచి కనికరించువాని చందంబున “రాజా! ఎట్టి దుర్బల కార్యమున కీవు పూనకొంటివి. విలాసముగా ఛత్రముచేసి ధరింప నగత్యము లేని భూపాలుఁడవే ఇట్టియెడ నొక మనుజునకుఁగాదు సలుపురకై నను మ్రోయుట కసాధ్యమైన నన్ను నీ వొక్కరుండచే మ్రోయ నలసినచ్చినది. ఎంత శ్రమపడుచుంటివి. ఇంతకును విధి వ్రాత దప్పింప నెవ్వని తరంబు. అయినను శ్రమ నివారణార్థ మొక చక్కని కథ దెల్పెద నాకర్ణింపుము.” అని బల్కి యీ క్రింది కథ చెప్పుట కుపక్రమించెను.

తొల్లి *గారీకృతంబును ఘోరితరంబున బ్రతాపమునుండిండును భూపాల తిలకుం డఖండవై భవంబును భూవలయమును పరిపాలించు చుండెను. అతనికి వజ్రమకుటుండును కుమారుడు గలఁడు. వజ్రమకుటుండు సర్వ విద్యా పరిపూర్ణుడై సంప్రాప్త యశాప్వంసుడై యనవరతంబు మంత్రి నూనుడగు నుబుద్ధి యను నాతనితో గలిసి మెలసి వర్తించుచు యొక్క నిముషమైన నాతని నెడబాయ లేకుండెను.

*వారణాశి పురంబుని గొన్ని ప్రతులయందు గలను. కథా సరిత్యాగగ మందు నూడ గారీ కృతంబనియే గలను. “భేతాశి పంచ వింశతి” యను పద్యకావ్యమన నూడ గారీ కృతంబనియే గలను.

ఇట్లుండ నొక్కనాఁ డా యిరువురు న్నేహితులును సముచిత పరి వార్యులై మృగయావిరోధార్థమై సమీప వనంబుల కరిగిరి. ఇరువు రును యొకరికొకరు దీసిపోకుండునట్లుగా మృగంబుల సంఘకాలయంబున కనువుచు పెక్కు విధంబుల విహరించుచు నెట్టకేలకొక్క వనీవ రాహముఁ బొడగాంచిరి. భూపాలుఁ డద్దాన సమయింప సమకట్టి నొక్క బాణ మా వరాహముపై విడచెను. అయ్యదియు యేటుదిని దుస్సహముగా బాధింపబడుచు తిరిగి వారిపై బడుటకు భయమొంది ప్రాణములఁ దక్కించుకొన నెంచి పరుగిడ మొదలిడెను. రాకుమారుఁ డెట్టైనను దాని వధింపవలయునను యుత్సాహమున వెంబడించెను. మంత్రిసూనుఁడును యాతని కంగరక్షగా నుండుటకై వెన్నంటెను. పరి వారములో గొందఱు కొంతవరకు వెంబడించిరిగాని వారి వారువము లతో సమముగా దమ వారువములు బోజాల కున్నందున వెనుకకు మరలవలసిన వారైరి.

వజ్రమకుటుండును సుబుద్ధియు యపరాధ్వాకాలంబు దనక నాపం దిని వెన్నాడిరి ; కాని యావనీవరాహము లతానికుంజములలో దూరి తప్పించు కొనెను. అంత రాకుమారుఁడు విషాదమున వెనుదిరిగి జూచి సుబుద్ధి త న్ననుసరించుటకు కొంత సంతసించి యాతని సమీ పించి వరాహంబు దిరోహితమై వృత్తాంత మెఱిగించి వెండియు నిట్ల నియె “ఓయీ! యధికమగు దాహముచే వీడింపబడు చున్నాడను. సమీపమున నెందైన జలాశయమున్న దేమో పరికింపవలయును. మన కంటె నెక్కడుగా మన హయములు డస్సియున్నవి. అయ్యవిఁ గూడ విశ్రాంతి దీసికొనినగాని తిరుగప్రయాణమున కుపయుక్తములుగావు. ” అనుటవిని సుబుద్ధి నలుదెసలబరికించి తూర్పు దెసనండి జలవిహంగము లరుదెంచుట దిలకించి యా దెస నెద్దియో సలిలాశయముండునని యూహించి యా దెస గుర్రముల బోనిమ్మని రాకుమారునకుజెప్పెను.

ఇరువురును అటు తూర్పుగా కొంతదవ్వేగునప్పటి నొక చక్కని కమలాకరమును బాడగాంచిరి. ఇరువురును ఆ కాసారతోయముల స్నానమాడి దప్పిక దీర్చుకొని వారునములకు నీరిడి వాని నొకవో గట్టి శ్రమవాయ నొక లతానికుంజమున గూర్చుండిరి.

ఇంతలో నొక్క కన్యాలలము సఖిజనపరివృత్తయై యక్కాసారంబు డాయం జనుడెంచెను. ఆ కన్యముణి సఖులతో జలకేళి నవరించి, కురు లార్చుకొనుటకై తీరమున గల నొక చలువరాత్తిపై గూర్చుండెను. ఆమె చెలికత్తె లింకను జలంబుల క్రీడించుచుండిరి. లతానికుంజమున గూరుచున్న వజ్రమకుటుండా లతాంగిని గాంచి పంచబాణవంచితుండై యామెవంకనే గనుగొనుచుండెను. ఆమెయు వజ్రమకుటుని గాంచి మోహాయ త్తచిత్తయై, యాతడు జూచుచుండ కొన్ని శృంగార చేష్ట లొనరించెను. ఇంతలో యామె చెలికత్తెలును జలకేళి చాలించి గృహోన్ముఖులగుటకు సంసిద్ధులై యుండిరి. ఆమెయు వజ్రమకుటుని జూచుచు గూరుచున్న చెలు లనుమానింతురను భయంబున విధిలేక చెలులతో గూడ గృహభిముఖయై సడువసాగెను. వజ్రమకుటుండామె చెలులతో జనుచు, యెడనెడ తన వాల్చూపుల దన్ను దిలకించుచు నరుగుచున్న నామెపై ననే చూడ్కుల నిలపి యామెదిరోహితయగు వర కాదెసకే జూచుచుండెను. వజ్రమకుటుండా లతాంగిపోయిన వలనే జూచుచు యామెను గూర్చియే దలపోయుచు కొంత కాలము వేగించెను.

ఇంతవరకా లతానికుంజమున శ్రమవాయ నిద్రించుచున్న సుబుద్ధిమేలుకాంచెను. రాకమారుండును దన మనోగతం బాతని కెటుగజేయ నిష్టములేక, యాతనితో నేమియుఁ జెప్పక గృహభిముఖులమగుటకుఁ బ్రయాణముగమ్మని బల్కిన. తదనంతరం బొయిరువురును బయనమై నిరపాయంబుగ దమ పురంబు జేరుకొనిరి. నాటినుండియు

రాకుమారుని మనోదర్పణముం దారముణిమణి ప్రతి బింబించుటజేసి యితరేశ్వర వ్యాపారంబుల ప్రసక్తిలేక దన యనుంగు జెలికా డగు సుబ్బయ్యతోనైన సరిగా మాటలాడక స్వర్ణిణగని నాణని నావలికి సాగ నంపి యెల్లప్పు డొంటిగానండ నలంచుచుండెను.

ఇట్లు రాకుమారు డా రామానుజుని చలపోయుచు, నామె శృంగారచేష్టల కేమైన నర్థ ముండునా యని విచారించుచు, ఆమె సోయగమున కచ్చెరువొందుచు బాహ్యప్రపంచమును మరచి నిద్రా హారంబుల సరకుగొనక కృశించుచుండెను. ఇట్లు కతివయసినంబులు జరిగిన పిమ్మటమ్మంత్రిసూనుం డొక్కనా డేకాంతమున రాకుమారు నితో నిట్లనియెను. “ఓయీ! నీ నడవడియందపరిమితమగు మార్పు జూపట్టెను. మృగయావినోదార్థచురణ్యములకేగి వచ్చిననాటినుండియు ఆ ప్తమిత్రుడనైన నాతోనైన సరిగా మాటలాడవు. ఆహారనిద్రావిహారముల సరకు నేయక నొంటిగా గూర్చుండి నేదో విచారించుచుండె నవు. పరికించి చూడ నీ మనం బొక్క లతాశన్నిపై నగుల్కొని నట్లు దోచుచుండెను. నిక్క మెఱిగించిన నీకా తరుణిమణి నొన గూర్చి నీ కపరిమితామోద మొనగూర్చెదను.” అని పెక్కు విధముల బల్కిన మంత్రిసూనునకు భూపాలసూనుం డిట్లనియెను. “మిత్రమా! నా యవస్థ యేమని చక్కఁగఁతును. ఇతరులు విన్న పరిహాసించుచున్నో యను పెనుగీతిచే నా మనోగణం బేదికిని దెలుపక నా పరితాపభావముడంచుకొనుట కనేక విధముల ప్రయత్నించుచుంటినిగాని యా నా ప్రయత్నములే యప్రయత్నముగా నీకు నా మనోగణ మిండుక బోధకమగు నట్లునచ్చెను. ఇంకను దాపరిక మొనరింపనేర వినుము. నా డా ననమధ్యమున కాసారతీరమున నొక్క లతాసంజమున విశ్రమించియుండ నీవు నిద్రించితివి. నేను నలుదెసల బరికించుచుండ నొక కన్యాలలామసఖిజనపరివేష్టితయై జరు

దెంచి యా కాసారమున జలకేళివదరించి తీరమునగల చలువరాశి
తిన్నెపై గూర్చుండి కురు లార్చుకొనుచుండెను. త్రిజగన్మోహనమైన
యామె సూపము నా హృదయము నాకర్షించినది. ఆమెయు నను
గాంచి గొన్ని శృంగారచేష్ట లొనరించి విధిలేక చాలులతో నరిగినది.
అని బల్కి వెండియు నాలతాశివ్య యొనర్చిన శృంగారచేష్టల నాన్వీం
తముగా వివరించిన మంత్రసూనుఁ డిండుకళిడ వాలోచించి మిత్రున
కిట్లనియెను. “మిత్రమా! చింతింపకుము. యామె శృంగారచేష్టల
సూపంబున నన వృత్తాంత మాన్యంత్ర మెఱిగించుటయెగాక తనకు
నీపై గూర్చిగలదనియు, నన వెనువెంట నిష్ఠురదెమ్మయి
సూచించినది. విను మాలతాశివ్య యొనర్చిన శృంగారచేష్టల వినర
ణము. తామరపూవున వివికేర్పుటచే కర్ణోత్పలు డను భూపాలు
దేశంబున నుండిననియు, ఆ ననజముచే నంతసంఘటన మాచరింప
టచే దాను నంతఃకూతకుఁ డను మంత్రినస్తముని కమాత్మననియు,
పద్మమును తన పాదములపై నైచుటవలన నన నామధేయము పద్మా
నతీ యనియును, ఆ పద్మమును తన యరస్సీమనానుటచే నీవే తనకు
ప్రాణనాథుఁడననియును, పద్మమును యీడ్చుటచే నన వెనువెంట
రానలసినదనియును చాలులతో నరుగుటచే గూఢముగా తన్ను గనయ
నలయుననుటయుగాని యన్యముగాదు గావున విచారము నక్కి
యుండుము. నీ కాతరుణ్యముగి లభించు మార్గ ముపదేశించెదను.
అని యూరటబల్కి, మరల మృగయావినోదవ్యాజమున బయలుదేరి
కర్ణోత్పలుని పురీవరంబగు రత్నావళి కరుగవలయు” నని నక్కా
ణించెను.

వజ్రమకుటుడును సంతోషితస్వాంతుఁడై తన జనకునికడ ననుజ్ఞ
గైకొని, రహస్యముగా కొంత రొక్కంబు చేజిక్కించుకొని సుబుద్ధితో
డను మరికొంత పరివారముతోడను విసినభూముల కేగి—పరివారమును

వ జ్ర మ కు టు ని క థ

దప్పించుకొని సుబుద్ధితోగలసి యొక గూఢమార్గంబున రత్నావళీపురంబును జేరుకొనియెను.

ఆ పురీవరంబున నొక వో భుజించి నాటికాచూసముదీర విశ్రమించి నాటి సాయంకాలమున పురీవరంబున దిమ్మిగుచు నొక వృద్ధాంగన మంత్రి యంతఃపురంబునకు నరచుగా బోవుచుండునని యెఱింగిరి. ఆ దినసానసాన సమయమున కాశరథగృహమున కేగి నాటిరాత్రి కావృద్ధాంగనకుఁ గొంతద్రవ్యమిచ్చి యచ్చటనే భుజించి విశ్రమించిరి. నాడు మొదలుగ గొన్ని దినంబుల వరకుచ్చటనే యుండి యావృద్ధురాలికి ధన మొసంగుచు క్రమక్రమముగా నామెను నమవలలో వైచుకొనిరి. ఆవృద్ధురాలు వారొసంగు ద్రవ్యమున కాశించి వారేమి చేయుమని నను చేయుటకు సంసిద్ధురాలై యుండెను. ఇట్లుండ నొకనాఁ డామెకు మంత్రికుమారుఁ డొక దీనారమొసంగి దంతఃపూతకిమంత్రి కమాత్రై యగు పద్మావళికి నమరాక నెఱిగింపుమని యాజ్ఞాపించెను. ఆ వృద్ధాంగియు ద్రవ్యమున కాశించి పద్మావతివలన గూడ సధికమ ద్రవ్యము లభింపగలనను సమ్మతిముతో నామెకడ కేతెంచి యామెతో రహస్యముగా నోలతాఁపిన్చి! నీ నానాడు కాసారముచెంత చేపురుషునిగాంచి శృంగారచేష్టల పద్మముతో నొనరించి యుంటివో యా రాకుమారుఁ డరుదెంచి నీ కబాతు మాశించి నా గృహమున నుండెనని నచించెను. అంత పద్మావతి తన పదివేళ్ళకును కర్పూర మలఁచుకొని దాని రెండు గండభాగములందునను ముద్రలుంచి పొన్తుని నాగింపెను. ఎంతో బహుమానము లభించునను యాశతో నరు దెంచిన యా వృద్ధాంగిన బహుమానము లభింపనందులకు పెద్దగా చింతించి గృహమున నిరుదెంచి రాకుమారున కీడ్చినియె. “అయ్యా! నిస్కిముగా నా కేరుచేమికి నమయందు మిక్కిల యుండునని భావించి యిట్టి శుభవార్త గొంచుబోయిన నాకు విశేషబహుమా

నము లభించునని యామె కిడ కేగితిని. పోయినందులకు బాగుగా పరాభవించినది చూడుడు. నా గండభాగములపై నెట్లు ముద్రిలుంచి పంపినదో యని యించుకొని విసువుతో బ్రత్పెను. ఆ పలుకులాలించి వజ్రసుకుటుంబు-ఆమెకు నాయం ననురాగ మున్నదని భావించి నారాజు నెఱిగి పంపించి తక్షణము తన యంతఃపురమునకు తన్నుని వాత్సలంబునని పిలవించినిగాని యిట్లానర్పించి కలయగదైనను పరింపలేదుగదా? కిట్లా-ఎట్లా పరాశతో నుంటిని." అని గోచుమో భావించుకొని విచారించు చుండెను. ఇంతలో ముత్రిసూనుడగు దేవి జరతాంగినను నుత్పత్తాంతముంతయు విని రాకుమారునికిడ కరుదెంచి "మత్రిమా విచారించుము. ఆమెకు నీపై యనురాగముండుట వేతినే ఘనసారముతో నామె గండభాగములపై ముద్రిలుంచి నది గాని లేకున్నచో ఘనసారముగత్యము లేకుండగనే యామె కన్థి చంద్రిప్రయోగముల బహుమానముగా నొసంగి పంపియుండును. తన పదివేళ్ళను ఘనసారమున వద్దుటచే వెన్నెల రాత్రులగు నీ పది దినంబులును గడచిన పిమ్మట మనకనువగు చీకటిరాత్రు లయడెంచును. అప్పుడు నిన్న రావించుకొన నామె యుద్దేశించి యుండును. ఇంత మాత్రమునకు విచారించుము." అనిబల్కి యాతని నూరజేసెను.

తదనంతరము పదిదినంబుల వలన ముత్రిలింగపురును పుంబున గల వింత లరయుచు కాలముగడిచిరి. పదునొకండవదినసంబున ముత్రిసూనుడు జరతాంగినను పరల బద్ధావహిడకు బోయిపెట్టెను మరియు దీనార మొసంగి యీ దినమున యామె శిష్యుక బహూసరించునని జెప్పి సమ్మించిబంపెను. ఆ వృద్ధురాలును సంతసమందాచు పద్మావతి గనబోయెను. పద్మావతి వృద్ధురాలయడెంచుట గాంచి మూడు వేళ్ళకు లత్తకబూసికొని యామె సమీపింపగనే యీ లత్తకవేళ్ళతో నామెయొక్కలమున ముద్రిలుంచి పొమ్మనియెను. ఈ దినంబునను

తనకు బహుమానము లభింపమి చింతించుచు గృహభిముఖు యయ్యెను.

రా కుమారుడును మంత్రిసూనుడును గూర్చుండి యున్న సమ మున నామె దాపోయివచ్చిన తెరంగును పద్మావతి చేసెను. తేటతెల్లముగా నెఱిగించెను. అంతరా కుమారుడామె చేసెల క్షణమెటుంగక చింతించుచుండ మంత్రిసూను కిందుక తడవాలోచించి “మిత్రమా ! విచారించుము. ఆమె పుష్పనీయై యున్నది. అక్కారణముననే యామె వెనుకటివలె గాక మూడువేళ్ళతో గుర్తుంచెను. రజోవర్మన నూడకంబుగ నాలతానన్విలక్తుకతో గుర్తుంచెను” అని యూరడ బల్కెను.

*

*

*

*

మూడు దినములు లరిగిన నెమ్మట మంత్రిసూను డాన్వద్ధాంగనకుఁ గొన్ని కీనాకముల నొనంగి మరల పద్మావతి చెంతకుఁబోయి ‘మ్మని బంపెను. పద్మావతి యాన్వద్ధాంగన యడుదెంచుటతోడనే యెదురుగాఁచి దోడ్కొని నముచితగౌరవముల నామె నాడరించి వినోదము గా గొంతి తడవామెతో వ్రసంగించి యామెతో నిట్లనియెను. అవ్వా! నీ మునుదొచ్చిన మార్గమున బోనలట. అటు నొక ముచ్చులేయగు కట్లు వివలించుకొని యల్లరిచేయుచున్నదట కావున నీ మార్గమున బోయిన సుకలముగా నింటికి బోగలవని బల్కి యామె నొకరక్తమార్గమునదంపి యాన్వృత మధిరోహించి ప్రహరీగోడదాటి పొమ్మనియెను. అపరితాంగినయు బహుమానము దొరుకనందుకు చింతించుచు బహుమతి దొరుకకున్నను వెనుకటివలె పద్మావతిచే ప్రహరీములు దగులకండు తుక గొంతి నంపిసించుచు గృహంబున కరిగెను.

మంత్రిసూనుడును రాక మారుడును, యీ నృద్ధరాలరుదెంచు చుండుటగొంచి యీ కిసమున మరిల కెట్టియధ్యంతన మూ పద్మావతి కష్టనోయని చూత్రిత పడుచుండెరి. ఆమె దారిని సమీపించి పద్మా

వతి తన్నావరించిన దనియును తన్ను తానేగిన మార్గమున గాక వేరొక (రజ్జుమార్గమున గ్రింజకు దింపి) మార్గమున గృహమున కంకియుం డెననియు దెల్పెను. తనవృత్తాంత మాలించియు రమ్మనదాయెనే యని రాక్షసురూడు మరల విచారించెను. అంత మంత్రిసూనుఁ డోయీ విచారించకము. ఆలతాంగిభీషణు డైదు పగులెన్నరేని యీవృత్తాంతము పిన్న సగుబాటు నేయుదురని నీలంచి ఒహిరంగముగా నినురమ్మని చెప్పలేదు; గాని నీ యం దపరిమితానురాగముగలిగి యుండుటచే నిన్ను యెట్లులైనను దన సాధమునకు రప్పించుకొనవలచి, ఒహిరంగముగా నరుడెంచిన నెన్నకైన గమనింతురేమో యను భయంబు పెంపున నిగూఢముగా రమ్మని సూచించుటకై యీ వృద్ధాంగనను రహస్యముగా దనమేడ్చి నుండి రజ్జుమార్గమున దింపినది. ఇంతియెగాక ఒహిరంగముగా రావలదనియు, నిగూఢమార్గముననే రావలయుననియు ఆ మార్గమును మనకు దెలుపవలయు ననియు నా వృద్ధురాలిని వృత్తాంతోహణ మూడిరించి బొమ్మని నియోగించెను. ఇదే నావమ్మయదార్థ మీవృద్ధురాలివలననే దేలు తెల్లము గా గలదు. “అనిఒల్కి” అవా! నీవు వృత్తమునుండి ప్రహరీదాటి యేనలదులోనికి, దిగ్వివోయట జనసంచారము సుస్యమై యుండునుగదా యని ప్రశ్నించెను. ఆమెయు జనసంచారము పగలు తక్కువగా నుండుననియు రాత్రిభాగమున నట జనసంచార మిసుమండు నుండవని వచించెను. తడువరి మంత్రిసూనుఁ డామెనలన నా నందు గుర్తుల దెలిసికొని రాక్షసురూడు కిట్లనియెను. నే బోయి యద్దానిని జూచివత్తును యీ రాత్రి నిన్ను చికి దోడ్కొని బోయెన చింత దక్కియుండునుని వచించి వెడలి పోయెను. రాక్షసురూడు తనకిట్టి మహోపకార మాచరించిన యీ వృద్ధురాలిని ఒహూకరించెను.

నాటి నిశాసమయమున మంత్రిసూనుఁడు తాను గుర్తించుకొని

వచ్చిన వీధికి రాజకుమారుని దోడ్కొనిపోయి యొక వృక్షమును జూపి యా వృక్షావరోహణ మాచరించి ప్రహరీ దాటమనియు అటనే గొంత జాతనికొరకై నిరీక్షించుచుండి టోనికీ దోడ్కొని పోవుదు రనియు జెప్పి పంపెను.

*

*

*

*

రాకుమారుడు సుఖంబుగ బద్ధావతి లతాంగి యంతఃపురంబు ప్రవేశించి యామెతో యిష్టాల్లాఁబినోదంబుల బెన్దయుం బ్రొద్దు గడపెను. వేకువ యైన తోడనే నిలయంబున కేగవలయునని యన్న పడుచుండ పద్మావతి వారిని “నాథా! తమ వియోగమున నింత దనుక కృశించి కృశించి యిన్నినాల్గకు మిమ్ము గలసికొని. ఇక మిమ్ము విడచి నిముషమైనను నివసింప నొల్లను. నా యంతఃపురంబుననే తమ కొక రహస్యాగారము నేర్పాటు చేసియున్నాను. అందు తమ రున్నయెడల తమ కెట్టి కొరంతయు గలుగకుండ జూచుటయే గాక యనకాశము లభించినపు డెల్ల తమతోడనే యుండును. ఇందులకు తమ రసశ్యము నమ్మితింతురని దలంతును.” అని సప్రేమంబుగా బల్కుటయు నాతడు తన ప్రియురాలి కెదురాడనేరక యచ్చటనే నిలిచిపోయెను. అనుదినమును ప్రియురాలి మాట కెదురాడనేరక యచ్చటనే రహస్యమందిరముననే నిలచియుండెను. క్రమ క్రమముగా గొన్ని దినములకు వజ్రమకుటుడు తాను వజ్రమకుటుడ ననియును మంత్రిసూనునితో తాను పద్మావతికొరకై యరుదెంచి జరతాంగన యింట ననించియుండుటయును, మంత్రిసూనుడు తనకు పద్మావతి సాంగత్యలాభ మొనగూర్చె ననుమాటయును మరచి పద్మావతి ప్రేమలతాపాశబద్ధుడై యితరమెఱుంగక వ్రతించుచుండెను.

రాకుమారుడు బద్ధావతిఁ గలసిన నాటినుండి యారుమాసముల వరకు నిరీక్షించి యితవరకును రాకుండుటచే నాతడు తన్ను మరచి

యుండినట్లుగా నిశ్చయించి యెత్తునను ఆతనికి వనస్పతాంతము దెలుపవలయునని నిశ్చయించి యొకకమ్మ వ్రాసి యా వృద్ధాంగన చేతికొనంగి రాకుమారున కంజజేయునునియు అట్లానర్చినచో మంచి బహుమాన మొసంగుదు ననియును తెప్పెను. సంతసంబున నా వృద్ధురాలా చీటిని రాకుమారున కంజజేసెను.

రాకుమారుడా చీటి యుద్ధియుండుట దిలకించెను. “మిత్రులను, తల్లిదండ్రులను, గురువులను, పితృసమూహులను మరచి వర్తించువారల నమ్మియుండరాదు.” అనియున్న చీటిని జూచి యంజలి భావమును గుర్తెరిగియు నది యెవ్వనిచే బంపబడియుండెనో గుర్తింపనేరక మిన్న కుండెను. తదుపరి గొన్ని దినంబు లరిగినపిమ్మట నొక్కనాడు బద్మావతితో జతురంగమాడుచుండగా నాతని మంత్రి యొక బంటుచే గొట్టివేయబడుటకు సిద్ధముగా నుండెను. ఆ సమయమున నాతడు వేరొక యెత్తు నేయుటకు ప్రయత్నించుచుండగా బద్మావతి “నాథా! మీ మంత్రిమాట నలంపుడు. మంత్రిలేని చతురంగబలమంతయు వ్యర్థముగదా!” అనెను. ఆపల్కు లాలించినతోడనే — సుబుద్ధి యాతని జ్ఞప్తివచ్చెను. తోడనే యాతడ డాహా! ఎంతపని “ఎంతపని జేసితిని” అని పలుకుచు సోపాపై వ్రాలెను. బద్మావతియు యందు లకుగల కారణ మాయతేక “నాథా! యేమిది. ఇట్లైతివేమి” అని ప్రశ్నించెను. అంత నాతడు తాను మంత్రిసూనునతో సచ్చుటి కరు దెంచు టాదిగాగల సర్వవృత్తాంతమును వివరించెను. నెంజియు నాతడు “తెన్నీమణీ! నీయొసరించిన శృంగారచేష్టల కన్నిటి కాతడే నీయుంగిత మెఱిగించుచు నీ సాంగత్యము నాకు లభింప జేసెను. అట్టి బుద్ధివైభవముగల మంత్రినత్తము నీయూరనే యుంచి యాతని మాటనే మరచి ప్రవర్తించుచుంటిని.” అని పల్కెను. ఆ పల్కులవిని పద్మావతియు యది యనుచితమనియు, నేడేగి మంత్రి

సనియు జెప్పి నాటి వేకువజామున నాతని రహస్యమార్గమున పురము లోని కంపెను.

* * * * *

సుబుద్ధి మిత్రునియాగమన మపేక్షించుచు ఇంకను, యాతఁడు జాగౌనరించిన ముందు ముందెట్టి యనర్థము లుత్పన్నమగునో యను భయంబున దల్లడిల్లుచుండెను. అట్టిచో నొకనాడు వజ్రమకుటుండు వేకవనే యరుదెంచి సుబుద్ధి పదములపై వ్రాలి మన్నింపవలయునని వేడుకొనెను. సుబుద్ధి యాతఁడు నిరపాయంబుగ వచ్చుటకు సంతస మంది “మన్నించుటకు నీహానర్చిన దోషమేమున్నది. కానిమ్ము కోటలోని విశేషము లెట్లున్నవి. అటనున్న దినములలో నీయునికి యితరుల కెవ్వరికిఁ దెలియకుండెనే, ఇన్ని దినములకు నా సంగతి జ్ఞప్తికెల్లు వచ్చినది.” అని యనేకములుగా నాతని బ్రశ్నించెను. రాకుమారుఁడు తాను నిరపాయంబుగ గోటలో నుంటిననియు, చతు రంగమున ననమంత్రిపోవనున్న సమయమున బద్ధావతి మంత్రిమాట ముందు జూడుడని హెచ్చరించుటచే సుబుద్ధి జ్ఞప్తికి వచ్చుటయు, మున్నగాగల విషయంబుల గొన్నిటిని దెల్పెను.

అనంతర మిరువురును గొంతతడ విష్టాగోష్ఠిలోనుండి కాలోచిత కృత్యముల నేర్చుకొనిరి. మంత్రిసూనుఁడు గోరుటవలనను, పగటిపూట సంతోపురంబు ప్రవేశించుటకు వలను గాకుండుటచేనను రాకుమారుఁ డచ్చటనే యాదినము గడువ నిశ్చయించుకొనెను. అట పద్ధావతియు నన మనంబున నిట్లు దలపోయ సాగెను. “నిక్కమున కీరాజపుత్రుఁడు మేధావి. చాకచక్య సంపన్నుఁడు, పరేంగితజ్ఞాన దురంధరుఁడు కాని న్నాపై నగల ప్రేమానురాగము లధికమగుటచే యితర మెఱుంగనేరక నా శృంగారచేష్టల సుంత్రిసూనునకు దెలిపి యాతని సహాయమున నిచ్చటి కరుదెంచెను. ఉపాయంబున నాతని నిక్కడకు బంపినవాఁడు

క్షణములో మరల నేదో యుపాయంబున నీతని నిచ్చటనుండి దోడ్కొని పోవగలడు. ఈతనిబాసి యొక్క నిముషమైన నిలువ జాలను. కావున మంత్రికుమారు నీతనినుండి వేరుచేయవలయును. ఇంతటి స్నేహము గలవారల విడదీయుట సులభసాధ్యము గాజాలదు. కావున నుపాయాంతరమున మంత్రిసూనుని మట్టుబెట్టుటయే సరియైన మార్గము. అట్టైనచో నా జీవితేశ్వరుని బాసి యుండవలసిన యగత్యముండదు." అని వితర్కించుకొని కొన్ని విషభక్ష్యముల దయూరుచేసి యొక చేతికను బిలచి "చేటి! నీకార్యసాధన కళానిపుణత్వము జూప సమయ మాసన్నమయ్యెను. ఇవే విషభక్ష్యములు. వీనిని మన గృహంబున కరుదెంచుచుండు వృద్ధురాలి గృహంబున నా మనోహరుఁడును మంత్రిసూనుఁడును గలరు. వారిలో మంత్రిసూనున కివి యొసంగి నావిభు నిచ్చటికి దోడ్కొని రావలయును. ఈవిషభక్ష్యముల నా మంత్రిసూనుఁడు భుజించిన నేను నాజీవితేశ్వరునితో హాయిగా నిచ్చటనే చిరకాలముండవచ్చును. కావున నెట్టైన నీ కార్యము సాధింపుము. అట్లానర్చిన నిన్ను మిక్కిలిగా బహూకరింతును. అని బల్కి యామెచే నావిషభక్ష్యముల మంత్రిసూనునకుఁబంపెను.

వజ్రమకుటుండును సుబుద్ధియు వినోదముగా మాటలాడునపుడు చేతిక విషభక్ష్యములతో నచ్చటి కరుదెంచి మంత్రిసూనున కయ్యవి సమర్పించి రాకుమారునితో నిట్లనియెను. "దేవా! తమరాక గోరి మా పద్మావతీ కుమారి యాహారంబు గొనక నిరీక్షించు చున్నది. తమ్ము నా వెనువెంట దోడ్కొని రమ్మని నియోగించెను. తదుపరి తమయాజ్ఞ" అని మిన్నకుండుటయు మంత్రిసూనుఁ డిట్లనియెను. తస్మి! నీ వేగి యామెతో మా మిత్రుఁ డరుదెంచు చుండెనని వచింపుము. నీ వెనుకనే యీతఁడును త్వరలో రాగలడు." అని బల్కి యామెను బంపివేసెను.

“మిత్రమా! పద్మావతితో నేనామె శృంగారచేష్టల కర్థముజెప్పి నట్లు వచించితివా లేదా?” అని మంత్రిసూనుడు ప్రశ్నించెను. రాకు మారుడు “వచించితిని! ఇందు దొసగేమున్నది.” అని మరల ప్రశ్నిం చెను. “ఏమున్నది ఏమియును లేదు. నీవట్లు వచించుటచేతనే యిప్పు డీ భక్త్యములు నా కొరకై నిర్దేశింపబడి పంపబడినవి. నీవు వీని నుప యోగింపరాదని యా చేతిక సూచించి వెడలిపోయెను గమనించి తివా!” అని యెను.

అనంతర మిరువురును యిట్లు ప్రసంగించిరి.

రాకుమా—ఎట్లు సూచించినది.

మంత్రి—నీకొర కాహారము గొనక పద్మావతి నిరీక్షించుచున్నదని.

రాకు—అయినచో—

మంత్రి—అయిన నే మున్నది. వీనిని భుజంపక పద్మావతితో భుజంప రమ్మనిగదా! ఆమె యింగితము.

రాకు—అయిన దప్పేమున్నది.

మంత్రి—మిత్రమా! యింకను గ్రహింపలేవా? ఇవి విషపూరిత ములు.

రాకు—నమ్మజాలను. నా యనుంగు ప్రేయసి నా మిత్రునకు విష భక్త్యములు బంపజూచునా? బంపునా?

మంత్రి—పంపినది. నీ యనుంగు ప్రేయసియే గావచ్చును.

రాకు—పంపినదే యనుకొనుము. అద్దానివలన ప్రయోజనమేమి?

మంత్రి—ఎంతయో ప్రయోజన మున్నది.

అని యిట్లుచు మంత్రిసూనుడు అందున్న భక్త్యములలో నొక్క దాని నెత్తి సమీపమున దిరుగాడుచున్న నొక శ్వాసమున కద్దానిని బడవై చెను. ఆ శునకమద్దాని భక్షించి విలవిల దన్నకొని తనమా త్రమున మరణించెను.

మంత్రి—మిత్రమా ! గంటివా నా పట్కుల యధార్థము. ఇద్దాని వలన ప్రయోజనమా ! వినము. నిన్న దనకడనుండి యెట్టులైనను విడదీసి మనపురంబునకు దోడ్కొని పోగలనను భయంబున నను మట్టుబెట్ట సంకల్పించు కొనియెను.

రాకు—ఇందుల కామెరు దగినట్లుగా శిక్షింపవలయును.

మంత్రి—ఆమెను గినియకుము. ఆమె నీపై గలమోహంబున నిట్లుచరిప సాహసించెనుగాని యామెకు సహజముగ నామె క్రోధ ములేదు. ఆమెను మనమెట్టులైనను దక్కించుకొని యామెతో మన పురంబునకుఁ బోవలయును. అందులకోక చక్కని యుపాయంబుగల దాలింపుము. అని యాతని కేకాంతిమున వెద్దియో బోధించి పద్మా వత్తి సాధమునకు బోయిరమ్మని బంపెను.

రాకుమారుడు పద్మావత్తిజేరి యిష్టాలాపవినోకంబుల బెన్దియు బ్రాద్దుగడపి యామెచే నధికముగ బుష్పానవమును ద్రావించెను. ఆమెకమున నామె యొడలెఱుంగక నిద్రించునమయమున తాను గుడ్డి ముగా దాచియుంచిన చిన్నత్రిశూలమును పైకిదీసి యామె జఘన ప్రదేశమున నద్దానిని గుచ్చి యద్దాని నొడదీసి యామె మెడయందున్న నొక యఘూర్జరత్న హారమును జే జిక్కించుకొని విహస్య మార్గమున వెడలిపోయెను.

రాకుమారుడు మంత్రిసూనుని గలసికొని యావృద్ధురాలిగృహం బు విడచి నా యర్థరాత్రంబుననే నెచ్చటికో వెడలిపోయిరి. మరునా డుదయమున మంత్రిసూనుడు తన వేషమును మార్చుకొని యొకజడదారి యయ్యెను. రాకుమారుఁ డాతని శిష్యుడయ్యెను. వారిరువురును సమీ పారణ్యములనుండి పురము ప్రవేశించువారివలె మరల పట్టణము బ్రవేశించి యెవ్వరితోడఁ బలుకక రుద్రభూమి సమీపంబునఁ గల యొక వటవృక్షము నీడను దమనివాస మేర్పరచి నాలుగైదు దుంగల గొట్టి

వాటి కగ్నిదరిగొల్పి హోమగుండముగా నేర్పరచిరి. వేయేల నాయరు పురుషులు యాస్థలమును దమవేషముల కనుగుణ్యముగా నుండునట్లుగాఁ నొనరించిరి. అనంతరము మలక్రిసూనుఁడు తనజోలినుండి రత్నహారమును వెలికిదీసి రాకుమారున కిడి. “ఓయీ! నీవీహారమును గొని యంగజీవీధికిఁ గొనిపోయి యశ్యధికమగు వెలజెప్పి యెవ్వరికిని యమ్మక హారముయొక్క వృత్తాంతమును వెల్లడి నేయుము. నిన్నెవ్వరేని నిర్బంధించినయెడల నీకీహార మెచ్చట లభించినదని యెవ్వరైన ప్రశ్నించినయెడల మా గురువుగా రిద్దాని నొసంగి యమ్మునొని రమ్ముని జెప్పిరని మాత్రమే నచింపుము. రాజభటులెవ్వరేని నిను భూపాలునియొద్దకు గొనిపోయిన యెడల నా తనితో గూడ నిట్టులే నచింపుచు ఆతఁడా హారములయొక్క వృత్తాంతమాద్యంతము కనగొన నా సమీపమున కరుదెంచునను జేయుము.” అని జెప్పిపంపెను.

నామ్రమకుటు డాహారమును యంగజీవీధికి గొనిపోయి యమ్ముజూపెను. సుక్కురానిని కామాయాంబరముల దిలకించి యట్టి యమూల్యమైనహారమీతిని క్లుప్తముగా యుండునని మాలోచించునాగిరి. మరికొందరేతఁడు యెచ్చటనో దొంగతన మొనర్చి యప్పుడు లభించిన యీహారమును యిప్పుడమ్ము జూపుచుండెనని నలంచిరి. మరికొంతి తేతఁ డేమహారాజునకో నమ్మికగుదుర జ్యోతిషము జెప్పటవలననో లేక వైద్యవిద్యాప్రవీణత జూపియుండుట వలననో బహుమానముగా నొసంగి యుండెనేమో యని దలంచుచుండిరి. మంచి దలంచువారరుదుగా నుండురనుట వింతగాదు. నిక్కమునకు యెవ్వనికైన నొక్కమారుగా ధనము లభింప, ప్రజలు దాని నిజస్థితి నరయక, నరయుట కూహింప కేదో యొక నేరమానని యందారోపణ మొనరించి యేజూదమున నో దొంగతనముననో ధనము గణించెనేగాని వాని స్వప్రయోజకత్వము సన్మార్గమును వినియోగించి ధనమును సంపాదించలేదని పలుకుచుం

దుట సహజము... క్రమక్రమముగా సాతఁడెచ్చటనో దొంగతనముగా హారమును గొనివచ్చి నట్లు నోటినుండి యానోటికి ప్రాకెను. రాజభటులకు గూడ నీవృత్తాంతము దెలియవచ్చెను. అంత గొందరు రాజభటు లాతనికడ కరుదెంచి “ఓయీ! బిచ్చగాని పగిదినున్న నీకీహారమెచ్చట లభించినది; పరికింప మహారాజాంతఃపురములలో నుండదగిన హారమును నీ నమ్ముటకు యత్నించుట జూడ నిన్ననుమానింపవలసి వచ్చుచున్నది గావున రాజుసన్నిధికి రమ్మ.” అని బల్కుచు యానని దమ వెంట భూపాలునియొద్దకుఁ గొనిపోయిరి.

“భూపాలుడాతనిజూచి నీకీహార మెట్లు లభించినది.” అని ప్రశ్నించెను. అంత నాతఁడు దేవా! ఇయ్యది మా గురువుగారి కెట్లు లభించినదో నాకు దెలియదు. వారియ్యది నా కొసంగి నమ్ముకొని రమ్మని బంపినారు. త్రికాలజ్వలగు వారల కియ్యది యెట్లు లభించినదో కించి దజ్జాడనగు నే నెట్లు దెలియజాలుదును ?

భూపాలతలకుం డగు కర్ణోత్పలుఁడాతని పల్కు లాలించి “ఓయీ నీ గురువుగారెవ్వరు వారెచ్చటనుండిరి? వారిని నాకుఁ జూపింపగలవా?” యని ప్రశ్నించెను. అంత యతివేషమున నున్న వజ్రమకుటుఁ డాతని కిట్లనియెను. “దేవా! రెండుదినములకు బూర్వమే మేమిగ్రామమున కరుదెంచినారము. ఈ పురంబునకు ప్రాగ్గిశయందు గల రుద్రభూమి సమీపమున నున్నవట వృక్షముచేత బసదిగియుంటిమి. గురువుగారు నిష్ఠాగరిష్ఠులగు కతమున పురము ప్రవేశింపరు. అందుచే నీ హారము నమ్ముకొని రమ్మని నన్న నియమించినారు. తమరు నాతో నరుదెంచి నచో వారిని జూపగలను.” వినయవిధేయత లుట్టిపడ బల్కు నాతని వచనంబు లాలించి విమలాంతః కరణుండగు భూపాలతలకుండు ఆతని పల్కులనిక్కముగా భావించి యాతనితో వటవృక్షమును జేరబోయెను.

కర్ణోత్పలుఁడా వటవృక్షము చెంగట హోమగుండము చేతగూ

ర్బుండి హోమమాచరించుచున్న సుబుద్ధిని బాడగాంచి నిక్కంపు యోగిగా దలపోసి నండప్రమాణము లాచరించెను. సపోనిష్టయందున్న వానివగిది నా తండు మాటలాడక సమీపముననున్న వ్యాఘ్రజనముపై గూర్చుండుడని కనుసన్న జేసెను. వజ్రమకుటుండయ్యది గమనించి భూపాలునితో “దేవా! గురువులవారు యోగసమాధిలో నున్నారు యిండుక తడవీవ్యాఘ్రజనముపై గూర్చుండును. ఇంతలో హోమము పూర్తికాగలదు. అప్పుడు తమతో సావకాశముగా మాట్లాడగలరు.” అని బల్కి యాతని నొకవ్యాఘ్రజనముపై గూర్చుండ జేసెను. తదుపరి కొంతతడవున కాహోమమును పూర్తిగావించి సుబుద్ధిభూపాలపుంగవుని సమీపమున కరుదెంచెను.

భూపాలుడాతని ప్రవర్తనమంతయు దిలకించి యెంతయు సంతసించి దనమనంబున నిట్లు భావించుకొనియెను. ఈ తని శిష్యుడీతండు త్రికాలవేదియని వక్కాణించు చున్నాడు. ఈ తని ప్రవర్తనముగూడ యందుల కనుగుణ్యముగానే యున్నది. ఇట్టివాని కేమహారాజానంగి నను యిట్టిహోర మొనంగి యుండవచ్చును. అని భావించుకొని తానరుదెంచిన కార్యమును మరచి కొంతతడవు వేదాంతప్రసంగము గావించి చూచెను. అంత సంతృప్తహృదయాంతరంగుడై లేచి నిలువబడి మరల నమస్కరించి తన పోకడ కనుమతింపవలయునని మునిపుంగవుని వేడుకొనియెను. అంత నాజడదారియు ఆతని గాంచి చిరునవ్వున “ఓయీ! ఒక సందియముతో నరుదెంచి యది నివారించు కొనకుండ పోవుచుంటివి. నీ మనమున నిచ్చట దోచినది మాత్రము సత్యముకాదని వచింపగలను. సావధానుడవై గూర్చున్నయెడల నీ కా హోరము లభించిన యుదంతమంతయు వివరింపగలను.” అనిబల్కెను. ఆపల్కు లాలించి యా హోరముయొక్క వృత్తాంత మాలింపవలయునను కుతూహలమున మరల గూర్చుండెను. అంతయోగి యిట్లని జెప్పెను.

“ఓయీ! గతదిన మర్ధరాశ్రమున యొక కన్యకామణి యీ హారమును దాల్చి యీ సమీపమున నున్న ప్రేతభూమి కరుదెంచి యచట యొకశవమును గోతినండి పెకలించి భక్షించు చుండెను. ఇంతలో నొక నక్కలగుంపు ఊలలవైచుచు నామెను సమీపించి యా శవఖండముల లాగుకొని పోయెను. శవమాంసమును దిని మత్తిలియున్న యా మానిని యొడలెఱుంగ జాలక సమీపమున కరుదెంచి జవమాలికతో నున్న నా చేయి బట్టుకొని లాగెను. ఇంతయోగ భంగమగుటచే నేను మేలుకొంచి సమీపమున నున్న యీ త్రీశూలముచే నామెను బొడిచితిని; యది యామె జఘనప్రదేశమున దగిలి యుండునని దోచుచున్నది. ఆమెయు పెద్దపెట్టున రోదన మొనరించుచు వెడలిపోవ నుంకించెను. ఆమెను నిలిపి యామె వృత్తాంతమాన్యంతము నెఱుంగుటకై యామె మెడపట్టుకొన బోయితిని. అంతటామె సులువుగా దప్పించుకొనియెను గాని యామె మెడలోని యీ హారము మాత్రము నాచే జక్కువడెను. ఆమెయు హారముకొరకు నిలచిన తనగుట్టు బట్టబయలుగు ననుభయంబున రోదన మాచరించుచు పురంబులోనికి పారిపోయెను. తదనంతరము దివ్యశృష్టిని బరికించి చూచితిని. యీ మానిని యనుదినమొక రక్కసిచే నావేశింపబడి యిట్లానర్చు చున్నదనియును; అనుదినమును శవము లభింపకున్న నే మనుజునిైన వధించి భక్షించు చుండుననియును, ముందు ముందు కొలదికాలములో పట్టణమునంతయు ధ్వంసము చేయగలదనియును తెలియవచ్చెను.”

అని బల్కిన యమ్ముని వాక్యముల నాలించి యాహార మాగ్రామ నివాసులదే యని తెలియుటచే నయ్యది పరిశీలనతో దిలకింపసాగెను. కొంతవడి పరీక్షించి యయ్యది దనయమాత్యుండగు దంతఘోషకమంత్రి కుమార్తెయగు పద్మావతికి చిన్నతనమున దాను బహుమానముగా నొసంగినదిగా తెలిసికొనియెను. తదనంతర మాతఃఘోష మానితో నిట్ల

నియెను. “అయ్యా! ఈమానిని వలన మా పురంబున కనర్థము రాకుండ జేయగల మార్గమెన్నియైన యున్నయెడల నెఱిగించి నన్ను కృతార్థుని జేయవలయును. అని వేడుకొనెను. “ఓయీ! నీ పురంబును గాపాడుట కొక్కటే మార్గము గోచరించు చున్నది. యామెను సమీపమందెక్కడను గాక దూరమగు నరణ్యభూముల డించిరావలయును. అట్టైనచో నీ పురంబు రక్షింపబడును.” అని మానిదెల్పగా విని భూపాలుడా తని యనుజ్ఞ గొని చనియెను.

మరునాడు భూపాలుడు మరల చనుదెంచి మానిపుంగవునితో నయ్యా! ఆ మానిని దంత ఘాతకమంతి కుమార్తె యా జఘనముపై త్రిశూలపుగుర్తుండెను. ఆమెను యడవి లోడించిరమ్మని యాజ్ఞాపించి తిని. రేపటి సూర్యోదయమున నామెను యీ పురంబున కుత్తరముగా బదియోజనముల దూరమున నున్న యడవిలో డించిరమ్మని నియమించి తిని. అని వచించి గొంతతడవు వేఱాంతగోష్ఠియందు గడపించనియెను.

వేకువజాముననే మిత్రులిరువురును గలసి బయనమై గ్రామమున కుత్తరమున నున్న యరణ్యముఁ బ్రవేశించి రాజభటులు పద్మావతిని దోడ్కొని వచ్చుచుండుట గాంచి యొక మరుగు ప్రదేశమున బాగి యుండిరి. రాజభటులా మెను. యరణ్యమధ్యమునడించి తరలిపోయిరి. వారి వెనువెంటనే గూఢముగా వెంబడించుచున్న మిత్రులిరువురును యా మెను గలసికొని యామె భయంబు వాసి యామెను దమపట్టణ మునకు దోడ్కొని చనిరి.

దన కుమారీమణి విధివశంబున బ్రహ్మరక్కసునిచే నావేశింపబడి పురంబు నాశనము చేయుచున్నదని-యామెను యడవి లోడించి వచ్చి రని వినినతోడనే దంత ఘాతకుడు పుత్రికావియోగ దుఃఖమున మరణించెను. అతని సతీమణి సతీతిలక మగుటచే యాతనితో సహగమన మాచరించెను.

విక్రమార్కభూపాలా! వింటివిగదా యీ చక్కని కథ ఆ యిరువురిని జంపినదోష మెవ్వరిది? రాకుమారుడా పాపఫల మనుభవింపవలయునా! పద్మావతియా లేక మంత్రిసూనుడా లేక మరెవ్వడది యనుభవింపవలయును? ఈ ప్రశ్నమునకు స్తరము దెలిసియు దెలుపకున్న నీశిరంబు వేయి వ్రక్కలగును. అని శపించి యడిగిన విక్రమార్కుడు తనకు దెలిసినది దెలుపకున్న శాసోపహతుడనగుదుననుభయంబున నాతనితో నిట్లనియెను. “ఓయీ! కాముకులు కార్యసాధనమునకై బెక్కుమార్గము లవలంబింతురు. ఇటగూడ రాకుమారుడామీను దక్కించుకొన నిట్లానరించెను గాని యన్యమెఱుంగడు—గాన నాతడు నిర్దోషి, పద్మావతియు మంత్రిసూనుడును గూడ నిర్దోషులే యగుదురు. యుక్తాయుక్త విచారజ్ఞానసూన్యుడై చెప్పుడు మాటలవిని కండ్లారజూడకుండ పద్మావతికిట్టి శిక్షవిధించిన యా కర్ణోత్పలభూపాలుడే వారిరువురజంపిన పాపఫల మనుభవింపవలయును. అనుటయు నాతని మానవ్రతమునకు భంగమగుటయు భేతా భూడా విక్రమార్కుని పట్టువడలించుకొని తన యధాస్థానమగు మట్టిచెట్టును జేరెను.

సు మ ద న క

విక్రమార్కుడు మరల నావటవృక్షమును సమీపించి యతిప్రయాసముతో మరల నద్దాని నధిష్టించి శవాకృతినున్న భేతాళుని బట్టుకొని భుజముపై వైచుకొని యధిక శ్రమంబున జడదారిఁ జేరవలయునని త్వరితగమనంబున నడచుచుండ భేతాళుడు రాజా! శ్రమవాయ కథజెప్పెద నాలింపుము. అని యీ క్రిందికథ యిట్లు జెప్ప నారంభించెను.

తొల్లి అంగదేశమునందు ధనవంతుడగు ధనగుప్తుడను వైశ్యశిఖామణి గలఁడు. ఆతఁడు విదేశములతో వ్యాపారము జరిపి యపరిమితమైన ధనంబులగూర్చి యుంచెను. కాని చిరకాలము దనుక సంతతి కలుగనందున చింతించి వివిధప్రతము లాచరించి గొన్నిదినంబులును దానధర్మాధికార్యము లాచరించి గొన్నిదినంబులును గడపెను. గాని సంతానము గలుగలేదు. గొన్ని వత్సరములట్లు సంతానవాంఛతో గడపినపిమ్మట నా గ్రామమున కరుడెంచిన యొక యోగి పుంగవు నాశ్రయించి యాతనివలన సంతానగోపాలమను మంత్రరాజము నుపదేశము పొంది విధివిధానంబున నా మంత్రమును ప్రతిదినంబును జపించుచుండెను.

ఇట్లు గొన్నిదినంబులు గడచిన పిమ్మట నాతని తపఃప్రభావము వలననో యనునట్లు యాతని భార్యకు నెల దప్పినది. ఆ వైశ్యసతి నవమాసములును గడచినపిమ్మట నొక్క శుభదింబున నొక బాలికామణినిని ప్రసవించెను. పుత్రోదయము గలుగునని గంపెఁడాశతో నిరీక్షించుచున్న ధనగుప్తునకు బుత్రికా జననమువలన మరీగొంత విచారము గలిగెను కాని యాతని యాప్తులందరును కుమార్తెననేమి

కుమార్తె యైననేమి—యని పెక్కు తెరంగుల బోధింప దన విచారమును మరచి సంతసమున వర్తించుచుండెను. ఫలువురు జ్యోతిష్కులు ఆ బాలికామణి జాతకమును విమర్శించి యామెవలన నుభయకులములును తరించుననియు, సత్కీర్తివంతము లగుననియు, ఆమె గొప్ప పతివ్రత యగుననియు వచింపసాగిరి. ఆపల్కులు ధనగుప్తున కెంతయో సంతసము గూర్చెను. తమ సంతతి వృద్ధిలోనికివచ్చి యుభయ కులగౌరవముల నిలుపుట మాత్రమేగాక యా కులగౌరవములకు అట్టిబిడ్డదనరాని సద్యశము గూర్చుననిన విని యానందింపని జననీజనకులుందురా ?

చిరకాలమునకు గల్గిన సంతానమగుటచే ధనగుప్తుడు — ననకుమార్తెయగు సుమదనపై నింతింతనరాని వాత్సల్యముగల్గి యామె నతిగారాబమున బెంచుచుండెను. దినదినాభివృద్ధినిొందుచు నాకన్నయ శుక్లపక్షపాకరునిమాడ్కి యత్యంతనర్హనీయమై యుండెను. ఆమె కయిదు వత్సరముల వ్రాయమరుదెంచినంతనే ధనగుప్తుడొకమెనొక విద్యాంసునికడ విద్యాభ్యాసమునకై యప్పగించి యామెకట్టి కొరంతయు గలుగకుండ కంటికి రెప్పవోలె గాపాడుచుండెను. విద్యాభ్యాసమునకై ప్రవేశించిన కొలది దినములలోననే యామె జదువను వ్రాయను నేర్చెను. క్రమక్రమముగా నచిరకాలంబున నామె కావ్యముల ముగించి నాటకముల బరిశీలించి భాషాభివృద్ధి నందుటయేగాక గణితము మున్నగువానియందు గూడ నుత్తీర్ణురాలయ్యెను.

హాపమునకా రతీదేవిని మించియున్నది. విద్యల కావాక్సతి ననుకరించు చున్నది; సుగుణములకా భాజాతతో తులదూగుచున్నది. గానమునకాలోకమున సాటిలేనిదై యున్నది. వేయేల? ఆమె మూర్తీ భవించిన శృంగారదేవతయే యని యెల్లరు డలంచు చుండిరి. ఇట్లుండ యామె సంప్రాప్త యావ్వనవత్తిరై యున్న జూచి ధనగుప్తుడు వివిధ

దేశములందు గల వైశ్యకుమారుల నూపపటంబుల దెప్పించియు దగు వారివలన వారి వారి గుణప్రసర్తనాదికము లాలించియు దనకుమార్తె కనువైన వరునికై వివిధప్రయత్నము లొనరించెను.

ఎట్టకేలకా ధనగుప్తుఁడు దన కుమార్తె నవంతీపురమందున్న యొక వైశ్యశిఖామణి కుమారుఁడగు సముద్రదత్తున కొనంగి పరిణయము గావించి యాతని దనయింటనే యుంచుకొని యా నూతన దంపతుల సౌఖ్యమున కెట్టి కొరతయు గలుగకుండ నరసి రక్షించుచుండెను. ఇట్లుండ నొక్కనాడు సుమదన తన మందిరప్రాంతమున నున్న యొక యువవనంబున కరిగి యందు దివ్యురూచు నానావిధ ప్రసూనముల నేక రించుచు యందందు విరిసిన పూలగుత్తులపై వ్రాలి ఝుంఝని రొడ చేయుచున్న గండుతుమ్మెదలందుల దిలకించి యానందించుచు, కడు పారి ఫలముల నారగించి యధికానందంబున నవ్యక్తమధురస్వనంబున నొండొరులతో సరసస్వల్లాసము లాడుకొనుచు నొక వృక్షమునుండి యింకొక వృక్షమున కెగురుచున్న చిలుకలగుంపుఁ దిలకించుచు నెడ నెడ వికసితానూనసౌరభంబుల వెదజల్లు పూమంజరులుగల నికుంజముల చెంతగల చంద్రకాంతశిలావేదికలపై విశ్రమించి సౌరభ యుక్తములగు వాయువుల నాఘ్రాణించి సంతోషమందుచు, సూర్యాస్తమయమైన సంగతి గమనింపక కనుచీకటి పడునంతవరకా మంద యాన యందందు మందగమనంబున దిరుగుచు విహరించుచుండెను.

ఆమె రూపలావణ్యాదుల దిలకించి యామెను మోహించి యామెతో మాటలాడి యైనసంతృప్తి నొందవలయునని దరి వేచియున్న ధర్మనత్తుఁడనువా డామె యువవనంబున నున్నటులెఱింగి రహస్య మార్గమున నందు ప్రవేశించి యొక నికుంజముమాటున కనుచీకటి పడునరకు వేచియుండి సుమదన కాలాతీతమైనది, యలుసేరవలయునని నలంచి గృహోన్ముఖురాలగు సమయమున నామె యెదుటబడి

యామెతో నిట్లనియెను.

“ఓ తర్వాతీమణీ! ఆచ్యపడకుము. నేను నీవెఱింగినవాడనే గాని యన్యఁడను గాను? నీకు హాని నేయవలయునను యభిప్రాయమున జనుదెంచితినిని దలంపకుము. నన్నస్యధా భావింపక నాపల్కులాలించి నాప్రశ్నములకుఁ దగిన యుత్తరముమ్మ. నీవు ప్రత్యక్షుల మీయ కున్నంతమాత్రమున హాని నేయుదునని దలంపకుము. ఇంక నే నరు దెంచినపని వినుము. నేను చిరకాలము క్రిందఁజనుండియు నిన్ను ప్రేమించుచుంటిని; నిన్ను నాకర్పింపవలసినదిగా నీ జనకునకు దగు వారిచే జెప్పించితిని. అతని సమక్షమునకు బోయి యడిగితిని గాని స్వగ్రామవాసినగుటచే “దనపెరటిచెట్టి మందు”వలె నీజనకుఁడు నా ప్రార్థనల నిరాకరించెను. అంతట నీపైగల మోహమును మరల్చు కొనవలయునని వివిధప్రయత్నము లాచరించితిని. దేశాటనమునకు బోయితిని. వేయేల చేయగలయత్నము లనేకము లొనరించితిని కాని నీపైగల మోహ ముపశమింపలేదు సరిగదా యంశకంతకధికమయ్యెను. ఎట్టి సుందరీమణులను గాంచినను వారు నీ కాలిగోటితోనైన సరిపోల్చు దగినవారుగా గాన్పింపలేదు. ఇంక నాకెందును యపశాంతి చేకూర దని దలంచి కొలది దినములకుబూర్వమే యీ గ్రామమున కరుదెంచి తిని. తన్నీమణీ! ఇట నాయవస్థ నేమని జెప్పుదును. కనులకు నిద్ర రాదు. నోటి కాహారము రుచింపదయ్యెను. మిత్రుల యూరడింపు వాక్యములు నాచెవి కెక్కుటలేదు. నీ మనోహరాకార మెప్పుడైన గన్పడునేమో యను దలంపున మీ యింటిగవాక్షముపై చూడ్కుల బరపి నిత్యమును జూచుచుండుటనలన దిక్కుచివలె నా నేత్రము లిశ రమును గననొల్లవు. నీతో మాటలాడుటకేని యవకాశము లభింప దాయెగదా! యింక నాజీవితమేటికని పలుమారు దోచుచుండెను. తుద కొకటి రెండుసార్లు అశ్మహాశ్య కొడిగట్టి సంసిద్ధుడనై యంతలో

జీవించియున్న నీముఖారవింద సందర్శనలాభ మొనగూడును గాని చనిపోయిన నట్టి యనకాశము లభించుట కిసుమంతయు వీలుండదు గదాయని దలబోసి యాశ్చర్యహత్య జేసికొన్నది.

నీపై ననే ప్రాణములనైదుగూడ నిలిపియున్న నన్ను రక్షింపుము. నాజీవముల నిలువఁబెట్టుము ఇంతకంటె యదనముగా నిన్నేమియు గాంక్షింపను. ఒక్కసారి నీ వాలింగనమొసంగి చూడరింపుము. అంత టితో సంతృప్తి నొంది జీవముల నిశ్చింతతో విడతు; అంతియే కాని మరలమరల నిట్లరుదెంచి నినుప్రార్థించుచుండునని దలంపకుము. ఆదరించినను, నిరాదరణము జూపినను, నాకు మరణమే శరణ్యము గాని యన్యములేదు. వేయేల ఇప్పుడు, నన్నాదరింతువా? లేక నీచరణసరోజములచెంత, నీ నేత్రాంజములనెదుట, యీకత్తితో నాహృదయాంతరాళమును భేదించుకొని మరణింపుమందువా? అని బలుకుచు దనమొలయందు గుప్తముగా దాచియుంచిన బాకును వెలికిదీసి చూపెను. ఆలతాతన్వియు దనమనంబున నిట్లు దలపోసెను. నీతనికోర్కె కనుమరించినచో మానభంగ మగును. మానభంగమున కొప్పకొనని యెడల నిష్కారణ మొకజీవి నావలన జీవముల గోలుపోవును. యేమి సేయుదును యని పెద్దయుంబ్రొద్దు చింతించి యాతనికీట్లనియెను. “అయ్యా! తొల్లి తమరు నన్ను ప్రేమించినట్లెఱుంగుదును. తమ ప్రేమకు దగిన ఫలము లభింపమి చింతాక్రాంతచేతమ్ములై యుంటిరని గూడ నెఱుంగుదును. విధాత లిఖించిన వ్రాత ననుసరించి మనకు దాంపత్య మొనగూడదయ్యెను. గావున పరమేశ్వరుడే మనకు యననుకూలుఁడై యుండెగదాయని దలబోసి యూరటచెంది యుండవలెగాని యన్యధా చరింపగూడదు. అట్లూరటజెందక దానిపై ననే వ్యామోహముజెంచి నిరంతరము నిద్రాహారముల పరిత్యజించి చింతిరచుట బుదిమంతుల లక్షణము గాదు కాని నాకొక్క సందేహము

తోచుచున్నది. తమరు ప్రాజ్ఞులు. యితరుల యనుభవములో నున్న నన్నాసించుట తమవంటివారికి నగునే. ఎంగిలికూర్చి నాసించుట, ఒకరనుభవించి విడచిన కాంత నాసించుట మున్నగునవి యనుభవ మున కనర్హములని పెద్దలు వక్కాణించుట మీగు వినియుండలేదే. అట్టిచో తమరు నను వాంఛించుట నీచకృత్యముగాదే! మాంసాస్థి చర్మనిర్మితమై యఖిలహేయములకు పుట్టిని లై యుండు యీదేహ ముయొక్క పైపై మెఱుంగులుగల చర్మసౌందర్యము, చర్మవర్ణము బట్టి మోహించి వ్యామోహమునబడి దారితెన్నగానక పాపకార్యా చరణమునకు వెనుదీయకుండుట గడుంగడు శోచనీయముగదా?” అని యేమేమో బల్కుచుండ నతఁడు “తస్మి! పాపపుణ్యముల గణింప జాలను. నీసై నగల మోహమును మరల్చుకొనజాలను. యే లతాంగిని తాను ప్రేమించియుండెనో యా లతాంగినిగాక యధిక సుందరాంగుల గూడినను యాతనికి సుఖంబొనగూడునా? వేయేల తా వలచినది రంభ యను వాక్యముల నాలించియుండలేదా? మరియును తాను మనసార వరించిన సతీమణితోడి సాంగత్య మొక క్షణమైనను నయ్య దియేకల్గక మై కాముకులకు దోచునను టాలింపవే. నీ విట్లు నిను గోరుట నీచకార్యమని బల్కుచుంటివి. నీచమో నీచతరమో నీచ తమమో విచారించగల బుద్ధి నశించినది. వేయేల పలుమాటల కవ కాశములేదు. ననుమరణింపుమందునా? యభిమతమిడేర్తువా?”

అని దెంపుశలంపు బల్కుచున్న నాశిని కెట్టి యుత్తరమును జెప్ప జాలక యా లతాంగి “అయ్యా! నేనిప్పుడు నా విభుని యాధీనములో నుంటిని గాన యాతని యనుజ్ఞగొని నీ యభిమత మిడేర్తును. అంత వర కోరిమి వహించియుండుడు” అని వచించెను. అంత ధర్మదత్తుఁడు “తస్మి! యిది యేటిమాటలు. నీవిభుం డిందుల కనుమతించునా? యెన్నటి కనుమతింపడు. తన భార్యను పరునితో గవయుటకు తనం

తట తానె పంపునంత వెంగళి యెందైన నుండునా ? * అని బల్కెను. అయ్యా ! తమరు సందియమందకుండు. ఆతఁడు లోకములోని పూరు ములవంటివాఁడుకాదుచాలనుదారస్వభావముగలవాడు. తన మూలమున నొక జీవి మరణించుట కెన్నడిచ్చగింపడు. ఆతని నెట్టులైన నొడబరచి తమ చెంతకు రేవదిన మర్థరాత్రమున నరుదెంతును. నాకింక నిట తడవు మనలుటకు వీలులేదు గావున నాకింక సెలవొసంగుడు. * అని సవినయముగా నాతని నొడంబడజేసి గృహోన్ముఖురాలయ్యెను. ధర్మ దత్తుఁడును గృహోన్ముఖుఁడయ్యెను.

నాటి రాత్రి సుమదన దన విభునితో ధర్మదత్తుని వృత్తాంత మంతయును దెలిపి దనకు గర్తవ్యమెద్ది యని ప్రశ్నించెను. సముద్ర దత్తుఁడును సంకోచింపక ప్రియా ! ఆతని యభిమతంబు దీర్పవలసినదే కాని నీవు రేపటిదనుక నేలగడవుపెట్టితివి. రేపటివఱ కితఁ డోర్చి యుండగలఁడా ! అని బల్కి నాఁడామెతో వినోదముగాగడపి మరునాఁ డర్థరాత్రమున నామె కడకు బోయిరమ్మని చెప్పి నిద్రించెను.

నేటిరేయి సుమదన నాగృహంబున కరుదెంచి నన్ను మరుక్రీడల దేలించునుగదా ! యింక నా జన్మము సార్థకమైనది. అట్టి రూప లావణ్యవిలాసములుగల విలాసినితో గడపిన క్షణమైనను జాలఁదే ఈ యభిలాషము దీరుటచే నింక మరణమునకు సంసిద్ధుఁడనైయుం దును. అలతాంగి యరుదెంచినంతనే మనసుదీరయాలింగన మాచ రించి యాలతాతన్వయధరామృతముననివిదీరగ్రోలియానందపరవశుండ నగుదును గదా ? అని యేమేమో దలపోయుచు కొంతతడవు వేగిం చెను. అంతకు సుమదన రాకుండుటచే యాతని మనంబున సంకోచ బీజము మొలక లెత్తినది. తా నరుదెంచెదనని వచించి రాకుండునా ! ఏల రాకుండును తన భర్త మిక్కిలి మంచివాడనియును, ఆతని నెట్లు సమ్మతింపజేసి తప్పక వచ్చెదనని ధైర్యముతో బలికియు రాకుండునా ? ఎంత భ్రాంతిపడుచుంటిని. తానెంత మంచివాడైనను

తన భార్య నొరునొద్దకు బంపునంతటి యవివేకియుండునా ?

ఈ సంగతి యామె భర్తతో జెప్పటయే తడవుగా నామెను బంధించుటో లేక వెలుపలకు రాకుండునట్లుక గృహమున నుంచి తాళము వైచుటో జరుగును గాని యన్యథా జరుగుటకు వీలువేదు... కటకటా! మోసపోతిని. మొన్న నాలతాంగి చేజిక్కినప్పు డామెను మరి కొంతవరకు ప్రార్థించియో వెరపించియో లేక బలిమినో బట్టి సుఖంపక పోవిడిచితినిగదా నాయట్టి యవివేకియుండునా ? అని చింతించుచుండెను.

అట సుమదన భర్తయొనతి శిరసావహించి యాతనికి వలయు పరిచర్యలొనరించి యాతని నిద్దురపుచ్చి ధర్మదత్తుని యభిమత మీజేర్ప వలయునను సంకల్పమున రహస్యమార్గమున నిలువెడల ధర్మదత్తుని గృహభిముఖయై నడువసాగెను. అట్లు కొండూర మరుగునప్పటికి కొందరు దొంగలామె నడ్లగించి తస్వీమణీ! నీయొడలిపైగల భూషణముల నిట మాకర్పించి బామ్ము. లేనియెడల నీకత్తిచే నీకుత్తుక నుత్తరించి యాసామ్ముల గైకొందుము. అని యదలించిన విని సుమదన యేమియు దోచక కొంతప్రాద్దు చింతించి యాచోరుల కిట్లనియెను. అన్నలారా! కొండొక కార్యార్థమై పోవుచున్నాను. మరల సీమార్గముననే రాగలను. మరలి వచ్చునపుడు మీరు కోరినట్లుగా నాభూషణముల నన్నిటిని మీకొనంగి పోయెదను. ఇప్పటికి ననుబోవిడువుడు. మరల శీఘ్రకాలమున వత్తును?' అని బల్కిన విని యాచోరనాయకుడు "నీవు మరలివత్తువను నిశ్చయమేమి. నీవురాకున్నచో మేమేమి చేయగలము. మాకు పెక్కు మాటలతో నిమిత్తములేదు వస్తువుల నిచ్చటపెట్టి కదలుము." అనియెను. అంత నామె "సోదరా! నీకంత సందియమెందులకు మీలో నొకరిద్దరు నామెనువెంట రండు. నేనొక గృహమున కేగి మరల శీఘ్రకాలమున యిలువెడలి చనుదెంతును. అప్పుడు మీరు నాభూషణ గైకొనవచ్చును. నాభూషణముల

మీకోసంగి నేనచటి కరిగినచో నాకార్యము విఫలత్వ మొందగలదు.” అని వినయవిధేయతలుట్టిపడ బల్కిన పల్కులాలించి యాచోరనాయకుఁడు—“బాలా ! నీవు బల్కినట్లులనే మాలో నొక్కరుడు నీవెంట నరుదెంచును. నీకార్యము దీరినపిమ్మట మావానితో నిచ్చటికరుదెంచి నీభూషణముల మాకర్పించి పొమ్ము.” అని నియమించెను. అంత నా సుమదన సంతృప్తాంతరంగమై ధర్మదత్తుని గృహంబు జేరెను. చోరుఁ డాసమీపంబుననే నిలచియుండెను.

ధర్మదత్తుఁడు తనఁడాయఁ జనుదెంచిన యాబిబ్బోకవతిఁగాంచి యామెను దావలచినట్లును, ఆమెను దాను వాంఛించి రమ్మని బల వంతపరచినట్లును అందులకై యామె విభు ననుజ్ఞగొని యరుదెంచి నట్లును యేమరుపాటున దలంచి యామె సత్యమునకును ఆమె విభుని త్యాగమునకును వారి ధర్మపరాయణత్వమునకును మనంబున ఘనంబగు సంతసమొంది యిట్టి ధర్మదేవతాస్వరూపురాలైన యామెకు మానభంగ మొనరింప నిచ్చగింపక తన మోహమును ప్రేమగా మార్చుకొనియెను. ఆమెను బొడగాంచినంతనుండియు ఆమెయందు సోదరిభావము జనించెనుగాని యన్యభావ మాతని దలంపున లేకుండెను. తన సమీపంబున కరుదెంచుచున్న యామెనుగాంచి “సోదరీ ! వచ్చితివా ! తుచ్చుండనై విహికవాంఛాపరాయణాయ త్తచిత్తుండనై దుర్మదాంధుడనై కన్నుమిన్నుగానక పరకాంతవగు నిన్నాశించితిని. మహాపాపమార్జించితిని. ఈ ఘోరదుఃితాంధకారపంకమధ్యంబునుండి వెలువడనేరక యెన్ని జన్మములు కష్టింపవలయునో గోచరించుటలేదు. అయినను ధర్మదేవతామూర్తులరగు మీ దంపతుల యనూనకరుణా కటాక్ష లవలేశమే నన్నీ నరకకూపమునుండి పునరుద్ధరింపగలదు. నేడు నీమూర్తిఁగాంచినంతనే నా మనంబు పరమేశ్వరాయత్తమై మరలనేర కున్నది. కట్టా ! సోదరీ ! నీవిట తడయుటచే నీవిభుఁ డెంత కోప గించునో లెమ్ము పయనముగమ్ము. నీపతిచెంత డించివచ్చెదను

అని బల్కెను. ఆ పల్కులాలించి యామె యాతనికింతలో నింత వైరాగ్య మెట్లు కలిగియుండెనాయని విస్మయంబుదోపగా నాతఁడు తన మనంబుపరీక్షించుటకో లేక తానరుదెంచుట కాలసించినందులకో- యిట్లనుచుండెనేగాని యితరంబుగాదనిదలంచి అయ్యా! నే నరు దెంచుట కించుక హాలస్వమైనది. యందులకు తమింపవలయునుగాని యారీతిగా గోపించుట పాడిగాదు. తమ యభిమతమీఁడేర్చి త్వరిత గతి రావలసినదిగా నావిభుఁ డాజ్ఞాపించియున్నాఁడు. ఇట నాలసించిన యెడల విభున కాగ్రహపాత్రురాలనగుటయేగాక పదుగురకంటగూడ బడవలసివచ్చును." అని యేమో బల్కుచుండ ధర్మదత్తుఁడు "తస్మి నాకు నీపై సోదరీ వాత్సల్య ముదయించినది. ఇంక నీ విచట నుండవలసినదిలేదు. నేటికి దైవ మిట్లు పుణ్యమార్గమును నాకు జూపి రక్షింప నెంచియుండుటవలననే నిన్నటిదినమున నిన్నటు ప్రార్థింప జేసియున్నాఁడు." అని బల్కుచు దన గృహంబునఁగల పసుపు కుంకుమల నొసంగి గొన్ని భూషణములనిచ్చి గృహంబున కేగుమని త్వరపెట్టెను.

ఆమెయు చేయునదిలేక అధర్మదత్తుడు ధర్మపదానువర్తు డగుట కెంతయు సంతసించి తన రాకకై వేచియున్న చోరునితో గలసికొని యాతని వెనువెంట చోరులు తన్న గలసికొనిన స్థలమున కరుదెంచెను. చోరు లీవరకే యచ్చటి కరుదెంచి యామె రాక నిరీక్షించుచుండిరి. చోరనాయకుఁ డామెను గాంచి తస్మిమణి! నీ సందర్శన మాచరించుటచే నేడు మాకు మిక్కుటమగు ధనము లభించినది. ఇంతటి ధనము మాకు నెలదినములు చౌర్య మొనరించినను లభింపదు. కాని మాకు నీ యొడలిపై గల భూషణములతో నిమి త్తము లేదు. నీ యిచ్చవచ్చి నటు బోవచ్చును. మరియు నీకు సంతోషపూర్వకముగా మరికొన్ని భూషణములను బహుమానముగా నొసంగుచున్నాడను." అని బల్కుచు మరికొన్ని భూషణముల నొసంగి యొక చోరునితో

“నోయీ! నీ వీమెను యీమె గృహంబున డించి రమ్ము” అని జెప్పి పంపెను.

సుమదనచోరుడు దనవెంట రా స్వగృహంబున కేగి తనరాక గోరి నిరీక్షించుచున్న విభుడగు సముద్రగుప్తునిఁ జాయం జని జరిగిన యావ ద్వృత్తాంత మామూలముగా నెఱిగించి చోరు లామెకు బహుమాన ముగా నొసంగిన భూషణముల గూడ జూపెను. ఆమె వర్తన మంత యును ప్రచ్ఛన్నముగా నుండి దిలకించియున్న సముద్రగుప్తు డత్యధికా నందము నందెను.

రాజా! వింటివిగదా యీకథ. ఇందు సుమదన, ధర్మదత్తుడు చోరులు సముద్రగుప్తుడు వీరిలో నెవ్వరు గుణాధికులు యెవ్వరి త్యాగము మెచ్చవచ్చును వివరించి చెప్పుము. చెప్పకున్నయెడల వెనుకటి శాపమే.” యని భేతాభుఁ డనుటయు విక్రమార్కుడు ఓయీ! సుమదన త్యాగమంత గొప్పది గాదు. మనసార గోరి త న్నర్థించిన యాతని కుపకార మొనర్చు టొక గొప్ప గాదు ఏల నందువా! ఆమెకు గూడ నాతనిపై మక్కువ జనించి యట్లానర్చినను యొనర్పవచ్చును. ధర్మదత్తుడు జ్ఞానమార్గమున బడి యామెతో భోగింపక విడచినను విడుచుగాక యందులకై యాతని నభినుతింప దగదు. తమ కపరిమితధనంబు లభ్యమగుటవలన చోరులు సంతృప్త హృదయులరై యామెను విడచిన విడతురుగాక అందులకై వారిని నుతింపవలసిన పనిలేదు. సముద్రగుప్తుడే ఇం దభినుతింప నర్హుడు తన భార్య నితరులు కోరినంతమాత్రమున కొంకు జంకు లేకుండ బం పుట కెవ్వడు సమ్మతించును, అట్టియెడ సముద్రగుప్తుడు తన భార్య యగు సుమదనను యితరునియొద్దకు బంపెను గావున నాతని త్యాగమే యభినుతింపవలయును.” అని బల్కెను. ఆ పల్కు లాలించి భేతా భుఁడు విక్రమార్కుని పట్టు విడిపించుకొని యథాస్థానమున కరిగెను.

హరిస్వామికథ.

విక్రమార్కుడు మరల భేతాళుని పట్టుకొని దీసికొనివచ్చుచుండగా భేతాళుడు ఓయీ ! శ్రమనివారణార్థము కథజెప్పెద నాలింపుమని బల్కుచు నీక్రిందికథ యిట్లు జెప్పసాగెను.

తొల్లిదేవస్వామి యను విప్రపుంగవునకు హరిస్వామి యను కుమారుడు జొక్కడు గలడు. హరిస్వామి సర్వవిద్యాపరి పూర్ణుడైనవయావ్వనుడై చక్కని యనుకూలవతి యగు భార్యతో నుఖించుచుండెను. ఇట్లు గొన్ని దినంబులు స్వేచ్ఛావిహారంబులు నలుపుచు విహరించుచు యొక్కనాడు దన ప్రేయసితో విహరించుచు శరత్కాలచంద్రామృతముఁ గ్రోలుచునుప్పెరిగపై క్రిడించి పెద్దయుంబ్రాద్దుగడపి మైమరచి యాడంపతులు నిద్రించిరి. గగన చరుండగు నొక్క గంధర్వుఁడాడంపతులగాంచి యాలతాతన్విసాయగ మీక్షించి చిత్తవిభ్రాంతుడై మన్మథుడు డెండంబును సంవడింప తమిసై పజాలక యాతన్వీమణిని బట్టుకొని గగనమార్గంబునజనియెను.

గత దినంబున బెద్దయుంబ్రాద్దు నిదురలేకండ మన్మథక్రీడలదేలి నిదురజెందియుండుటచే దినకరకిరణసంస్పర్శనము దన దేహమునకగు పర్యంతము నిద్రించిన యాహరిస్వామి మేల్కొంచి తన భార్య చెంత లేకుండుటచే నామె యింతకుమున్నె మేల్కొంచి కాలోచితకృత్యముల దీర్చుకొనబోయియుండునని భావించుకొని దాసును ప్రాతఃకాలోచిత విధుల నిర్వర్తింపనుప్పెరిగినుండి క్రిందకుదిగెను. అనంతరము తన భార్య జాడ గృహంబున గాన్పింపకుండుటచే నామె యెచ్చటికేగియుండునాయని సంశయాకలచి త్తంబున దాసదాసీజనంబులబిలిచి వారల దన భార్యపోకడనుగూర్చి బ్రశ్నించెను. వారండఱును యామె యుప్పెరిగ

పైనుండి యింతదనుకను రాలేదనియును, రాత్రినిద్దురలేమిచే యింకను నిద్రించుచుండునని భావించియుంటిమనియును దెల్పిరి. హరిస్వామి వారి మాటల విశ్వసింపక యుప్పెరిగపై భార్యలేకుండుటెఱిగినవాడు గావున పలువుర నలుదెసలకును వెతుకబంపెను. కాని యినుమంత యును లాభము గాన్పింపదయ్యెను. ఆలతాతన్నివియోగమును సహింపజాలక యామెకై విలపించుచు క్రమక్రమము నున్నత్తుడై యన్నపానంబుల సరకుగొనక యామె నన్వేషింపుచు పురీవర గ్రామారణ్యముల దిరుగసాగెను.

హరిస్వామి యిట్లు భార్య నన్వేషించుచు నొక్కనాడు గడుం గడుబడలి యాకలిఖాధచే వీడింపబడుచు నొక్క విప్రపుంగవుని గృహంబున కరుదెంచి తన దీనచరిత్రమంతయు విన్నవించి తనకా దినంబునకు భోజనముపెట్టుమని ప్రార్థించెను. ఆ విప్రపుంగవుడు జాలి పడి భార్యను బిలచి యాతనికన్నంబు పెట్టుమని నియోగించెను. ఆ గృహిణియు యింటగల యన్నమాతని కొనంగి యెటకేనిగొనిపోయి భుజింపు" మని జెప్పి పంపివైచెను. హరిస్వామి అయోగిరమునగొని యొక సరోవరముచెంతకుఁగొనిపోయి గట్టననున్న యొక వటవృక్షము యొక్కనీడగూర్చుండి భుజింపదలచి యాయన్నపుమాట నా చెఱువు గట్టనబెట్టి కాళునేతులు గడగిగొనివచ్చుటకై నీటిలోనికిఁదిగెను. అంత వటవృక్షశాఖలపై గూర్చుండి యొక డేగ నల్లత్రాచును భక్షించు చుండ నాత్రాచునుండి కొన్ని గరళబిందువులు—క్రింద హరిస్వామి యుంచిన యన్నమునబడియెను.

హరిస్వామి వెలికరుదెంచి గరళబిందు యుక్తమైన యన్నమును భుజించెను. తోడనే యాతఁ డెదియో వికారమునకు లోనై తన కాహార మొసంగిన వారింటికి బోయి "అమ్మా! విషయుక్తమగు యాహార మొసంగితివా? మరణించుచుంటినని జెప్పి మరి మాటాడ

నేరక మరణించెను.

“విక్రమార్కమహీపాలా! న్యాయాన్యాయ విచక్షణుండవుగదా? వింటివిగదా? యీకథ ఇందు సర్వము డేగహరిస్వామి యాగృహిణి ఆ గృహమేది వీరిలో హరిస్వామిని జంపిన పాప మెవ్వని బొందవలయును దెల్పుము. లేకున్న వెనుకటిపాపమేసుమి” అని బల్కిన భేతాళునకు విక్రమార్కమహీవల్లభు డిట్లనియెను. ఓయీ! తన్నర్థించుటచే గృహస్థధర్మపరిపాలనంబున యజమాని యన్నమిడుమని భార్యకు నియోగించెను. కాన యాతఁడనపరాధి. తన పతియాన జవదాటక ధర్మార్థముగా యన్నమువెట్టిన యా లతాతన్వయు నిర్దోషురాలు. తన యాహారమగు త్రాచుపామును వృక్షముపై నుండి భుజించిన డేగయు నిర్దోషి. ఖగములు దమ యాహారమును వృక్షముపై గూర్చుండియేగదా భుజించును గాన డేగనిర్దోషి. తన కాయువు మూడిమరణించిన యాసర్పము కూడ నిర్దోషియే. కావున నీపేర్కొనబడిన వారందఱును నిర్దోషులే అయినను నిజానిజంబులరయక పరుల దోషగుణంబుల నెత్తి జూపించుటయే ముఖ్యాశయము గలిగి దుర్వృత్తితో నెవ్వరింకొకరితో నాగృహిణి హరిస్వామికి విషయక్తమగు యాహార మొసంగి జంపినదని జెప్పుదురో వారే యీపాపమును మూటగట్టుకొందురు. సంశయము లేదు. ” అని విక్రమార్కుడు బల్కుటయు భేతాళుఁడు మరల పట్టువిడిపించుకొని వటవృక్షముపై జేరెను.

వేదశర్మకథ

విక్రమార్కుడు మరల వటవృక్షమును జేరంజోయి భేతాభునిబట్టి బంధించి దనమూపున నిడుకొని వచ్చుచుండగా నతడు “వినవోయీ! నీశ్రమ నివారణార్థమొకకథజెప్పెన నాలింపుము.” అని బల్కి యిట్టి క్రిందికథ జెప్పసాగెను.

తొల్లి వేదశర్మయను విప్రపుంగవుఁ డొక్కరుఁడు దరిద్రదేవతా పీడితుఁడై కడుంగడు నిడుము లనుభవించి సంసారసాగరమునుండి తరింపజాలక ప్రాయోపవేశమొనర్చి ప్రాణములు వాయుదలంపున నరణ్య మార్గముబట్టి నడువదొడంగెను. పోవంజోవ నాతఁడు పుష్పపురమను పురీవరసమీపారణ్యముఁ బ్రవేశించి యందున్న యొకశూన్యదేవాలయముం గాంచి నడువజాలక, యందు ప్రవేశించి యొకచో బరుండి, యాకలిచే బాధపడుచు, విలపించుచుండెను.

ఆతని దీనాలాపము లాలించి యాదేవశమునందుననే తపమాచరించుకొనుచున్న యొక మునిపుంగవుఁడు, దయాంతఃకరణహృదయుఁడై వేదశర్మకుఁ నమీపించి “అయ్యా! నీ వెవ్వఁడవు. ఏ దేశమునుండి యెచ్చటికేగుచు నిట్లగుదెంచితివి. మనుజులాయుధము ధరించియైన నీ వనంబు బ్రవేశింప జంకుచుందురే అట్టియెడ నిర్భీతచేతస్కుఁడవై నీవెల్లెరాగలిగితివి, లేక ప్రమాదవశమున దారిద్ర్యవచ్చితివా? చెప్పు” మనిన యాతనికి వేదశర్మ తనవృత్తాంతమాద్యంత మాతనికిఁజెల్పి యిట్లనియెను. “అయ్యా, సంసారసాగర మధ్యంబున జిక్కుకొని దరిగానక దుఃఖించుచుండుటచే నెన్నటికేని మరణము తప్పదుకదా! ఆమరణమిపుడొందిన నీ కష్టనముదాయము దొలగునని దలపోసి జీవములపై నాశమాని యీ వనముఁజొచ్చితిని. తెగించినవానికి తెడ్డేలింగమును

నట్లుగా నీ వనమున గల ఘాతుకమృగంబులు నాదరికైన రాజులవ య్యెను. అందుచే నిప్పటి కిచ్చటజేరగలిగితిని” అని దీనతతో బల్కిన విని, యాజడదారి దయాంతరంగుడై యాతని కిట్లనియెను. “సంసార మున సంభవించిన కష్టముల నుపాయాంతరమున దప్పించుకొనవలయు నేగాని ప్రాణత్యాగమునకై యుపాయమాలోచించుట నెఱిగినము. గావున నా పల్కులాలించి నీ బుద్ధి మరలించుకొమ్ము.” అనిబల్కి తన యోగమాయాప్రభావంబున నొక్క తరుణీరత్నమును సృష్టించి యా మెచే వివిధభక్ష్యముల తయారుజేయించి వడ్డసోపేతముగ నాతనికి గుడువబెట్టెను.

వేదశర్మ సంసారకష్టముల బడలేక మరణింపనెంచెనేకాని, సంసార భోగముల తృప్తిజెంది మరణింపదలంపు లేనివాడగుటచే నా తస్మిను గింగాంచి మోహించి విరాగుడయ్యెను. ఆ బిబ్బోకవతియును, యా మునిపుంగవునిచే నాతని నెట్లైనను సంక్లిప్తిపరుప నియమింపబడియుండుటచే యందుల కనుమతించి యాతనితో నిష్కలాపభోగముల సుదయం బ్రాద్దుగడపెను. ఆశఁడును కొంతవడికి తృప్తినొంది సుఖనిద్రకు లోనయ్యెను. మరునాడు ప్రాతఃకాలమున మేల్కొంచునంత కాక న్యయు, రాత్రి తాననుభవించిన పదార్థసంచయమున, అదృశ్యమయ్యెను. వేదశర్మ యెంతయుచింతాక్రాంతుడై మరల విలపించుచుండ నాయోగి మరల యాతనిఁడాయంజని కారణమేమని ప్రశ్నించెను. వేదశర్మ యాతనిపదకమలములపై వ్రాలి “దేవా! తమదివ్య మహిమంబు గొనియాడతరమే! మరణసంసిద్ధుడనై యన్న సన్న వారించి గతదినంబున సన్న బెద్దగా సంతోషింపజేసిరి. నేడయ్యవి యన్నియును సంతర్హితమగుటచే మరల విచారించుచున్నాఁడను. గత దినంబున నాతోనున్న యాయెమ్మెలాడి నొనగూర్చి సన్న సంతోషింపుడు. లేకున్నచో నామెపై చిత్తమునిల్పి మరణించుట కనునగు

నొకదివ్యమంత్రముపదేశింపుడు.” అని పరిపరివిధంబుల వేడుకొనియెను.

ఆ మునివుంగవుడు కరుణారసచిత్తుడై యాతని యీప్సితార్థము సమకూర్చెను. వేదశర్మయాలలితాంగితో గలసి కొన్నిదినంబులు సౌఖ్యముగా గడపెను. అంత నాతనిమనంబున నాయోగివుంగవునొద్ద నుండి వివిధైశ్వర్యములను, కాంతలను సృజించు మహామంత్రముపదేశము నొందవలయునను వాంఛజనించినది. అంతట నయ్యది క్రమక్రమాభివృద్ధి నొందుచుండెను. కొన్నిదినంబులవర కాతడు నోరుదెరచి యడిగిన నాతఁడేమనునో యని శంకించియు, మరికొన్నిదినములరుగు పర్యంతమడగిన, తనపంటి వానికా దివ్యమంత్రముపదేశింపడనియును శంకించి ననమనంబుననున్న యభిమతంబును వెలికగుపడసీయకుండెను. ఎట్టికేల కొక్కనాఁడు జడదారియొద్దకుజోయి యాతని తపంబునకు విఘాత మొనరించి వేదశర్మ యాతనికిట్లనియెను. “దేవా! తమ తపోభంగమునకు నాపై గోపింపకుడు. చిరకాలమునుండి నామనంబున నిమిడియున్న యొకవాంఛితంబును తమ కెఱిగింపక దాచియుంచు కొనజాలమిచేత తమతపంబునకు విఘ్నమాచరించితిని. నావాంఛిత మేమన తాము ఏ మహామంత్రబలంబున నీ కన్యను సృజించిరో, యే మహామంత్రబలంబున నన్ననవరతంబును సౌఖ్యవారాసి నిమగ్నుని జేసితిరో, యా దివ్యమంత్రంబును నాకుపదేశింపుడు. ఏ తన్మహామంత్రమునేర్చుకొన సంకల్పించుకొంటిని. ఏతన్మహామంత్రసాధనమునకై యెట్టికష్టములనైన బడయుటకు సంసిద్ధుడనై యున్నాను.” అని బల్కుచున్న వేదశర్మను గనియూ జడదారి “ఓయీ! ఆ మహామంత్రము సామాన్యముగా పట్టుబడదు. అధికమగు చిత్తస్థైర్యముగల వారలకుగాని యితరుల కియ్యది సులభసాధ్యముగాదు. జలంబుల గూర్చుండి ఏకాగ్రదృష్టితో జపించుచుండ నేతన్మహామంత్రాధిష్టాత దేవత పక్కరూపముల గాన్పించి జపించువారల బుద్ధి చలంపజేయు

చుండును. అప్పు డేమాత్రము బుద్ధి చలించినను వారల కామంత్రిము సిద్ధించదు. విహికములందు జిక్కుకొని యుండువారికి స్థిరబుద్ధి గలుగుట సంభవము. గాన కొలదికాలము గడువనిమ్ము. తదుపరి నీమనోధైర్యమును పరిశీలించి మంత్రి మువదేశింతును.” అని బల్కి యూరకుండెను.

వేదశర్మయు ప్రతిదినమును తనకామంత్రి మువదేశింపుమని వేడుకొనుచు యాయాతపంబున కంతరాయము గల్గించుచున్నందులకు యా జడదారి చింతించి వానికర్మ మెట్లులున్న నట్లగునని దలపోసి యొక దినంబున యాతని కామంత్రి మువదేశించి కుత్తుకబంటి లోతుగల నీటియందు నిలచి యామంత్రిమును పునశ్చరణ మాచరింపుమని నియోగించెను. యథోక్తముగా మంత్రిమును జపించుచుండ నాతని మనంబునకు తానొక చక్కని రాకుమారిని పరిణయమాడినట్లును, యామెతో రాజోపభోగముల నమితముగా ననుభవించుచున్నట్లును, తన కధికమగు సంతతి గల్గినట్లును, వారందరితోడను సుఖించుచుండ తనకు మంత్రిోపదేశ మొనరించిన యోగిపుంగవుఁడరుడెంచి తన్ను యగ్నిగుండమున నురుకుమని జెప్పినట్లును, తానందులకు సంసిద్ధుడై యుండ భార్యాపుత్రు లడ్డమువచ్చి వారించినట్లును, పుత్రవాత్సల్యతామోహంబునను, భార్యమాటల కెదురాడనేరక తాను సంకోచించినట్లును, పడవడి గురుధిక్కారము చేయజాలక తానాయగ్నిగుండమున బడినట్లును, దోచెను. ఇంతకు నియమిత సంఖ్యా జపంబు సంపూర్తియగుటయు వేదశర్మ వెలికరుడెంచి గురువునకు సాష్టాంగదండప్రమాణము లాచరించెను. తదుపరి దనమనంబునకు దోచినవన్నియును జెప్పెను. అంతట నామునిపుంగవుఁడు కడుంగడు చింతించి యాతని కిట్లనియెను. “ఓయీ నీకామంత్రిము సిద్ధించినట్లు నిశ్చయముగ దోచినదా యట్టెన నొక కాంతామణిని సృజింపు” మని

యెను. వేదశర్మ మంత్రపఠన మొనరించినను కాంత సృజింపబడలేదు. జడదారియు తన యోగమంత్ర ప్రభావమున కాంతామణిని సృజింప జోయెను గాని ఫలీకృతుఁడు కాజాలఁడయ్యెను. అంత నిరువురును చింతించుచు జోయిరి.

విక్రమార్కమహీపాలా! వింటివిగదా యీచరిత్రము గురు శిష్యు లిరువురకును, ఆమంత్ర మేల యుపయోగింపలేదు. తెలిసియుం డియు దెలుపకున్నయెడల వెనుకటి శాపమేయనిన విక్రమార్కుఁ డోయీ! చిత్తశుద్ధిలేని శిష్యున కుపదేశించినందున గురువునకామంత్ర సిద్ధి నశించినది. చిత్తశుద్ధి లేనివాఁడగుటవలన శిష్యునకామంత్రము పట్టుబడలేదు. అది కారణంబుగ నిరువురకును మంత్రసిద్ధి కలుగదా యెను. అని బలుకగా భేతాభుఁడు మరల వటవృక్షము జేరజోయెను.

మృగాంకవతికథ

విక్రమార్కుడు మరల యావటవృక్షము కడకేగి భేతాళుని పట్టుకొని బంధించి దన మూపున జెట్టుకొని నచ్చుచుండ భేతాళుఁ డాతని కిట్లనియెను. “రాజా! నీకొక చక్కనికథ శ్రమవాయ జెప్పెద నాకర్షింపుము” అని యిట్టి క్రిందికథ జెప్పసాగెను.

తొల్లి యంగదేశమును యశఃకేతుఁడను భూపాలవరు డఖండ నైభవంబున బరిపాలించుచుండెను. ఆతఁ డమితసౌందర్యవతియైన పట్టమహిషితో గలసి నిరంతరము క్రీడించుచు స్త్రీలోలతావ్యామోహమునబడి, రాజకార్యములపొంత జోషక సర్వవిషయములును దీర్ఘ దర్శియను మంత్రిన త్తముని యధీనము గావించి నదా యంతఃపురంబు ననే నివసించుచుండెను. ఇట్లు కొన్ని దినంబు లరుగునంతకు, ప్రజలలో గొండరు కుత్సితబుద్ధిగలవారలు మంత్రియగు దీర్ఘదర్శి పాలనంబున దమకేమియు లాభము చేకూరనందున నాతనిపై నేరారోపణమొన రించి దేశమునుండి పారదోలవలయునను సంకల్పంబున, దీర్ఘదర్శి రాజును దనవలలో నైచుకొని రాజ్యమును పరిపాలించుచున్నాడని యును, కొలది కాలమున రాజును రాష్ట్రమునుండి పారదోలి తానే రాజగుటకు ప్రయత్నించుచున్నాడనియును ప్రవాదము కల్పించిరి. అనేకు లీవిషయమునే మాటలాడు కొనసాగిరి.

క్రమక్రమముగా నీవార్త మంత్రిపుంగవునికి గూడ జలియ పచ్చెను. రాజును స్త్రీలోలతావ్యామోహమునుండి యెట్లుద్ధరింపగలనా యని దీర్ఘదర్శి యాలోచనము చేయసాగెను. అంతటినుండి యునదిస మును భూపాలుని సభకు విచ్చేయవలసినదని బ్రతిమాలుకొనుచుండెను, విశేషకార్యము లున్నవని జోధించి చెప్పుచుండెను. అందులకు

భూపాలుడు తాను తప్పక రేవువచ్చెదననియును, విశేషకార్యములున్నయెడల నీవే నాకన్న బుద్ధిశూక్ష్మతచే కార్యసాధన మొనర్పగలవాడవనియును బల్కుచుండునే గాని యంతఃపురము నెప్పుడును విడువకుండెను.

ఇట్లుండ ప్రభుభక్తి పరాయణులు మరికొందరు కుత్సితులు గల్పించిన యవవాడు నిక్కమని భావించి, మంత్రిపుంగవునిపై నొక విధమగు ననూయ జనించి యొక్కనా డతిసాహసమున నాతని నిల్పి “నీవీ రాజ్య మవహరించుటకు యత్నించుచుంటి నను ప్రవాచము గల్గినది, యందులకు నీవేమి చెప్పగల”వని ప్రశ్నించిరి. అంతట మంత్రి పుంగవుడు వారలు విశ్వసించునట్లుగా నెంతయో వివరించి తన కట్టి యభిప్రాయములేదని చెప్పెను గాని వారలు సంతృప్తి వహించినట్లు దోషకులుటచే నాతఁ డారాత్రి దీర్ఘముగా నాలోచించి తీర్థయాత్ర కరుగ నిశ్చయించుకొనెను.

మరునాఁ డరుణోదయంబున మేల్కొంచి దీర్ఘదర్శి కాలోచిత కృత్యముల దీర్చుకొని తన వాంఛిత మీఠేర్చుమని పరమేశ్వరు నారాధించి భూపాలుని సమక్షమునకు జోయి తనకు తీర్థయాత్రాభిలాష జనించిన దనియును; ఆరుమాసములు సెలవీయవలసిన దనియును ప్రార్థించెను. భూపాలుఁ డందుల కనుమతించి మంల శీఘ్రకాలమున తిరిగి రావలయునని యాజ్ఞాపించెను.

దీర్ఘదర్శి ప్రభు సనుజ్ఞాతుఁడై బయలుదేరి నకుటుంబముగ ననేక పుణ్యతీర్థంబుల సందర్శించి మరల పురంబునకుం జోవ సంకల్పములేక యొక సముద్రతీర పట్టణంబునకుఁ జోయి యద్వోట కాపురముండెను. కొన్ని దినంబులూ పురినుండ నాతనికి నిధిదత్తుడను వర్తకుని స్నేహము లభించెను. ఆ నిధిదత్తుడు వర్తకమునకై స్వర్ణద్రవ్యమునకు జోవుచు దీర్ఘదర్శినిగూడ తనతో దోడ్కొనిపోయెను. స్వర్ణద్రవ్య

పమున నిధిదత్తఁడు దన వస్తుసామగ్రినంతయు విక్రయించి మెండుగా ధనమార్జించి మరల దనపురంబునకుఁ జోవ పయనమయ్యెను. మార్గ మధ్యమున నొకచో వారికొక మహావృక్ష మాసముద్రమున గాన్పించెను. ఆవృక్షశాఖలపై నొక్క దివ్యసుందరీమణి గూర్చుండి హాయిగా భక్తిరస ముట్టిపడ వీణ వాయించుచుండుట వారు దిలకించిరి. దీర్ఘదర్శి యా యువతీమణి సౌందర్యవిశేషమున కెంతయో యాశ్చర్యమొందెను.

దీర్ఘదర్శి గృహంబు చేరునరి కొక్క రాజభటుఁ డరుదెంచి యాతనికి నమస్కరించి దేవా! తమ రీ గ్రామంబున నుంటిరని యశః కేతభూపాలచంద్రుఁ డాలించి తమ్ము వెంటనే దోడ్కొని రావలయు నని బుత్తెంచిరి సత్వరము దయసేయవలయును అని విన్నవించిన, భూపాలుని పల్కుల కెదురాడిన నాతని కెట్టి కోపము గల్గినో యను భీతి పెంపునను, ఇప్పటికేని యాతడు స్త్రీలోలతావ్యామోహము నుండి వెలువడి యుండకుండునా యని దలంచియు, జన్మభూమిని సందర్శింపవలయునను యుత్సాహమినుమడింప భార్యాపుత్రులతో నారాజ భటుని వెంట బయలుదేరి యంగ దేశమున కరుదెంచెను.

భూపాలుఁ డాతని సగౌరవంబుగ నెదుర్కొని రాచనగరులోనికిఁ దోడ్కొనిపోయి సముచితసల్లాపంబుల పెద్దయుం బ్రౌద్ధగడపి యాతని కిట్లనియెను. ఓయీ! యేయే ప్రదేశములకు జోయితివి. ఏవ పట్టణముల దిలకించితివి. ఎట్టి వింతలు గాన్పించెను వినిపింపుమనుట యును, దీర్ఘదర్శి యా నృపాలసత్తమున కిట్లనియెను. దేవా! తమ యశుజ్ఞ గొని కాశి గయా ప్రయాగాది యుత్తరదేశపు పుణ్యస్థలంబుల నెల్ల దర్శించితిని. అనంతరము దక్షిణముననున్న పుణ్యక్షేత్రముల దిలకింపవలయునను యుత్సాహమున బయలుదేరి శ్రీశైలము, తిరుపతి, కంచి కాళహస్త్రీ, రామేశ్వరము మున్నగు దివ్యక్షేత్రమాల

దర్శించిమరలివచ్చుచు శ్రీజగన్నాథునేవించితిని. తదుపరియొకన్నేహితుని యభిమతంబు దీర్ఘవలయునని యాపురంబున గొన్ని దినములుంటిని. అనంతర మాతనితో స్వర్ణదీపమునకు బోయితిని. “దేవా? తాముజెప్పిన సమ్మదురో లేదోకాని మరలివచ్చునపుడు సముద్రమధ్యమున నొక్కవృక్షమును గాంచితిమి. ఆవృక్షశాఖలపై నొక్కలతాతన్ని గూర్చుండి మనోహరముగ వీణ వాయించుచుండెను. ఆమె స్వరూపము దిలకించిన రంభాద్యప్సరసలలో నెవ్వరియో యొక్కతె యారూపమున సాక్షాత్కరించెనా యని తలంపవలయును. అప్సరస మాట యటించుడు. ఈవరకా చతురాననుండు సృజించినవారిలో నెల్ల నింతచక్కని తరుణీమణి యుండదనియే నాసమ్మకము. నావల్కుల యధార్థము మీరు ప్రత్యక్షముగా దిలకించినంతనే బోధపడగలదు.” అనుచు నాడు తానుగనుగొన్న లతాంగిని గొప్పగావర్ణించి చెప్పెను.

ఆపల్కులాలించినంతనే భూపాలునకా లతాంగిని జూడవలయునను యభిలాష జనించెను. తనవాంఛిత మామంత్రివుంగవునకు జెప్పి తన్నానుందరికడకు గొనిపోమ్మని ప్రార్థించెను. మంత్రి యందులకు సమ్మతించి యాతని దనవెంటనిడుకొని నిధిదత్తుడున్న పురంబునకు బోయెను. నిధిదత్తుడు మరల వస్తుసంభారముల కూర్చుకొని ప్రయాణమునకు సంసిద్ధుడై యుండెను. ఇంతలో దనపూర్వమిత్రు డరుదెంచుటచే నధిక సంతోషితస్వాంతృడై దీర్ఘదర్శిని యాతనితో నరుదెంచిన భూపాలునిగూడ దనతో స్వర్ణదీపమునకు రావలసినదని కోరెను. యశఃకేతుడును యామిత్రు లిరువురితోడను స్వర్ణదీపమునకు బోయెను.

స్వర్ణదీపమునుండి మరలి వచ్చునపుడు వారు మరల నావృక్షమును ఆలతాంగిని దిలకించిరి. భూపాలుడు తమయోడ నాసమీపమునకు

బోనిచ్చెను. తోడనే యాబాలిక సముద్రములోని కురికి యంతర్హితు రాలయ్యెను. యశఃకేతుఁడుగూడనామె వెనువెంటనే యామె సముద్ర మునబడిన తావుననే బడెను. దీర్ఘదర్శియు నిధిదత్తుడును రాజు పోకడ కమితముగా చింతించి చేయునదిలేక దమ ప్రయాణమును సాగించిరి.

యశఃకేతుఁ డట్లు పడినతోడనే యాలలితాంగితోడ నొక సముద్ర గర్భగృహమును ప్రవేశించెను. ఆ మందిరమంతయును ద్విమృరి యొక్కచో నాభిబోధకవతి యొక హంసతూలికాతల్పమున గూర్చుండి యుండుట దిలకించి యామెను జాయంజనుడెంచి చకితబాలకురంగ లోచనయైయున్న యామె కిట్లనియెను. “తలోదరీ! నన్న గని యించు కంతయు భీతిల్లకుము. నీ కుపకార మాచరింప సాధ్యమైనంతవరకు ప్రయత్నించి చూచెదనేగాని నీ కెట్టి యపకారమును జేయగలాడ నుకాను. నేను యంగదేశమును పరిపాలించు యశఃకేతుఁడను భూపాలుఁడను. నీవెవ్వతెవు. ఇందుండ గతమేమి. నీ తలిదండ్రు లెవ్వరు. అసమాన రూపలావణ్యపయోరాశివగు నీవు నీయెల జవ్వనమంతయు నేల యీవిధి వ్యర్థపరచుచున్నావు. నీదగు సౌందర్యవిశేష మాల కించి నిను జూడవలయునను దలంపున వేయేల నిను మోహించి యిచ్చటి కిట్లరుదెంచియుంటిని. నీ వృత్తాంతమంతయు సవిస్తరముగా దెల్పి నాయభిమత మీడేర్తువని తలంచెదను.”

అని బల్కుచున్న యాభూపాలున కా యువతీలలామంబు సవిన యముగా నమస్కరించి “భూపాలచంద్రమా! కొండొక యకృత్యము నకై తండ్రి కోపంబునకు గురియై యాతనిచే శపింపబడి యుట్లున్నాను. తమ యభిమతమీడేర్చుట కెట్టి యాటంకము జెప్పుటకును తమ్ము జూచిన నుండరి యశక్తురాలగు ననుట నిస్సందియము. అట్టియెడ నే నెట్లన్యధా వచింపగలను కాని నాకొక్క ప్రతముగలదు. అష్టమి చతుర్దశి ఈ రెండుతిథులయందును నా యిచ్చవచ్చిన స్థలమునకు

బోవుచుండును. ఎచ్చటి కేగుచుంటినో యేమి చేయుచుంటినో దెలుప మని తమ రడుగరాదు. ఇందులకు దమరవశ్య మంగీకరింతురుగాదె" యని విన్నవించెను. భూపాలుఁ డామెను గనుగొన్నదాదిగ మరువే దనచే వీడితుండై యెట్టైన నామెను గవయుట జన్మకు సార్థకమైనటు లెంచి యున్నవాఁడగుటచే యందుల కనుమతించి యామెను గాంధర్వ విధిఁ బరిణయమూఁడెను.

అష్టమి చతుర్దశీ తిథులయం దామె యెచటికో బోవుచు భూపా లుని దనవెంట రావలదనియును దమ శయనాగారమున కుత్తరమున నున్న దిగుడుబావిలోనికి దిగవలదనియు జెప్పుచుండెను. భూపాలుఁ డును గొన్ని దినములవరకు యటులనే యొనర్చెను. తదుపరి యొక దిన మున నామె పోవుచుండగా వెనువెంట రహస్యముగా నేగి యామె చర్యలన్నియును గనిపెట్టుచుండెను. ఆమె సముద్రమునుండి యావృక్ష మధిరోహించి కొంతవరకు గాన మొనరించెను. ఇంతలో నొక మక రము యా వృక్షమును సమీపించెను. తోడనే యాబాలిక వృక్షము నుండి దిగి యా మకరమును సమీపించెను. ఆమొసలి యామెను యొక్క గుటకను మ్రింగివై చెను. యశఃకేతుఁ డిదియంతయు దిలకించి సహింపనోపక దనచే నున్న చంద్రహాసముతో నామకరమును జక్కాడి దాని గర్భమున నున్న యాసుందరిని వెలికిదీసి తనతో గృహంతర్భాగమునకుఁ గొనిపోయెను.

పిమ్మట గొన్ని నిమిషముల కా లతాంగి స్మృతి దెచ్చుకొని జరి గినదంతయు భూపాలునివలన విని యాతనికి బునరభివందన మాచ రించి “భూపాలతిలకా! తమవలన నేటికి నాశాపము దీరినది. ఇంక నాజననీజనకుల జేరబోయెద” సెలవిమ్మనిన భూపాలుఁడు “తన్నీమణి! నీకిట్టి శాపమెట్లు కలిగినో దెలుపుమని” బల్కెను. అంత నాసుందరీ మణి “భూపాలమాళీ! నేను మృగాంకనేనుఁడను గంధర్వరాజ కుమార్తెను. మృగాంకవతియను పేర బరగుదానను. నాకు గాన మభిమాన

విద్య. అనుదినంబును విష్ణుకీర్తనల బాడుచుండును. నాజనకునకు నాయంబెంతయో ప్రేమ. ఎన్నడును తనవంక్తిని నేను లేకుండ భుజించువాడుగాడు. ఇట్లుండ నొక్కనాడు విష్ణుభక్తి పారవశ్యమున మైమరచి గానమొనరించుచు సాయంకాలమగువరకును నేను భోజనమునకై గృహమునకు రామానితిని. అంతవరకును నాజనకుడు నిలువ జాలక యొంటిగా భుజించి అధికదుఃఖమున జనించిన క్రోధము నాపుకొనజాలక “ఓసీ! దుర్మతీ! యింట నీకొరకై భుజింపకుండ కూర్చుండు ననియైన దలంప కిట్లేల జాలమొనర్చితివి. ఇట్లార్చినందులకై సముద్రమధ్యమున నివసించుచు ప్రతి పక్షమున అష్టమీ చతుర్దశలయందు మకరరూపరాక్షసునిచే కబళింపబడుచుండువుగాక” యని శపించెను. ఆశాపమునకు భీతిల్లి యాతని పదములవ్రాలి ప్రార్థింప నాతడు “నిను కాంక్షించి యెవ్వడు నీనముద్రమున కరుదెంచునో వానినలన శాప విముక్తి కలుగునని జెప్పెను.” తదుపరి యాతడు వింధ్యాద్రిపై తప మొనరింపనేగెను. “నాజనకుని సందర్శించి పెక్కుదినము లయ్యెను. ఇంక నాకనుజ్ఞ దయనేయుడు మన శయనాగారమున కుత్తరమున నున్న దిగుడుబావిలో మునిగిన తమగు సౌఖ్యముగ తమపురంబున కేగగలరు. అని విన్నవించిన” వినియాభూపాలుడు “తస్మిన్మణీ! నీతో చిరకాలసాంగత్యము లభించుననిగదా యా రక్కసుని యుక్కడంచి తిని. అందులకై నీ వొనర్చునది యిటులెడబాసి వియోగానలమున నను ముంపజూచుటయా! ఇట్లనుటచే నిన్ను నీ జనకునియొద్దకు బోవ కుండ నాయొద్దనే యుండుమని బల్కుచుంటినని దలంపకు. మరికొన్ని దినములు నీసాంగత్యలాభము గల్గింపుము. అంతియె చాలును. అంత మాత్రముననే దృష్టివహింతును.” అనిబల్కియామెను యొక వారము దినములు తనతో నుండునట్లు ట్లాడబరచెను.

అంత నొక్కనాఁ డామెను దన శయనాగారమున కుత్తరదిశ యందున్న దిగుడుబావిచెంతకు దోడ్కొనిపోయి యిందు జలకేళి

సమరింతము రమ్మని యామెను లోనికి రప్పించి యామెతోగూడ దన పురంబును స్మరించుకొని మునింగెను. ఆదంపతు లిరువురును మరల కనుల విప్పునంతకు అంగదేశము రాజసాధనమీపమున గల తటాకమున దేలిరి. మృగాంకవతి యట్లుగుటకు చింతించి తండ్రియొద్దకు బోవ యత్నించెను గాని యాతనితో శాపము దీరినపిమ్మట నిలుచుటయే గాక యా దిగుడుబావిలో దిగుటవలనగూడ స్వేచ్ఛాగమనము ఆకాశ గమనము నశించుటచే తండ్రికడ కేగజాలదయ్యెను. భూపాలుఁ డామె నధికముగ నాదరింతునని యూరడించి దేవేరినిగానొనర్చి యామెతో నుఖించుచుండెను.

దీర్ఘదర్శియు రేడరుదెంచిన వార్త విని యచ్చటి కరుదెంచి మరల దన ఐదవయందు ప్రవేశించెను. భూపాలుఁ డీవరకు దీర్ఘదర్శికైన దర్శన మొనంగుచు, రాజకార్యముల వినుచుండెడివాడుగాని మృగాంకవతిని దోడ్కొనివచ్చినదాదిగ మంత్రిపుంగవునికైన దర్శన మొనంగ డయ్యెను. అయ్యది దిలకించిదీర్ఘదర్శియాత్మహత్యగావించుకొనియెను.

విక్రమార్కుభూపాలచంద్రమా యీ కథ నాలించితివి గదా ? మంత్రియగు దీర్ఘదర్శి రాజ్యపరిపాలన మొనర్పజాలక మరణించెనా లేక తన కంస్థమగు రాజ్యము భూపాలుఁడు గైకొనునని మరణించెనా, లేకున్న నేయితర కారణమున మరణించెను వచింపుము. తెలిసి యుండియు దెలుపకున్న వెనుకటిశాపమే యనిన విక్రమార్కుడు ఓయీ ! నీవు దెల్పిన రెండు కారణములలో నెద్దానిచేతను మంత్రి మరణింపలేదు. స్త్రీలోలతావ్యామోహముగల భూపాలునకు మృగాంకవతి వృత్తాంతమును దెల్పి యాతనికి మరింత స్త్రీవ్యామోహము గల్పించితివే, ఇందువలన గలుగు యపవాదుల భరింపజాలనే యని దలపోసి మరణించెను. అనిన విని భేతాభుడు వటవృక్షమును జేర బోయెను.

ధర్మధ్వజానికథ

విక్రమార్కుడు మరల నావటవృక్షమును జేరి భేతాళుని బంధించి మూపునబెట్టుకొని త్వరితగమనంబున నడచుచుండ భేతాళుడు భూపాలున కిట్లనియెను. “నీశ్రమనివారణార్థ మొక కథ జెప్పెద నాకర్ణింపుము.” అని బట్కి యీక్రింది కథ జెప్పసాగెను.

తొల్లి యుజ్జయినీపురీవరంబును ధర్మధ్వజుడను భూపాలుడు పరిపాలించుచుండెను. ఆతని కిందులేఖ, తారావళి, మృగాంకవతి యను పేర్లంబరగు మువ్వరు రాణు లుండిరి. ఆ భూపాలుడా తరుణీమణులతో సుఖంబున గాలయాపన మొనర్చుచుండెను.

ఒక్కనాడు ధర్మధ్వజుడు వనంతోత్సములందుపాల్గొని చాలవరకు మేల్కొంచియుండుటచే సమీపముననున్న యిందులేఖ గృహంబున విశ్రమింపదలచి యామె యంతఃపురంబుజేరెను. పరమపతివ్రతాతిలకమగు నాపట్టమహిషి నాతని నెదుర్కొని కైదండయొసంగి శయనగృహమునకు దోడ్కొనిపోయెను. ధర్మధ్వజుడామెతో కొంతవరకు సరససల్లాపములాడెను. ఆసమయంబున నామె కేశబంధమున శృంగారముగ నలంకరింపబడిన నల్లగలువపూవునుండి యొక దళమూడి యామె యూరుతలంబున బడియెను. ఆయాఘాతమున కామె సొమ్మసిల్లి భూమిపై వ్రాలెను. యేస్థలమున నాగలువదళముపడియెనోయచ్చట గాయమయ్యెను. ఇందులేఖ బిట్టగావిలపించుచుండ భూపాలుడు తనకు నిద్రాభంగమయ్యెనను విసువుతో పరిచారకుల బిలచి యామెకు కైత్యోపచారము లాచరించి స్వస్తచిత్తము చేయనియోగించి రెండవదేవియగు తారావళి యంతఃపురమునకు పోయెను.

అసాధ్యమణియు నాతనిననేకవిధులబూజించి కొంతవడి యాతనితో గ్రీడించి శయనగృహంబున దగినవాయుప్రసారము లేదని భూపాలుఁ డన తారావళి యంతఃపురంబునండి యాతనితో నుప్పెరిగ పైకరిగి యచటనున్న యొక హంసతూలికాతల్పమున భూపాలుని విశ్రమింప జేసి తనకును నిద్రవచ్చుటచే యాతని పజ్జనే తానుగూడ బరుండెను. అటకొన్ని నిమేషము లామె బరుండి నిదురరామిచే నటునిట దొరలు చుండ నామెయరస్సీచుగల వసనము ప్రమాదవశమున నోసరిల్లెను. అంత పరివూర్ణకళలతో విరాజిల్లుచున్న చంద్రనిశీతకిరణము లామె నెమ్మేనిపై బ్రసవించెను. తోడనే యామె నాశరీరమున కగ్నిసోకి నట్లు మంటలెత్తుచున్నదని బిట్టుగ రోదనము చేయుచు తన పజ్జనే పండుకొనియున్న ధర్మధ్వజునకుగూడ నిద్రాభంగము గల్గించెను. ధర్మధ్వజుఁడు తన భార్యయొడలిపై చంద్రకిరణప్రసారమున నగ్నిసోకి నట్లు కంది యెర్రబారియుండుట దిలకించి యనునయవాక్యముల నామె నూరడించి పరిచారికల బిలువనంపి యామెకు పరిచర్య నేయ నియ మించి మృగాంకవతి గృహమునకు బయలుదేరెను.

మృగాంకవతి దన చెలువలవలన విభుం డరుడెంచుచున్న వార్త విని యాతని నెదుర్కొని విధివిధానంబున నాతని బూజించి లోనికి దోడ్కొనిపోయెను. అప్పటి కించుమించుగ నేడెనిమిదిఘడియల రాత్రి మిగిలియుండెను. ఇంకను పక్షుల కిలకిలారావములుగాని జరుల సంచారసవ్వడిగాని లేకుండనుండెను. ప్రపంచమంతయును నిద్రాదేవి యొడిలో మందమారుతసంచారమువలన మేఘలు మరచి నిద్రించు చుండిరి.

మృగాంకవతి విభునితో నొకటిరెండుఘడియలు సరసనల్లాసముల దేలి, యాతనితో విశ్రమింప యత్నించుచుండ నెచ్చటనో ధాన్య మును దంపుచున్నట్లు ధ్వని యస్పష్టముగా వినవచ్చెను. తోడనే

యామె కెవ్వన నార్చి మూర్ఖిలైనను, భూపాలుడనువగు శైతోవ
చారముల బెక్కింటి నొనర్చి యామెను మూర్ఖదేర్చి “తన్వీమణి!
ఇటులాకస్మికముగ మూర్ఖిల్లితివేమన నాసాధ్యలలామ దేవా!
యేమి చెప్పదును. దూరమున నెవ్వరో ధాన్యమును దంపుచున్నట్లు
ధ్వని వినవచ్చెను. తోడనే నాయీరెండుచేతులయందును రోకలి
కొట్టుటవలన నెచ్చట పుండ్లువడునో యచట పుండుపడి యనంతముగ
నన్ను బాధింపజొచ్చినవి. చూడుడని తనకరంబుల నాతనికిఁ జూపెను.”
భూపాలవతంసు డెంతయో నాశ్చర్యపరపగుడయ్యెను.

“విక్రమార్కు సర్వేద్రచంద్రమా! వింటివా. యాభూపాలమౌళి
రాణుల చరిత్రము. ఒకతె నల్లగలువ దళముయొక్క పతనమువలన
దేహమున గాయము గలదయ్యెను. వేరొకతె శీతముయూఁగు శీతకిరణ
ప్రసారమున నగ్నిసంతప్త దేహయయ్యెను, మరొకతె రోకలిపొట్టు
ధ్వనుల నాలించిన మాత్రముననే కరతలంబున గాయంబులు గల
దయ్యెను. ఈ మువ్వురి యందు యేరాణి యధిక సుకుమారి. ఆమె
యాధిక్యమున కేమి కారణము. దెలుపును. దెలసియుండియు దెలు
పకున్న పెనకటి శాపమే యనిన విక్రమార్కుడు సవ్వచు “ఓయీ!
మృగాంకవతియే యిందధిక సుకుమారి. మిగిలిన యిరువురును దమ
దేహములకెదో దగులుటవలన వేదనబొందిరిగాని యీమె ధ్వని విని
నంతమాత్రముననే చేతులలో గాయములు గల్గెను. ఇందువలననే
యీమె యధికురాలని జెప్పవలయును.” అని విక్రమార్కుడు బలుక
నాతని మానవ్రతమునకు భంగమగుటయు భేతాళుడు మరల వట
వృక్షమును జేరంబోయెను.

య శో ధ ను ని క థ

తదనంతరము విక్రమార్కుఁడు మరల వటవృక్షమునుఁ జాయం జని భేతాభునిబట్టి మూపుననిడుకొని వచ్చుచుండగా భేతాభుఁడు రాజా ! నీకెంతటిదుర్ఘటకార్యము తటస్థించెను. పరోపకారమునకై యింతపాటుపడుమానిసిని నిన్నొక్కనినే జూచితినిగాని యింకొక్క రీవనుధపై నుండరని నిక్కముగా వక్కాణింపగలను. ఇన్నివర్యాయములు కార్యవిఫలుఁడవైనను కార్యమునుండి విముఖుఁడవు గాకుండ నుంటివి. కానిమ్ము, శ్రమనివారణార్థమొక కథఁ జెప్పెద నాలింపుము. అని బల్కి యీక్రింది కథ యిట్లు జెప్పసాగెను.

తొల్లిగంగాతీరమున కనకపురంబను పురీవరంబొందుగలదు. నకల సంపదలతో విలసిల్లు నాపురీవరంబును నకలనద్దుణగరిష్ఠుండగు యశో ధనుఁడను డ్యౌతలేంద్రుఁడు పరిపాలించుచుండెను. అతని పరిపాలనంబున ప్రజలెల్ల సుఖులై యానందమయజీవితముల గడపుచుండిరి.

అప్పట్లఁబునఁగల రత్న సెట్టియను తురీయజన్మన కున్మాదిని యను పుత్రికామణి యుండెను. తనకు చిరకాలముదనుక సంతతి నిలువకుండుటచే నామెకు నామకరణసమయమున నేపేరునుబెట్టక యామె నున్మాదినియని బిలువ సంకల్పించుకొని యటులనే బిలచుచు నామె నల్లారుముద్దుగా బెంచెను. భాగ్యవంతుడగు జనకునకేకమాత్రసంతాన మగుటచే నామె యల్లారుముద్దుగా బెంపబడుట కేమి యాటంక ముండును. శ్రమశ్రమమున నామె దినదినప్రవర్ధమానయై సంపూర్ణ యౌషణియై యుండెను. అమె సౌందర్యమట్టిటిదని వచింపరానిది. ఉన్మాదినియని నామమాత్రమేగాని యామె తనుగాంచిన ప్రతియువకుని విరహాభరంబున నున్మాదులజేయగల సౌందర్యవతీయని వక్కా

ణించినజాలదే ; రత్న సెట్టియు సర్వాంగసుందరియగు దన కుమారి మణికిడువచ్చు సౌందర్యశాలి దమ వర్ణంబున లభింపడనియు, యట్టి సుందరీమణిని సౌందర్యహీనుడైన కులస్థున కొనంగుటకంటె నితర కులజున కొనంగుటయే శ్రేయమని దలంచి యగ్రజన్ములగు బ్రాహ్మణులమెను గైకొన సందేహింతురని దలంచి, భూపాలతలకుఁడైన యశోధనుఁడు బాల్యమున దనయొద్ద నధికముగ చనువుగల్గి వర్తించు వాఁడగుటచే తన కూమార్తెను తప్పక పరిగ్రహించుననియు, తన మాట కెదురాడునంత యప్రాజ్ఞుడు కాడనియు దలంచి యొక్కనాడు నభాతలంబునకుఁబోయి యాతని కిట్లనియెను. “దేశమునగల యమూల్య తరంబులగు వస్తువులెవ్వియైన భూపాలునకవశ్యభోగములై యుండునను బుధులవాక్యాభినాలించి రూపలావణ్యాదుల లోకమున దనకీడులేక వెలుంగుచున్న నాకుమారిరత్నమును దేవరవారికి సమర్పించి ధన్యుడనుగాఁ గోరుచున్నాడను. దేవరవారందుల కనుమతింతురుగాక * అని బల్కి యూరకుండెను. భూపాలతలకుండును ఆకన్యామణిసౌందర్యమునుగూర్చి కర్ణాకర్ణికగా వినియున్నవాఁ డగుటచే నవ్వెళ్ళోత్తమునిపల్కులకలరి సాముద్రికాగమవేత్తలఁ బిలిపించి రత్న సెట్టి కుమార్తెయగు నున్మాదిని లక్షణముల బరీక్షించి తనకు దేవి యగుటకు వలయు శుభలక్షణము లామెయందు గలిగెనేని, వివాహమహోత్సవమున కళిలంబును సిద్ధపరుప ననుజ్ఞ దయసేయుఁడని నియమించి రత్న సెట్టిని గౌరవపురస్కరముగ నింటికనిపెను.

సాముద్రికశాస్త్రజ్ఞులు, యున్మాదినిని బరీక్షించియామె సర్వశుభలక్షణసమన్వితయై యుండుటెరిగియు, ఆమె శుభలక్షణసమన్వితయని జెప్పిన రాజామెను పెండ్లియాడితీరుననియును, అప్పుడు స్వచ్ఛమైన ఘోత్రకుల మపవిత్రమగుటయేకాక భూపాలుని భావినంతటిగూడ ఘోత్రతేజరహితమై యుండుననియు భావించి, యెల్లరునుకూడ బలుకు

కొని భూపాలుని నన్నిధికేగి యాతని కిట్లు జెప్పిరి. “యశోధన భూపాలా ! ఆమె సర్వాంగనుందరియేయగునుగాని లాభమేమి, కల్పవృక్షమును కాలనాగులాశ్రయించినట్లు యామె యొడలిపైన శుభ శూచిక చిహ్నములున్నవి. దేవరవారాకన్యను పరిగ్రహించుట డేమ కరముగాదు.” అని బల్కి మిన్నకుండిరి. భూపాలుడు వారివాక్యముల విశ్వసించి పరిణయప్రసంశ మానుకొనెను.

రత్న సెట్టియు యందులకెంతయో చింతించి సంపూర్ణయావృన్దయై యున్న కుమార్తెకికనైనను పెండ్లి నేయకున్న పదుగురు పరిహసితృ రని దలంచి చూపలావణ్యాదులుగల్గిన బలధరుడను సేనానాయకుని దన కుమార్తెకనుకూలవరునిగాదలంచి యాతనితో మాటలాడి యొక్క శుభముహూర్తమున పరిణయమహోత్సవము జరిగించెను. బలధరుడును నున్మాదినియు సుఖంబుగ గొన్ని దినములు గడపిరి.

కొంతకాలమరిగినపిమ్మట నొక్కనా డున్మాదిని యుద్యానవనంబున బుష్పాచయమొనర్చుచు విహరించుతరి భూపాలతలకుండైన యశోధ నుడుగాంచి, యామె సౌందర్యమున కలరి, యామెయే రత్న సెట్టి కుమార్తెయైన నున్మాదినియని యెఱుంగక కన్యయైయుండెనని భావించి యామెపై దన యనురాగమును నిలిపెను. క్రమక్రమముగా నయ్యది మోహముగా బరిణమించి భూపాలుని నిద్రాహారవిహార విముఖునిగావించెను. ఆలతాంగిపైగల మక్కువ యెక్కువయై యుండ నాతడు రాజకార్యవిముఖుడై యేకాంతమున గూర్చుండి యాలతాంగిసోయగమునే దలంచుచు, యానుందరి పొండెట్లుకలు గునాయని దలపోయుచు కాలముగడుపుచుండెను.

ఇట్లుండగా భూపాలుడు బలధరుని భార్యను గ్రనుగొని మోహపర వశుడై యుండెనను వార్త యొక్కటి బయలుదేరి నూరంతయు వ్యాపించెను. బలధరునకు గూడ నీవార్త దెలియవచ్చెను. ఉదార మనస్కుడైన యాతడు తన మనంబున నిట్లు వితర్కింపసాగెను.

భూపాలుడు నాయిల్లాలి గాంచి మోహించినట్లు దెలియవచ్చినది. అందుల కనుకూలముగ భూపాలుడు రాజకార్యముల పొంతకురాక తరచుగా నేకాంతమున గూర్చుండి దనలోదానే దలపోయుచుండెను. భూపాలుని యభిమత మీడేర్పకుండ నూరకున్నయెడల సంతాన హీనుడైన యీ భూపాలతిలకుడు మరణించును. అప్పుడు ప్రజానీక మెల్లను రాజు లేకుండుటవలన గలుగజోవు మహానర్థముల బొందవలసిన వారగుదురు. భూపాలుని యభిమత మీడేర్చినచో కులసతిని గోలుపోవలసి వచ్చును కాని ప్రజలెల్లరు సౌఖ్య మొందుదురు. భూపాలుడు సంతసించును. ఇంతియెకాక భూపాలుని యుష్పదిని వృద్ధి నొందిన యీదేహము భూపాలున కధికామోదము గూర్చినందు ధన్యత జెందును. అని యేమేమో దలపోసి యేకాంతముననున్న భూపాలుని సమీపించి “దేవా! తమతో గొన్ని వాక్యముల జెప్పవలయునని దలంచి యిట్లరుదెంచితిని తప్పలున్న క్షమింపవలయును. నేను తమ సేవకుఁడను. తమకు సౌఖ్య మొనగూర్చునట్టి కార్యమెద్దియైనను జేయవలసిన వాడను తమరు నాయిల్లాలిని గాంచి మోహించి యుండిరిని దెలియవచ్చినది. అవశ్యము మీరామెను చేకొనవచ్చును. ఏలనందురా! ఏను సేవకుఁడ నగుటచే నామె మీకు దాసి; దాసి తనయజమానున కవశ్యము సౌఖ్య మొనగూర్చవలయును గదా? గావున తమరు విచారము దక్కి యామెను గొని సుఖంబున నెప్పటియట్లు రాజ్యమును బరిపాలింపవలయును. తమ రిన్నిదినములవఱకు సభాతలంబునకు రాకుండుటచే యెన్నియో యవశ్యక ర్తవ్యములగు కార్యము లాపుచేయబడినవి. ప్రజలెల్లరును దమకు దోచినరీతిగా తమపై నేరారోపణ మొనరించుచున్నారు. అని వినయుండ బల్కెను. ఆపల్కులాలించి భూపాలు “జోయీ! ఆమె నాకు దాసియైనను పరకాంతగదా! పరకాంతను దలంచినంతనే పూరుషుడు సరకకూపంబున నవయవలసిన వాడేగదా? ఆమెను దిలకించి పదునెనిమిదేడుల ప్రాయముకంటె నెక్కుడు

వయస్సు గలదిగా నుండిన కన్యకామణి యని దలంచి మోహించితిని గాని వాస్తవమెఱింగిన పిమ్మట యెంతయో జింతించుచున్నాను. నేనట్టి పాపకార్యాచరణమున కొడిగట్టును. పరకాంతను కలయందైన దలంపనోపను" అని భూపాలుఁడు బలుక బలధరుఁడు దేవా? అటు లైనచో నామెను దేవళమున దిగవిడచి చనియెదను అప్పుడామె పర కాంతగాదు గావున తమ రామెను గొననగును. నయ్యది ధర్మేతర మెంతమాత్రమును గాజాలదు. అని మరల బల్కుటయు భూపాలుఁడు బలధరా! ఇంక నీవామాటల నాయెడుట బలుకవలదు. వెడలిపామ్మని బంపివై చెను.

ఆహారగతప్రాణులైన జీవులు ఆహారములేకుండ నెన్నిదినములు జీవింపగలవు. ఆహారవిహారనిద్రలు లేక కృశించుచున్న భూపాలుఁడు క్రమక్రమముగా క్షీణింపసాగెను. ఆస్థానవైద్యులందరో యాతనికి దగిన యాషధమొసంగి యాతని రక్షింప యత్నించుచుండిరి. కాని వారి ప్రయత్నములన్నియు విఫలములయ్యెను. శరీర మనారోగ్యముగ నున్న వైద్యులు మాన్పగలరు గాని మనోరోగముల వారెట్లు మాన్ప గలరు. భూపాలుఁడు కొలది దినములలో మరణించెను.

“తనభార్యను గోరి యామెపొందు లభింపకపోవుటచే గదా భూపాలుఁడు మరణించెను కట్టా! ఇన్నిదినములదనుక యాతని యన్న మును దిని యాతని యభిమత మీడేర్ప లేకపోయితినే” యని దలంచి బలధరుడు మరణించెను.

విక్రమార్కుభూపాలా! ఈ యిరువురియందున నెవ్వరధికులు. నీకు దెలిసియుండియు దెలుపకున్నయెడల నీశిరంబు వేయి వ్రక్కలగును జమీ యనిన విని విక్రమార్కుడు భేతాభునితో “నోయీ ఇందు భూపాలుడే యధికుఁడు గాని బలధరుఁడుగా”డని బల్కెను. అంత భేతాభుఁడు మరల వటవృక్షమును జేరజోయెను.

రూపవంతుని కథ

విక్రమార్కుడు మరల నా వటవృక్షము చెంతకుబోయి భేతాళుని పట్టుకొని బంధించి మూపున బెట్టుకొని వచ్చుచుండగా నాతఁడు వినుమని యీక్రింది కథ యిట్లు జెప్పసాగెను.

తొల్లి హేలావతియను పురీవరంబును రాజచంద్రుఁడను భూపాలుడు పరిపాలించుచుండెను. ఆభూపాలునకు రూపవంతుఁడను యౌవనవంతుఁడగు కుమారుడుండెను. నంపా ప్తయౌవనఁడగు కుమారునకు వివాహ ముఖండవై భవంబున గావించి నముచితపరివారమును దోడ్పంగి యాతని న త్తవారింట్రికంపి కోడలిని దోడ్కొనిరా నియమించెను.

రూపవంతుడు మామగారియింట సధికాదరణంబున జూడబడుచు కొన్నిదినంబు లత్యధికనుఖంబున కాలంబుగడపి యొక్కనాడు తన మనంబున నిట్లు తలపోయసాగెను. అహా! మందబుద్ధి నై యిన్నిదినంబులవర కిచ్చట గూర్చుంటిని శ్రీఘ్రమున మరలి రావలసినదని జనకుఁ డాజ్ఞాపించి యున్నమాట మఱచితిని. తండ్రి కోపగించునేమొకో గదా యని పరిపరివిధంబుల నాలోచించి తన భార్యతో మరునాడు బయలుదేరుట కనుజ్ఞ నొనంగుడని మామగారిని యడుగుటకు సంకల్పించుకొనియెను.

ఆదినమున రాత్రి భోజనసమయమున రూపవంతుఁడు మామగారితో తానరుదెంచి పెక్కు దినము లైనదనియును అత్తవారింట నెక్కువ దినములున్న లోకులు నిందితురనియును తన జనకుఁడు మరల శ్రీఘ్రకాలమున దిరిగి రావలయునని యాజ్ఞాపించి యున్నాడనియు జెప్పి దన భార్యనుగూడ బంపవలయునని ప్రార్థించి మరుచటి దినమున ప్రయాణమున కనుజ్ఞ యొనంగుడని వేడుకొనియెను. అంత

రూపవంతుని మామగారు అతనితో నోయీ! నీవదుడెంచి యొకమాన మైనను గాలేదు యింతలో నింత తొందరపడియెడవేల నాలుగైదు దినములు పోనిమ్ము ఆవల మంచిముహూర్తముజూచి పిల్లను పంపించెద నుండు మనియెను.

రూపవంతుడును పెద్దలగు వారిమాటల కెదురాడనేరక నాలుగైదు దినంబులరిగిన పిమ్మట మరల మామగారితో నాలోచించెను. అంత నాభూపాలుడు శాస్త్రజ్ఞుల పిలువనంపి తన కుమార్తెను పంపుటకు ముహూర్తము నిర్ణయింప నాజ్ఞాపించెను. వారును పంచాంగము లటునిటు దిరుగవైచి రేపు సోమవారము తూర్పునకు వారశూల మంగళవారము కన్నకుమార్తెను బంపకూడదుగదా! బుధవారమున నక్షత్రము మంచిదిగాదు లక్ష్మీవారము చవితిగనుక వీలుకాదనియు శుక్రవార మాడుబిడ్డలను బంపరాదనియును శనివారము వృషియగుటచే మంచిది కాదనియును, ఆదివారమున పిల్లకు తారాబలము చాలలేదనియును; యటులే యొక పక్షము దినములవరకును మంచి ముహూర్తము లేదనిరి. అంతట రూపవంతుడు చేయునదిలేక యాపక్షముదినములును యచ్చటనే యుండుటకు నిశ్చయించుకొనెను.

శాస్త్రజ్ఞులచే నియమింప బడిన యొక శుభముహూర్తమున రూపవంతుడు భార్యతోడను భార్యసోదరుని తోడను యుచిత పరివారము తోడను నిజపురంబునకు బయలుదేరెను. కఠినయ దినంబులకు వారొకపురంబుజేరి యచట విడిసిరి. అచ్చట వారితో ప్రసంగింప హేలావతిజేరుట కచ్చటనుండి రెండు మార్గములు గలవనియును అందొక మార్గమున జోయిన నుమారు నెలదినములు పట్టుననియును రెండవమార్గమున జోయినయెడల పదునైదుదినములలో జోవచ్చుననియును కాని మార్గమంతయును యరణ్యమగుటచే ఘాతుకమృగముల భీతి యుండుననియు జెప్పిరి. రూపవంతుడు శీఘ్రగమనంబున

బురంబున కేగవలయునని దలంచి తాము పెక్కండై యుండుట చేతను, ఆయుధబలగ ముండుటవలనను ఘాతుక మృగములకు భీతిల్ల నవసరము లేదనియు దలంచి యరణ్యమార్గమున ప్రయాణము సాగింప పరివారమున కాజ్ఞయొనంగెను.

పగటిపూట ప్రయాణమును సాగించుచు రాత్రియగునంతకు గుడారముల వైచుకొని విశ్రమించుచు పదుగురువీరభటులు రాత్రిభాగమున కావలి యుంచుచు ఘాతుక మృగములవలన నేభయంబును బొంద కుండ పయనముజేసి నేడుదినంబుల కరణ్యమధ్యమున కరుదెంచిరి. భటులెల్లరును దుర్గమమార్గముల నడచుటచే నధికాయానమునకు లోనైరి. యెప్పటివలె గుడారములలో శయనించిరి. పదుగురు వీరభటులుమాత్రము కేల నాయుధములబూని జంతువులు రాకుండ నాటంకబరచుటకై వైచిన యగిడిమంటల సమీపమున గూర్చుండి చలిగాచు కొనుచుండిరి. కాని వారుగూడ నధికాయానమునకు లోనయిన వారగుటచే నిదుర నాపజాలక యొక్కొక్కరుగ శయనించిరి.

అంత నొక్క కోయవాడరుదెంచి రూపవంతుని యాతని యనుంగు ప్రియురాలి సోదరుని మత్తుమందుచే మూర్ఛితులజేసి తన భుజములపై వారినుంచుకొని దోడ్కొని చనియెను. యుదయమున నారాట్కు మారీ మేల్కొంచి నాథుని సోదరుని గానక పరితపించి పలువుర నలుదెసలకు వెతుకబంపెను. మృగముల వాతబడియుందురని తలంచుట కినుమంతయును నవకాశము గలుగుటలేదు. అటులనే యైనయెడల నిరువురి శయనతలంబులును రక్తసిక్తములు గావలసినవే గాని యిట్లుండుటకు గారణ మగపడదు. వీరెచ్చటి కేగియుందురు. అరణ్యమగుట చేత నేజంతువునైన దూరమున బొడగాంచి యద్దానిని వధింపవలయునని బాపమరదు లిరువురును బోయి యుందురా? అట్లులైనను సూర్యోదయమైన నాలుగైదు ఘడియలకేని తిరిగి రావలసియుండెను.

ఇంతవరకును వీరురాకుండుటచే నేదో మోసము, నా కెఱుకకురాని మోసము నే నూహింపరానిది జరిగియుండవలెను. వారు నిరపాయంబుగ దిరిగినట్తురా ? రాకుండురా యను నందియమే నన్ను బాధించుచున్నది. వారి జాడ గాన్పింపకున్న నే నధోగతి జెందవలసినదాననుగదా ? ” అని యేమేమో దలపోయుచు నా రాట్కుమారి నిముష మొక యుగమువోలె గడపుచుండెను. ఆలతాంగి విభీతచేతస్కురాలై తన మనోహరుడును సోదరుడును సురక్షితులై తిరిగి రావలయునని యావన దేవత ననేకవిధముల స్తుతించెను. ఈమె యరణ్యరోదనము వినువా రెవ్వరు ?

ఆమెచే నలువంకలకును బంపబడిన మనష్యులు పెద్దయుంబ్రొద్దు ద్రిమ్మరి యావనంబంతయును నెమకిరి. ఒక్కచోనున్న కాళిగుడి గాన్పింప యచటి కేగిచూడ రూపవంతుడును రాకుమారుడును ఖండితశిరులై పడియుండుట గాంచిరి. అచ్చటి కేగిన నలువురిలో నిరువుగట కావుగా నిలచి మిగిలిన యిరువురును దమ యజమానురాలి కావృత్తాంత మెఱిగింప జవంబునపోయిరి.

రాకుమార్తె యాయన్వేషకులవలన దన సోదరుడును విభుడును గూడ కాళికకు బలిగా నొసంగబడిరని విని మనంబున ఘనంబగు చింతనొంది యాకస్మికదుఃఖవార్తాశ్రవణంబున మూర్ఛిల్లెను. చెలి కత్తె లొనరించు నుపచారములచే గొంతవడికి దెప్పరిల్లి భటులతో నోరీ ! నన్ను మీరాకాళిగుడికి దోడ్కొనిపోండు. నావిభుని కళేబర మైన దర్శించి గొంతశాంతాత్మ్యరాలనగుదునని బల్కెను. భటులు దారిజూప కాళికాలయమునకుఁబోయి గర్భాలయమున ఖండితశరీరులై యున్న విభుని సోదరుని జూచి యధికముగ దుఃఖించి నమీవంబుననున్న భటులను దూరముగాఁ జూచి నాజ్ఞాపించి గర్భాలయకవాటద్వారముల మూసి జగన్మాతయగు కాళికకు నమస్కరించి తల్లీ ! భక్తజనకల్పవల్లీ !

నీపాదభక్తురాలనగు నాకిట్టివివత్తు సంభవింపజేయుట నీసంకల్పమే యని దలంతును. లేనిచో యిట్టి యపాయము గలుగకుండ నావిభుని సోదరుని వధింపకుంకించువానిని వారింపకుండువేకాత్యాయనీ తల్లీ ! నావిభుని బలిగొనుటచే నాతని యర్థదేహమగు నన్న విడుచుట భావ్యముగాదు. నాయీదేహమునుగూడ గైకొని సంతృప్తినిొందుము. విభుని గోల్పోయి యత్తవారింటి కేమొగముపెట్టుకొని పోవుదును. వారు మాకుమారుడేడని ప్రశ్నింప వారల కేమని యుత్తరమొనంగు దానను ? కల్లకల్ల నావిభుడిట మృతినొందుటచే నాకత్తిల్లు సందర్శించు భాగ్యము నశించెను. సోదరుడు మరణించుటచే గృహమున కరగి నాజననీజనకుల సందర్శింపజాలను. వేయేల పతితో నరుగుటయే సాధ్యికి విధియాను గాన నాజీవితములగూడ బలిగా గైకొనుమని బలుకుచు తనమొలయందు గుప్తముగాదాచియుంచిన బాకును వెలికి దీసి కడసారి తన విభునకు ప్రదక్షిణ నమస్కారమాచరించి కాళికాదేవికి వలగొని బాకును హృదయమునకు నూటిగాజూచి పొడుచు కొనజూయెను.

అంత జగన్మాత యగు కాళీమహాదేవి ప్రత్యక్షమై బాకుగల యామె హస్తమును బట్టుకొని “కుమారీ! సాహసమును మానుము. ఆత్మహత్యకై గడంగుట పాపకృత్యమని యెఱుంగవా ! నీభక్తికే నెంతయు సంతసించితిని. నీపతియును సోదరుడును జీవించుట కొక్క యుపాయమున్నది. ఇటుపడియున్న మొండెములకు శిరములు దగిలించిన వారు మరల పునర్జీవితులగుదురు. అట్లు వరమిచ్చితినిని బల్కి జగన్మాత యంతర్విత్తురాలయ్యెను.

రాకుమారీమణి యతినంభమున విభుని శిరమును సోదరుని మొండెమునకు సోదరుని శిరము విభుని మొండెమునకును , దగిలించెను. అంత నిరువురును పునర్జీవులైరి.

విక్రమార్కభూపాలా ! ఈరూపవంతునిచరిత్రమంతయు నామూ
లాగ్రముగ నాకర్ణించియుంటివి గాన నిట పునర్జీవితులైన వారిలో
నెవ్వని నామె భర్తగా సంగీకరింపవలయును. ఎవ్వ డామెకు
సోదరుఁ డగును వక్కాణింపుము. తెలిసియుండియు దెలుపకున్న
యెడల పెనకటి శాపమే నుమీ యని భేతాభుఁడన విక్రమార్క
భూపాలుఁడు ఓయీ “సర్వస్యగాత్రం శిరఃప్రధానం” అని బుధులు
వక్కాణించుచుండుటచే రూపవంతుని శిరముగలవానినే యామె
భర్తగా సంగీకరింపవలయును” అని బల్కెను. ఆపల్కలాలించి
భేతాభుఁడు మరల వటవృక్షమును జేరజోయెను.

ఒక చోరుని కథ

విక్రమార్కుభూపాలుడు మరల నా వటవృక్షముకడకు బోయి భేతాళుని పట్టి బంధించి తనమూపున బెట్టుకొని తిరిగి వచ్చుచున్న సమయమున భేతాళుడు వినుమా భూపాలచంద్రమా! శ్రమనివారణార్థ మొకకథ జెప్పెద నాకర్ణింపుము” అని బలికి యిట్టిక్రిందికథ జెప్పసాగెను.

ఒక వైశ్యయువతీలలామంబు తన భర్త్యమరణానంతరము తన కుమార్తెను యావనవతియగు కుమార్తెనుగూడి యేదోయొక గొప్ప పట్టణమునకు బోవ సంకల్పించుకొని బయలుదేరెను. ఆమెయు తన వద్దనున్న స్వల్పముగు ద్రవ్యముతో నాపట్టణమున నెట్లు కాలక్షేపము చేయుదునా ద్రవ్యార్జన మెట్లు జరుగునా యని తలపోయుచు ప్రమాదవశమున ద్రోవదప్పి యొక యరణ్యమార్గమున నరుగ సాగెను. అట్లు పోవంబోవ నొకచో కొరతవేయబడిన చోరుని గాంచెను. వాడును కొనయూపిరితో నుండి, మరణబాధ నందుచు శీఘ్రముగ మరణింపవలయు నను యభిలాషతో సమీపమున నెవ్వరో పోవుచున్నట్లు ధ్వనివలన గుర్తించి “ఓవుణ్యాత్ములారా! ఈదీనునిపై దయయుంచి ఒక్కపరి యిటకరుడెంచు” డని యెలుగెత్తి ప్రార్థించెను.

అంత నాయువతి కరుణాయుతచిత్తయై వానిని సమీపించెను. ఆ చోరుడు వారల దిలకించి మీ రెవ్వరు యెచ్చటి కేగుచుంటిరి మీ పృథ్వాంత మంతయు సవిస్తరముగా వక్కాణింపు డనెను. వైశ్య యువతియు విచారమున తనభర్త కొలదికాలముక్రిందటనే చనిపోయె ననియును, తా నింటనున్న స్వల్పధనమును సంగ్రహించుకొని యేదో యొకపట్టణమునకు బోయి చిల్లరదుకాణమైన బెట్టి జీవయాత్ర సాగింప దలంచితిననియును వక్కాణించెను. అంత నాతెక్కలికాడు ద్రవ్యము

లేకుండ జీవితము సౌఖ్యముగా జరుగనేరదు. నీవద్దనున్న ద్రవ్యము సరిగా నొక నెలగ్రాసమున కేని చాలదు. అట్టియెడ మీకు జీవనోపాధి పట్టణమున జరుగుట సంభవము. నీవు నా కొక యువకార మాచరించిన యమితమగు బంగారు లభించు నుపాయము నీకు జెప్పెదను. నీవు నాకొనర్పవలసిన మహాోపకార మేమన యావనవతియగు నీకుమార్తెను నా కిచ్చి పరిణయము నేయుము. గాంధర్వవిధి ననుసరించి యామెహస్తమును నాహస్తమున సంతోషపూర్వకముగ నీవుంచిన యుత్తరక్షణముననే నీకుమార్తెకు బంగార మున్నస్థలమును దెల్పెదను.” అని బల్కెను. ఆవైశ్యయువతియు ధనమునం దాశగలదై, యీకీకారణ్యమున నేమిచేసిన నెవ్వరు చూడగలరు, అందుచే నీదొంగవాని యభిమత మీడేర్చి బంగారమును గొందును. అని తలపోసి యాతనిహస్తమున దనకుమార్తెకర మిడి, మీరిరువురును విధిపాబ్యముచే దంపతులైరని వక్కాణించెను. అంత చోరుడు వైశ్యయువతిని దూరముగా నుండుమని జెప్పి భార్యను సమీపమునకు బిలిచి యామెచెవిలో రహస్యముగా ధనమున్నస్థలమును జెప్పి యామెచెక్కిలి ముద్దుగొనెను.

పిమ్మట కొన్నినిముషముల కాచోరుడు మరణించెను. ఆవైశ్యయువతియు కుమార్తెయు చోరుడు దెల్పినస్థలమున నున్నబంగారము సంతయు సంగ్రహించుకొని యొకపట్టణమును జేరెను. ఆవైశ్యయువతి తనకుమార్తెకు వివాహము నేయ తగిన వరుసన్నేషించుచుండెను.

సాందర్యవతియు యావనవతియునగు నామెను దిలకించి యొక విప్రబాలకుఁ డామెను మోహించెను. ఆమెయు వానియందత్యానురాగము గలదై రహస్యముగా నాతనితో మెలగుచుండెను. ఇట్లు పెక్కుదినము లేగెను. ఆవైశ్యబాలిక గర్భిణురాలగుటచే విధిలేక దననేరమంతయును తల్లి కెఱిగించి కర్తవ్యమునకై యాత్రత జెందుచుండెను.

అంత నాజరతయు నొక్కరాత్రి పరుండబోవుచు దనమనంబున నిట్లని వితిర్కింపసాగెను. మొట్టమొదట ద్రవ్యాకచే నాఁ జాయరణ్య మధ్యమున చోరునకు పరిణయ మొనరించితిని ; కాని యది యరణ్య మున రెండవకంటివానికి దెలియకుండ నతిరహస్యముగా జరిగినందున కుమార్తెవివాహమున కెట్టి యాటంకమును గలుగదని భావించి నిశ్చింతతో నుండ గోరుచుట్టుపై రోకటిపోటుచందమున మరల నీవిప్ర కుమారుని సాంగత్యమొకటి నాకుమార్తెకు గలిగినది. అంతతో సరి పోయినదియూ లేదు. నలుగురినోట బడుటకై గర్భముగూడ నిలిచినది. ఇంక కులస్థులలో నెవ్వఁ డీమె సంగీకరించును. పరిణయము గావింపక యెన్నినా శ్శిటు లుంతును. ఇప్పటికే జనులెల్లరును పరిహసించు చున్నారే. యేమిసేయుదును. ఇచటినుండి మరియొక గ్రామమునకు బోవుదమనకొనినను వీలుగానన్నట్లు లేదు. లోకులవద్ద నధికమగు మాధనము నిలువయున్నది. ఇప్పుడు గ్రామాంతర మేగిన నాధనమును గోలుపోవలసివచ్చును. కానిమ్ము. పైన భగవంతుఁడే గలఁడు. ముందేమిజరుగునో ఎట్లు జరుగునో యెవ్వడు చెప్పగలఁడు. ఇప్పటి కయిదు మాసము లయినట్లుగదా చెప్పుచున్నది యని పెద్దయుం బ్రొద్దు వితిర్కించుకొని శయనించెను.

ఆదినమున తెల్లవారుఝామున నామెకు స్వప్నమున నొక దివ్య పూరుషుఁడు గాన్పించెను. ఆతనిగాంచి సంభ్రమాశ్చర్యములతో నామె లేచి వివిధోపచారముల గావించిన సంతృప్త హృదయాంతరంగుడై తన్నీ! నీ యుపచారముల కేనంతయు సంతసించితిని. నీకుమార్తెకై నీవు కడుంగడు చింతించుచుంటివి. రహస్యము చెవికెక్కునని భీతిలుచుంటివి. నీవావిషయమై భీతిలకుము. నీకుమార్తె యుక్తకాలమున నొక చక్కని కుమారుని ప్రసవించును. సౌందర్యయుక్తుడగు నాబాలకుని పుట్టినవెంటనే పొత్తిళ్లలోనుంచి రాజసాధ సమీపమున గల గుమ్మముకడ నుంచుము. నీ వచటికరుడెంచు నప్పటికి కావలి

వాండ్రు గాఢనిద్రయందుందురు. ఇట్లాచరించినందున నీకు మంచి లాభ మొనగూడును. నాపల్కుల యవార్థ మెరుంగుటకై నీకొకగుర్తు చెప్పెదను. ఆబాలకుని కుడితొడయందు శుభలక్షణ సమన్వితమగు పుట్టుమచ్చయొకటియుండును. భయమొందక యట్లాచరింపుము. సుఖంబుల నడయుము.” అని జెప్పును నాతం డంతర్హితుడయ్యెను. ఆమె యు నెంతయు వింతనొంది యట్లానరించుటకే సంకల్పించుకొనియెను.

నవమాసస్ఫూర్తి యొనపిమ్మట నాయావనవతికొక చక్కని పురుషశిశువు జన్మించెను. తోడనే వైశ్యయువతి తనకా దివ్యపూరుషుడు జెప్పిన పుట్టుమచ్చ యీతనికుడితొడపై నుండుట దిలకించి సంతోషిత స్వాంతయై కుమారితో దన న్వన్నవృత్తాంత మంతయును దెల్పి పొత్తి శ్లోననన్న యా నినుంగును రాజసాధమునకు గొనిపోయి ఫారాజి వాన్లు నిద్రించుచున్నందున వారిని సమీపించి బాలకు నట విడచి దూరమున నిలచి యేమిజరుగునోయని దిలకించుచుండెను. ఇంతలో ప్రభాతమగుటయు నాభటు లిరువురును మేల్కొంచి తమసమీపమున పొత్తి గుడ్డలనుండి కేరుకేరుమని యేడ్చుచున్న బాలకునిగాంచి యీతని సౌందర్యమున కబ్బురమంది యిరువురును వానిని పెంచుకొనగోరిరి. అందువలన వారిరువురకును వాక్కలహము సంభవించెను. ఆనమయమున భూపాలుడు దేవళమున కేగుటకై ద్వారముచెంత కరుదెంచి భటులిరువురును కలహించుచుండుట దిలకించి కలహకారణ మేమని ప్రశ్నించెను. తాము కలహమాడుట భూపాలుడు దిలకించుచుండుటచే మరుగుపెట్టుటకు వీలులేదని భావించి “దేవా! ఇదే యీబాలకుని పెంచుకొనవలయునని యిరువురమును తగవులాడుచుంటి” మని బల్కుచు యీబాలుని జూపిరి. సంతాన హీనుడగు నాభూపాలుడు తనకుగూడ నాబాలుని పెంచుకొనవలయునను యభిలాష జనించుటచే తగువారిచే నాబాలకుని దన యంతాపురమున కనిపి యిరువురి భటులకును చెరియొక వేయిమాడల నొసంగి యాదరించెను.

ఆభూపాలుని తస్వీమణి యాబాలునిగాంచి యమిత వాత్సల్యముల పెంచుకొన నిశ్చయించెను. అట్లు భూపాలునకును మహారాణికిని నత్యంత ప్రేమాన్నదుడై దినదినాభివృద్ధి నొందుచుండెను. క్రమముగా నాబాలుడు పదునారువత్సరముల ప్రాయమువాడై యుండునపుడు విధివిధానంబున భూపాలుడు మరణించెను. ఆతఁడు మరణించునపుడు తన పెంపుడుకుమారుడే రాజ్యార్హుడని నిర్ధారణమొనర్చి మంత్రి సామంతులకు వర్తమానమంపి వారల సమక్షముననే కిరీటాదుల నాతనిహస్తమున నుంచెను. భూపాలుని మరణారంతర మాబాలుడు చక్రవర్తియై యవనిబాలింపుచు నుఖంబున నుండెను.

కతిపయదినంబు లరిగినపిమ్మట నాతఁడు తీర్థసందర్శనాభిలాషియై సముచితపరివారుడై బయలుదేరి కాళి ప్రయాగ మున్నగునవి దర్శించి గయనుజేరి యందు పితరులకు పిండప్రదానమొనర్ప సంకల్పించుకొనియెను. తనచేత పిండమెత్తివైవభోవునప్పటికి మూడు హస్తము లరుదెంచి యాపిండ మందుకొననెంచెను.

విక్రమార్కభూపాలా! వింటివిగదా యీకథ ఆమూడుచేతులెవ్వరివి. వానిలో నెద్దానియందా బాలకుండు పిండముంచవలయును సవిస్తరముగా దెలుపుము. తెలిసియు దెలుపకున్న వెనకటిశాపమే యని భేతాభుడు బల్కిన విక్రమార్కు డోయీ! అందొకచేయి చోరునిది, రెండవది విప్రబాలకునిది, మూడవది భూపాలునిది. ఆతండు పిండమును చోరునిహస్తమున నుంపవలయును. చోరుడు తనభార్యతో నేకాంతమున ధనమున్నస్థలమును దెలిపి తనకు జ్యేత్రజ్ఞునిచేనయినను ముక్తి కలుగునను భావముతో నీయిచ్చవచ్చినవానివలన కుమారుని గనుమని జెప్పెను. అందువలన నీతడు చోరునకు జ్యేత్రజ్ఞుడు కావున వానిచేతనే పిండమిడవలయుననిన విని భేతాభుడరిగెను.

చంద్రావలోకునికథ

విక్రమార్కుడు మరల భేతాళునిబట్టి తెచ్చుచుండగా భేతాళుడు
వినుమని భూపాలుని కీక్రిందికథ నిట్లు చెప్పదొడగెను.

తొల్లి చిత్రకూటమున పరిపాలించుచుండెడి చంద్రావలోకుఁ డను
భూపాలచంద్రుఁ డొక్కనాఁడు సముచితపరివారసమేతుడై విపినభూ
ముల కేగి వినోదముగా వీరవిహారము నలుపుచు పెక్కులగు ఘాతుక
మృగంబుల జక్కాడుచుండెను. అతనితో నరుదెంచిన సైనికులును
భూపాలునకు నమశ్చైర్యధైర్యస్థైర్యముల జూపవగినసమయ మానన్న
మయ్యెనని దలపోసి యొండొరుల మీరునట్లు సాటిలేని పరాక్రమము
జూపుచుండిరి. వల లొగ్గియు, వేటకుక్కల నుసిగొల్పియు, బైరిము
న్నగు డేగజాతుల నెగురవైచియు, పెక్కువిధములగు మృగముల
నంతకాలయమున కనుపుచుండిరి. భూపాలుఁడు నలుగురయిదుగురు
మిత్రులతో వారువముల నెక్కి కార్మకహస్తాడై విహరించుచు
దనకు దవుదవులనుండి వాయువేగంబున బరతెంచు నొక్కహరి
ణముం బొడగాంచి వింట బాణమును సంధించి యాహరిణము నేసె
ను. తోడనే యదియు పరుగిడుచు భూమి నంటకున్న సమయమున
భూపాలునిచే విడువబడిన శిలీముఖంబున బాదములన్నియు నొక్క
మారుగ ఖండింపబడినందున భూమిపై బడియెను. భూపాలుని శర
సంధానకౌశలంబున కధికంబుగ సంతసించి యాతనిమిత్రు లాతని
నమితంబుగ స్తుతించిరి.

ఇట్లు వీరవిహారంబు నలుపుచు భూపాలుఁడు వనమధ్యంబునుఁ
డాయంజని యందున్న కణ్వమహామున్యాశ్రమమును సమీపించెను.
మునిచంద్రు లాశ్రమంబున నుండి శిష్యులకు తత్వోపదేశ మొనరించు

చుండిరని విని వారిని సందర్శింపవలయునను కుతూహలంబున పరివారంబు నట నిలిపి యాశ్రమవాసుల కెట్టియలజడియు గలిగింపవలదని శాసించి, వారునము డిగ్గి పాదచారుడై యిరువురుమిత్రుల వెంట గొని యాశ్రమము బ్రవేశించెను. కణ్వమహాముని యాతని బొడ గాంచి సమీపమున నున్న శిష్యులతో నాతని కర్మపాద్యము లొసంగి విధివిధానంబున నన్మానింప నియోగించెను.

భూపాలుఁడును నన్మానింపబడి మునిచంద్రులచే జూపబడిన వ్యాఘ్రాజనముపై గూర్చుండి కొంతకాలముదనుక తత్త్వోపదేశశ్రవణ మొనర్చి మునిచంద్రుని యనుజ్ఞగొని పురంబునకేగ బయలుదేరెను. ఆశ్రమప్రాంతసమీపమునగల యువనంబున బుష్పాపచయమొనర్చుచున్న యొక సుందరాంగిని దిలకించి బద్ధానురాగుడై ప్రచ్ఛన్నముగ నొక పాదమాటున డాగియుండి వారల సంభాషణక్రమమంతయు నాలించి యామె కణ్వమహాముని చంద్రుని పెంపుడుకుమార్తెయని యెఱిగి మోహమును నిలుపజాలక మరల మానిచంద్రునియొద్ద కరు దెంచి యాబాలిక వృత్తాంతమంతయును దెలుపవలయు ననియును తన కామె నొసంగి పరిణయము గావింపవలయునని బ్రార్థించెను.

కణ్వమహామునియు నాతని గూర్చుండ నియమించి “ఓయీ యాలతాంగి యొక మహారాజు కుమార్తె. ఆభూపాలుఁడు శాస్త్ర పునితో బోరాడుచు క్షత్రియోచితముగ రణరంగమున మరణించెను. ఆతని భార్యయు వీరనారీమణి యగుటచేతను సాధ్వీలలామ యగుట చేతను పతితో సహగమన మాచరించెను. అంతఃపుర రక్షకుఁడగు నొక వృద్ధుడీ బాలికను సంవత్సరప్రాయముగల నీబాలికను గొని శత్రువుల కంటబడకుండ దప్పించుకొని యీ కీకారణ్యమును బ్రవేశించి దుర్గమంబగు నిద్దానిని దరింపనేరక అధికాయాసంబున నొక వృక్షముచెంత నీబాలికను డించి మార్గాయానశ్రమంబున నీలెను.

తదనంతరము కుశపత్రసంగ్రహణార్థ మరిగి నాశిష్యులు కొంద రీమెను గాంచి యాశ్రమపథంబునకు దోడ్కొనివచ్చి నాకుఁ జూపిరి. దివ్య దృష్టి నామె చరిత్రంబంతయు నెఱిగి సద్వంశసంభవురాలగుటవల నను, ఆమెను గాంచినంతనే పుత్రికావాత్సల్య ముదయించుటచేతను ఆమెను పెంచి పెద్దగా జేసితిని. ఇప్పు డామెను దగినవాని కీయ సంకల్పించుకొనియుండ నీ వరుడెంచితివి ఆమెను నీకొనంగుట కెట్టియాటంకమును లేదుగాని బహు పత్నీకుడవై ముస్మందు నాకుమార్తె ననాదరింపవని వాగ్దాన మొనరింపవలయును. ఇట్లైన నామెను సంతోషపూర్వకముగ నీ కర్పింతును." అని బల్కెను.

భూపాలతిలకుం డామునితిలకుఁడు గోరినయట్లు వాగ్దానమొనంగి యిందీవరాక్షియను నామెను పరిణయమాడెను.

తదుపరి కొన్ని దినంబు లటనుండి పిమ్మట బురంబునకుఁ బోవ ముని చంద్రు ననుజ్ఞగొని భార్యాసహితుడై బయలుదేరెను. ఆ విషినంబున పయనము సాగించుచు ప్రకృతిచిత్రముల భార్యకు జూపుచు రమణీయ ప్రదేశములనెడ నెడ విశ్రమించుచుండెను. ఒక్కనా డొక విమల పులినతీరంబున డిగ్గి గుడారముల నేర్పరుప నైనికల నాజ్ఞాపించెను. ఊణంబున నా తటాకతీరమంతయును శృంగారములగు గుడారములతో నిండిపోయెను. అం దత్యంతసుందరిమైన యొక గుడారమున భూపాలుఁడు జాయాసహితుడై విశ్రమించెను.

నిశాసమయమున నొక బ్రహ్మరాక్షసుఁ డరుడెంచి సురక్షితమై వెలయుచున్న భూపాలుని గుడారమును ప్రవేశించి భార్యతో వినోదముగా నున్న భూపాలుని సమీపించి నా సరోవరతీరమున నాయానతి లేక విశ్రమించినందులకు నిన్ని పుడు భజించి నాయాకలి బాధ దీర్చుకొందును. అని బల్కుచు నాతని సమీపించెను. అంత భూపాలుఁడు వడవడ వడంకుచు భీతచిత్తుడై యారక్కనుని పద

ములపై వ్రాలి ఓయీ! కొలదికాలము క్రిందటనే యీ తరుణిమణిని పరిణయమాడి యుంటిని. ఇంకను మనసుదీర నీలతాంగితో నొక్క మానమైనను హాయిగ నుండలేదు. కావున నన్ననుగ్రహించి రక్షింపుము. వలయునెడల నీకుఁ దగిన నితరజంతువులమాంస మెంతయైన నొసంగువాఁడను. అని దీనముగా వేడుకొనెను. ఆరాక్షసుఁడు కఠిన హృదయుడై యాతని మాటల పాటించ కూరకొనియుండ నాతని తస్వీమణి యారక్కనుని పదములపై వ్రాలి ఓ కరుణార్ద్రహృదయా! నాపల్కు లాలింపుము. జననీజనకులు లేనిదాననై పశితనమునుండియు పెక్కులగు కష్టములబడి యుంటిని. ఇప్పటి కీతని చెట్టబట్టి నుఖించుచుంటిని. సంసారసుఖముల నొక్కమానమైనను హాయిగ ననుభవించి యుండలేదు. ఇంతలోననే నావిభుని సంహరించి నాకు దుస్సహమగు వైధవ్యదుఃఖ మొనగూర్చుకుము. నేను నీకుమార్తెగా భావించి నను రక్షింపుము. అని దీనముగా వేడుకొనియెను. అంత నారక్కసుఁడు, కొంతవడి యోజించి రాజా! నీబ్రతుకున కొక్కయుపాయము జెప్పెద నాలింపుము. ఒక బ్రాహ్మణకుమారుని తల్లిదండ్రు లిరువురును బట్టుకొనియుండ వధించి నాకు బలిగా నొసంగుము. అటులైన నిను రక్షింతును. తడవుసేయక నేటరేపట నాకు బలియొసంగవలయును. లేకున్న నిన్ను నీరాజ్యమును గూడ సంతరింపజేయుదును. అని బల్కి భూపాలుని నమ్మతించునట్లొనరించి యధేచ్ఛజనియెను.

చంద్రావలోకుఁడు భటులను నలుమూలలకు బోయి విశేషముగా ధనమిత్తుమని యాశగొల్పి యొక విప్రకుమారుని దోడ్కొనిరండని బంపెను. వా రనేకస్థలముల ద్రిమ్మరి యొక కుగ్రామమున నతిబీదలై పలువురు బిడ్డలతో నున్న బ్రాహ్మణదంపతులగాంచి వారికి యొక గ్రామ మిప్పించుటకును దమ కుమారులలో నొకనిని దల్లిదండ్రులు బట్టకొనియుండ రాక్షసునకు బలిగా నొసంగుటకును నమ్మతివరచి దోడ్కొని వచ్చిరి.

చంద్రావలోకుఁ డాబాలకుని బ్రహ్మరక్కసునకు బలిగా నొనంగి
తన జీవముల గాపాడుకొనియెను. బలియొనంగు సమయమున నాబాల
కుడు జీవముల గోలుపోవుచుంటినే యని విచారింపకుండ నవ్వెను.
విక్రమార్కభూపాలా! ఆతడెందులకు నవ్వెనో దెలుపుము. దెలుప
కున్న వెనుకటిశాపమే యనిన విక్రమార్కుఁడు ఓయీ! కడుపార
గనిన తండ్రియు నవమానంబులు గర్భమున ధరించి కసిపెంచిన జన
నియు, న్యాయాన్యాయవిచక్షణశీలుండగు భూపాలుఁడును గూడ
తనకు వ్యతిరేకులై యుండిరని దలంచి నవ్వెను. అని భేతాభుఁడు
యెప్పటియట్లు వటవృక్షశాఖల జేర నరిగెను.

నలువురువివ్రలకథ

విక్రమార్కుడు మరల వటవృక్షముచేత కేగి భేతాభునిపట్టి తెచ్చు చుండ నాతఁడు విక్రమార్కుభూపాలా! శ్రమనివారణార్థ మొక చక్కని కథ దెల్పెద నాలింపుమని యాకింది కథ యిట్లు వచింపదొడంగెను.

తొల్లి బ్రహ్మస్థలాగ్రహారమున నగ్నిస్వామి యను విప్రపుంగవుఁడు గలడు. ఆతనికి నలువురు కుమారులు గలరు. వారందరును విద్యానక్తి లేక బాలురతో క్రీడించుటయందే కాలమును గడపుచుండిరి. అంత నొక్కనాడు యగ్నిస్వామి కుమారుల నెల్లరరావించి తనవద్ద గూర్చుండబెట్టుకొనియిట్లు జెప్పెను. “విద్యావిహీనుఁడు పశుతుల్యుఁడు. విద్య దలిడందులు పెట్టనిసొమ్ము. విద్యావంతుఁ డెచ్చటికేగినను పూజింపబడును. తనచేత విద్యగలవా డెచ్చటికేగినను విద్యాప్రాబల్య ముచే సులభముగా జీవయాత్ర సాగించుకొనగలఁడు. విద్యావంతుఁడు భూపాలురచేత్తినైనను మన్నింపబడును. విద్యావిహీనులై యున్న మిమ్ముబొడగాంచినంతనే నాహృదయమున నపరిమితంబగు దుఃఖ ముదయించుచున్నది. నేను వృద్ధుఁడను జీవించినంతకాల మీ పృథివి పైనుండబోను ; యెప్పటి కెట్టికష్టము రానున్నదో యెవ్వఁడెరుగును; నేను గతించిన నింక నింటియందు గృహకృత్యములకైన వలయు ధన మును మీరు సంపాదింపనేరకున్న సంసార మెట్లు జరుగును. కావున నాపలుకులాలించి విద్యాభ్యాసమునకై యెటకేనిబోయి బాగుగా విద్య నేర్చుకొనుడు”

మరునాఁ డరుణోజయంబుననే జనకునిచే ప్రబోధింపబడిన యా నలువురు విప్రబాలురును బయలుదేరి విద్యాసంగ్రహణార్థ మరిగిరి. కొంతదవ్వేగినపిమ్మట నలువురును దమలోదామిట్లు నిర్ణయము గావించుకొనిరి. నలువురమొక్క విద్యనే యభ్యసించిన మనకు

మిగుల లాభకారిగా నుండజాలదు. నలుమూలలకేగి వివిధములగు విద్యలభ్యసించి మరల పదిసంవత్సరముల కిచ్చటనే గలసికొందుము. మితి దీరులోపల నెవ్వడరుదెంచువాడు తక్కినవా రరుదెంచునంత వరకు నిరీక్షింపవలయును. మితిదాటిన వత్సరంబునకైన రాకున్నచో తక్కినవారాతఁడు మతఁజించినట్లనే భావింపవలయును. ఇట్లు నిర్ణయము గావించుకొని నలుపురును నలుమూలల కరిగిరి.

* * * * *

పదిసంవత్సరములు గడచిపోయెను. ఆనలుపురన్నగమ్ములును మరల నాపురంబుననే గలిసికొనిరి గాని ఒక్కరును తా మీవిద్యనభ్యసించితినిని యితరునితో జెప్పకొనలేదు. కాని తాము గురువులకు తమపై సదభిప్రాయము గలుగుటకై యెంతగా శ్రమపడియుండిరో సహపాతులగువారితో తాము విహరించుటాదిగాగల విషయము లన్నియు జెప్పకొనుచుండిరి. అంత వారు నలుపురు పురబహిఃప్రదేశమునకు బోయి విహరించుచు నాటిరాత్రి యచటనే గడుప నిశ్చయించుకొనిరి. సమీపమున సరణ్యముండుటచే వారిలో నొకడు మేలుకొనియుండుటకును మిగిలినవారు నిద్రించుటకును మేలుకొనియున్న వాడు తనకు నిద్దురవచ్చిన మిగిలినమువ్వరలో నొకనిని మేల్కొల్పి శయనించుటకును నిర్ణయించుకొనిరి. అందు జ్యేష్ఠుఁడు ప్రప్రథమమున మేలుకొనియుండెను. తక్కిన మువ్వరును శయనించిరి.

అతఁ డటునిటు పచారునేయుచుండగా సమీపమున నొకయెముక గాన్పించెను. అంత నాతఁ డద్దానిని గైకొని తన మంత్రప్రాబల్యమున నాజంతువునకుండవలసిన యెముకలనన్నిటిని రప్పించి కుప్పగానుంచెను. ఇంతలో తనకు నిద్రవచ్చుటచే ద్వితీయుని మేల్కొల్పి తా నిద్రించెను. ద్వితీయుఁడును సోదరునిచే ప్రోవుచేయబడిన యెముకలనన్నిటిని సరియైన స్థానముననంచి యొక యస్థివంజరమును తయారుచేసి

యంతలో తనకు నిద్దుర వచ్చుటచే మూడవవానిని మేలుకొలిపి నిద్రించెను. మూడవ దాయసిపంజరమునకు మాంసముకండరములు మున్నగున వన్నియు గలుగునట్లు నర్ప నది యొక సింహమై విగత జీవ్వియై పడియున్నట్లు దోచుచుండెను. అంత తనకు నిద్దుర వచ్చుటచే నాలవవానిని మేలుకొలిపి నిద్రించెను. ఆత డా సింగమునకు ప్రాణప్రదాన మొనరించెను. సింగమంతట నిద్రనుండి మేల్కొంచి నట్లుగా లేచి యానలుపురి సోదరులను బారిగొని యధేచ్ఛజనియెను. విక్రమార్కభూపాలా ! ఆనలుపురిలో నెవ్వడు మిగిలినవారిని జంపిన పాపమున భవింపవలయును దెలుపుము. తెలిసియు దెలపకున్న వెనకటి శాపమే యని భేతాభుడు బలుక విక్రమార్కు డోయీ ! అయ్యది సింహముగా నెఱింగి యది జీవించిన తమ్ము జంపగలదని యెఱిగి యుండియు ప్రాణప్రదాన మొనరించిన నాలవవాడే తక్కినవారిని జంపిన పాపఫలమున భవింపవలయునని బల్కిన విని భేతాభుడు వటు వృక్షము జేరనరిగెను.

వీరబాహుని కథ

భీతాభుని వెంబడించి విక్రమార్కుడు మరల నాతని బంధించి మూపునం దిడుకొని జడదారి సమీపమున కతిత్వరితగతి నరుగుచుం డగా భీతాభుడు విక్రమార్కునితో నో భూపాలతిలకా ! ఏల వృథా శ్రమజెందెదవు. శ్రమనివారణార్థ మొక కథ జెప్పెద నాకర్ణింపుము. అని బల్కి యిట్టి క్రిందికథ జెప్పదొడంగెను.

తొల్లి అయోధ్యాపురంబును వీరకేతుండను భూపాలుం డఖండ వైభవంబున బరిపాలించుచుండెను. కొలది కాలముదనుక నాతని పరి పాలనంబున ప్రజ లతిసౌఖ్యంబున దమ జీవయాత్రల సాగించిరి. కాని కాలకర్మనశంబున వీరబాహుండను చోరనాయకుడు లోకకంటకుడై ధనికుల బీడించుచు బీదసాదలకు దోడ్పడుచుండెను. భూపాలుడాతని బట్టి బంధించిన వారికి గొప్ప బహుమానము లొసంగెదనని ప్రకటిం చెను. సైనికులకు గొప్పగొప్ప యుద్యోగము లొసంగి యాదరింతు నని ప్రకటించెను. కాని నినుమంతయు లాభకారి గాదయ్యెను.

ఆపురీవరంబున నున్న ధనదత్తుండను వర్తకునకు రత్నావళియను కుమారీమణి గలదు. ఆమె రూపమున రంభాద్యప్సరసల మించియుం డుననియు వినయాదిసద్గుణముల నీడులేనిదనియును జనులెల్లరును గీర్తింపుచుందురు. గ్రామములోని పిల్ల లెవ్వరైన దుష్పథముల నడ చిన వారి తల్లిదండ్రు లెల్లప్పుడును పిల్లలతో రత్నావళిని జూచి బుద్ధి తెచ్చుకొనరాదా! ఆమె యెప్పుడైన నిట్లల్లరిపను లొనరించుచుం డునా? యని బలుకుచుందురు.

ధనదత్తుడును దనకుమార్తె కనువైనభర్త నన్వేషింపవలయునని యనేక దేశములనుండి రూపాధికులును విద్యావినయసంపన్నులును అగు

నైశ్యకమారుల సూపటంబుల దెప్పించి రత్నావళికః జూపి వీరిలో నీయిచ్చవచ్చినవాని వరింపుమని బల్కెను. ఆమెయు నాపటంబుల నన్నిటిని బాగచూకతతో బరిశీలించి తనకందున్న వరులెవ్వరును దన కనుకూలురని దోషనందున నన్యమనస్కయై యుండెను.

అట్టియెడ పట్టణంబున వీరబాహునివలన ప్రజలకమితమగు సలజడి గల్గినందున వీరకేతుండు ప్రచ్ఛన్నవేషుడై తగినవారల పెక్కుస్థల ముల నిలిపి రాత్రియందు స్వయముగ గ స్తిదిగుగ నారంభించెను. వీర బాహుండును భూపాలుండు గ స్తిదిరుగుచుండెనని యెఱింగియు భీతిల్లక నినుమడించిన వీరావేశంబున పెక్కుస్థలములయందు చౌర్యముగావించుచుండెను. ఇట్లుండ నొక్కనాడు భూపాలుండు ఒక వీధివెంట బోవుచుండ వీరబాహుడెదురుగా నరుదెంచెను. వీరకేతుండు తనభటులవలన వీరబాహుని చహరా వినియుండుటచే నాతనిగుర్తించి “ఓరీ ! నీ వెవ్వడవు? ఎందుల కిట్లర్ధరాత్రమున ద్రిమ్మరుచుంటివి. నీ వృత్తాంతము నవిస్తరముగా వచింపవలయును.” అని అడలించిబల్కెను. అంతట వీరబాహుఁ డించుకంతయు భీతిల్లక “నే నీ గ్రామమును సంగ్రహించుచుండు కాళికాదేవికి మునంబుగూర్చు సేవకులలో నొక్కండను. పురంబును పరిశీలించి రమ్మని దేవి యాజ్ఞాపించుటచే నిట్లరుదెంచుచు న్నాడను.” అని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. భూపాలుండా పచనంబుల నించుకంతయు విశ్వసింపక మాయోపాయంబున కాళికాలయమునకు దోడ్కొనిపోయి యందువానిని బంధించి తానీవలి కరుదెంచి సమీపమున పొదలమాటున డాగియున్న సైనికుల ప్రోగుచేయుచుండెను.

ఇంతలో వీరబాహుండు తన మొలయందు గుప్తముగా సంపదినయొక చిన్నిశంఖమును దీసి పూరింపగా నా సవ్వడి విని తమనాయకుని కనిపెట్టుచు ద్రిమ్మరుచున్న వీరబాహుని యనుచులు సత్వరముగా నరుదెంచి కాళికాలయద్వారముల భేదించి తమనాయకుని

గాపాడిరి. ఈ లోపున భూపాలుడును సైన్యముక్తుడై యచటి కరు దెంచెను. వీరబాహుని యనుచరులకును వీరకేతుని సైన్యమునకును పోరానగూడెను. ఇరుదెరంగుల వారియందునను పెక్కురుమడసిరి. ఎట్టకేలకు వీరబాహుడునుచరసహితంబుగ పట్టువడెను.

భూపాలుడు ప్రజాకంటకుడగు చోరుడు నేటికి పట్టుబడెనుగదా యను సంతసంబున నా చోరుని పురవీధుల నూరేగించి కొరత వేయవలసిన దని యాజ్ఞాపించెను. భటులాతని నట్లూరేగించుచుండగా ధనదత్తుని కుమార్తెయగు రత్నావళి యీ వీరబాహునిగాంచి యాతని మోహించెను. పరుగుపరుగున తన జనకుని యొద్దకుబోయి తానా వీరబాహుని వల్లచితి ననియు నాతనికి తన్నర్పింపవలయుననియు వేడుకొనెను. తోడనే ధనదత్తుడు కుమార్తెతో “తనయా! ఎట్టివానిని వరించితివి. ఈ తడింకొకటి రెండుగంటలలో నురిదీయబడును. అట్టివానిని వరించి నీ వేమి నుఖపడగలవు. వేరొకని వరింపుము. ఆతనికి నిన్నర్పింతును.” అని పెక్కువిధంబుల బుజ్జగించుచు బల్కెను. రత్నావళియు నాతని దక్క నన్యలవరింపనని పట్టబట్టుటచే భూపాలునియొద్దకు బోయి మొర వ్రేలుకొని వీరబాహుని విడిపింపవలయునని ధనదత్తుడు బయలుదేరెను. ధనదత్తుడెంతగా బ్రతిమాలినను లెక్కలేనంత ద్రవ్యమిత్తునని నను భూపాలుడు వీరబాహుని విడువనని బల్కెను.

వీరబాహుడు కొరతవేయబడెను. రత్నావళియు యాస్థలమున కరుదెంచి వీరబాహునితో “ప్రియా! నిన్ను వరించితిని. నన్ను భార్యగా నంగీకరించితిని” మని వేడుకొనియెను. వీరబాహుడును మొట్టమొదట నేడ్చి తదుపరి చిరునవ్వున రత్నావళితో నిన్ను నీ కోరిన ప్రకారము భార్యగా నంగీకరించితిని అనిబల్కి చనిపోయెను. రత్నావళియు నాతని దేహమున కుచితసంస్కారముల గావించి పత్తియైన వీరబాహునితో గూడ సహగమన మాచరింప నుద్యక్తురాలయ్యెను. ఆమె చితి

లో నురుకుటకు సంసిద్ధయై యుండ పరమేశ్వరియట వ్రత్యక్షమై కుమారీ! రత్నావళి! నీ పతిభక్తికే నంతయు సంతసించితిని. నీ విభుడు గ్రమ్మర జీవించునట్లును గ్రహించితిని. సాహసంపకుము” అని బల్కియం తర్హి తురాలయ్యెను. తదనంతర మాదంపతులు చిరకాలము సుఖంబుగ గడపిరి.

విక్రమార్కభూపాలా! యీ చోరాగ్రేసరు చరిత్రమంతయును వింటివిగదా! ఆ చోరుడు రత్నావళి తనతో నాడినవల్కు లాలించి మొట్టమొదట నేలవిచారించెను, తదుపరి యెందులకు నవ్వెను, దెలుపుము. తెలిసియు దెలుపకున్న వెనుకటిశాపమే యని భేతాళుడు బల్కిన విని విక్రమార్కుడు “ఓయీ! రత్నావళికిట్టి నడియావన మందుననే వియోగదుఃఖము సంభవించును గదాయని విచారించెను. తదుపరి తన్నుమున్నెన్నడునుగని యుండనిబాలిక తన్నుమోహించి నందులకై నవ్వెను.” అని బల్కెను. ఆ పల్కులాలించి భేతాళుడు యెప్పటియట్లు వటవృక్షమును జేరబోయెను.

ధర్మపాలకుని కథ

విక్రమార్కుడు మరల భేతాళుని బట్టుకొని భుజమునం దెడుకొని వచ్చుచుండగా నాతడు విక్రమార్కునితో నిట్లనియెను. మతిలేని యాజడదారి పల్కులు నిక్కువములని భావించి యేల యీల శ్రమనొందెనవు. విధి నతిక్రమింప విధికైన దరంబగునే, అయినను శ్రమని వారణార్థ మొక చక్కనికథ దెల్పెదనాలింపుము." అని బల్మియిట్ల క్రిందికథ జెప్పెను.

విశాలపురంబను పురీవరంబున తొల్లి నర్థదత్తుడను భూపాలుడు పరిపాలించుచుండెను. ఆతడు ప్రజలను కన్నబిడ్డలవోలె పరిపాలించుచు చిరకాలము గడపెనుకాని యంత్యదశయందు తనయనంతరము రాజ్యమేలుట కొక్కకుమారుడైనను లేకపోయెనుగదా యను విచార మాతని నాపరించియుండెను. సంతానవాంఛతో నాతడు పెక్కులగు పుణ్యకార్యము లాచరించెను. ఎట్టకేలకు ఆతనిపుణ్యము ఫలించెనో యనునట్లు మహారాణి గర్భముధరించి యొకశుభదినమున నొకకుమార్తెను ప్రసవించెను. అర్థదత్తుడును సంతోషితస్వాంతుడై యుండెను. ఆతడు కుమార్తెగాక కుమారుడే జన్మించిన నింకను యధికముగ సంతోషించియుండును. అయినను కుమార్తె జన్మించినదను యీసడింపులేక యాబాలిక నతిగారాబముతో బెంచెను. క్రమక్రమముగా నాబాలిక దినదినాభివృద్ధినొంది సంపూర్ణ యౌవనవతియైయుండెను. ఇట్లుండ నర్థదత్తుడును దన కుమార్తె నడుగవచ్చిన రాకుమారులందరితోడను నాకుమార్తెను మీలో నెవ్వడొక్కరాత్రియైన నెడబాయకుందుమని వాగ్దాన మొనంగునో వానికే నాకుమార్తె నొసంగెదనని బల్కుచుండెను. పెక్కురు రాకుమారులట్లు వాగ్దాన మొన

రింపలేమని వెనుక కేగిరి. ఎట్టకేలకు ధర్మపాలకుడను రాకుమారుఁ డట్లు వాగ్దాన మొనరించి యామెనుద్వాహమాడెను.

ధర్మపాలకుఁడు భార్యను దన పట్టణమునకు గొనిపోయి యొక్క రాత్రియైనను నెడబాయక వర్తించుచుండెను. ధర్మపాలకుఁడు పగటి యందుగూడ సాధారణముగా నామె నెడబాయక నామెతోడనే నరనసల్లాపములాడుచు కొంతకాలముగడపెను. ఒక్కనాడు కార్యాంతరనిమగ్నుడై భార్యచెంతకేగక ధర్మపాలకుఁడు దినమంతయు దర్బారులోననే గడపెను. ఇంతలో నాతని భార్య యొక విప్రబాలకుని సాధాగ్రమునుండి దిలకించి మోహించెను. ఆ విప్రబాలకుఁడు గూడ నీమెను దిలకించి గాఢముగ ప్రేమించెను. ధర్మపాలకుఁడు మరుదినమునుండియు దన భార్యప్రవర్తనమునం దింతిమాక్కుగలుగుట గనిపెట్టి కారణమరయుచుండెను. విప్రబాలకునితో పాత్తులభింపమి విరహభరగలున నామె మృతిజెందెను. విప్రబాలుడును యామెపైగల మోహమున నామె మరణించినట్లు విని మరణించెను. తన భార్య మరణకారణమును గుర్తెఱిగి ధర్మపాలకుఁడుగూడ మృతిజెందెను.

విక్రమార్కభూపాలా ! యీ మువ్వరిలో నెవరి మరణమున విశేషమున్నది. దెలిసియుండియు తెలువకున్న వెనుకటి శాపమే యనిన భేతాళునకు విక్రమార్కు డిట్లనియెను. “ఓయీ ! కాముకీకాముకులు మరణించుటయందు విశేషమేమియునులేదు. ఒక్కరాత్రి విభుడు దరిలేనంతమాత్రమున నన్యపురుషుని మోహించినకాంతకై జీవముల విడచిన భూపాలుని మరణముననే విశేషమున్నది.” అని బల్కిన విని భేతాళుఁ డెప్పటియట్లు వటవృక్షమును జేరబోయెను.

ఒకతాపసికథ

విక్రమార్కుడు మరల నావటవృక్షముచెంతకు బోయి భేతాళుని పట్టి తెచ్చుచుండగా నాతడు విక్రమార్కున కీక్రిందికథ యిట్లు చెప్ప సాగెను.

తొల్లి కలింగదేశమున యజ్ఞశాలంబగు గ్రామంబు గలదు. అందు సోమసుందరుడను నొకవిప్రవత్తముఁ దుండెను. ఆతని కొక చక్కని కుమారుడు గలఁడు. ఆవిప్రబాలుడు పదునాఱువత్సరములలోపుననే వేదవేదాంగముల నేర్చి తల్లిదండ్రుల కెంతయు ముదంబు గూర్చెను. తమకు చిరకాలంబునకు గలిగినవాడగుటచేతను ఆతఁడు తమ కేక పుత్రుఁడగుటచేతను తల్లిదండ్రు లిరువురును దమ పంచప్రాణముల నాతనియందే యుంచుకొని జీవయాత్ర సాగించుచుండిరి.

ఇట్లుండ నొక్కనాడు ప్రార్థవశమున నాబాలకుడు మృతిబొందెను. తల్లిదండ్రు లాతనికొరకై బిట్టుగా దుఃఖించుచు నొడ తెరుంగక పడియుండ నిరుగుపొరుగువా రరుదెంచి శవ మింట నుండుట గూడదని సోమసుందరుని భార్యను నోదార్చి కడుప్రయానమున నా శవమును రుద్రభూమికి గొనిపోయిరి. సోమసుందరుఁడును, యాతని భార్యయు మిగుల విచారించుచు నాశవముతో రుద్రభూమికి బోయిరి.

చితిపేర్చి బాలకు నందు పరుండబెట్టిరి. సోమసుందరుఁడు విచారించుచు కుమారా! జరాధరంబున కృశీభూతాంగుడనై యున్న నా కుత్తరక్రియ లాచరింతువని దలంచి గంపెడాశతో నుంటినిగాని విప్రరీతంబుగా నిటు నీకు నేన కుమారుడనై యుత్తరక్రియ లాచరింప వలసివచ్చినదే యని పెద్దయెలుంగున నేడ్చుచు చితి కగ్ని దగుల్ప కుండెను.

ఆనమయంబున నొకతాపసి యామార్గమున బోవుచు, యాబాలుని నుందరాకాశమును గాంచి యాతని దేహమున ప్రవేశింపవలయునని దలంచి పరకాయప్రవేశమంత్రంబున నాబాలుని దేహమున ప్రవేశించెను. అట్లాతఁడు ప్రవేశించుటకు బూర్వ మొకసారి యేడ్చి తదుపరి నవ్వి యాబాలుని దేహమును జొచ్చెను. చితిపైనున్న బాలుఁడు జీవించినతోడనే సోమసుందరఁడు, కడుంగడు సంతోషితస్వాంతుడై, కుమారుని యాలింగన మొనర్చుకొని గృహమునకు దోడ్కొని బోయెను.

విక్రమార్కభూపాలా! వింటివిగదా యీకథ. ఆతాపసి బాలకుని దేహమును ప్రవేశించుటకు ముందు యేల విచారించెను. తదుపరి యేల నవ్వెను. గెలుపుము. తెలిసియుండియు దెలుపవేని వెనుకటి శాపమే యనిన భేతాళునకు విక్రమార్కఁ డిట్లనియెను. “ఓయీ! తనపూర్వదేహముపై గలయభిమానమునెంపున విచారించెను. అయినను మంచిసుందరమైన దేహము లభించెనుగదా యని సంతసించి తరువాత నవ్వెను.” అని బల్కుటయు భేతాళుఁ డావిక్రమార్కుని మానవ్రతమునకు భంగ మగుటచే మరల వటవృత్తిమునకు జేరఁబోయెను.

శ శి వ్ర భ క థ

వెండియు విక్రమార్కుడు వటవృక్షముచేత కేగి భేతాళుని బట్టుకొని బంధించి దనమూపున బెట్టుకొని వచ్చుచుండగా నాతఁడు భూపాలుని వినుమని యీక్రిందికథ జెప్పెను.

పూర్వకాలమున నేపాళ దేశంబును కీర్తికేతుండను భూపాలుఁడు పరిపాలించుచుండెను. ఆతనికిని మహారాణియగు చంద్రప్రభకును శశి ప్రభ యను కుమారిమణి యుండెను. శశిప్రభ లోకవిఖ్యాతభువనైక సుందరి. సంప్రాప్తయౌవని. ఒక్కనాఁ డాలలితాంగి సఖిజనపరివృత యై యుపవనంబున ద్రిమ్మరుచు నొక్కవిప్రకుమారుఁ దిలకించి ఆతని మోహనాకృతి గాంచి మోహించెను. ఆతని గాంచినంతటినుండియు యాలలితాంగికి నిద్రాహారములు కరవయ్యెను. తన్ను లాలింప నరు దెంచిన సఖులతో మనసిచ్చి మాటలాడకుండెను. ఆవిప్రబాలుని ఎల్లు కలిసికొని సుఖింతునా యని యనవరత మాలోచించుచుండెను.

ఆమెను గనుగొన్న సుందరుఁడు ఘనస్వామి యను వైదికకులజుడు. ఆతఁడును శశిప్రభను గాంచినంతటినుండియు పరితాపభారమున కృశించుచుండెను. ఆఘనస్వామి యొక్కనాఁడు శశిప్రభపై మనంబు నిలిపి విచారించుచున్న సమయమందు మూలస్వామి యనుసిద్ధుఁ డొకఁ డచటి కరుదెంచి యాతని సమీపమున గూరుచుండి యిట్లు వ్రసంగించెను.

సిద్ధు—ఓయీ! రాకాసుధాకరనదృశమైన నీమొగంబున విన్న దనము తాండవించుచుండుటకు గల కారణమేమి?

ఘన—నిక్కముగా నామోమున విన్నదనము తాండవించుట లే దనియే నాయభిప్రాయము. తమ కట్లెల దోచుచున్నదో తెలియ జాలకుంటిని.

సిద్ధు—కుమారా! నాయెడ దాపరిక మెందులకు. విపరీతమగు వింతభావము లున్నటుల స్పష్టముగా ముఖమున దోచుచున్నది. నీ వొక్కటి వాంఛించి యయ్యది యెట్లు లభించునాయని యాలోచించు చున్నట్లు దోచుచున్నది. నీవాంఛిత మెరిగించిన నయ్యది సమకూరున ట్లానరింప ప్రయత్నింతును.

ఘన—(నమస్కరించుచు) దేవా! తమరుదివ్యజ్ఞానసంపన్నులవలె దోచుచున్నది. సన్నసుగ్రహింపవలయును. నన్ను రక్షింపవలయును. ఈపురీవరంబును బరిపాలించెడి భూపాలుని కుమార్తెయగు శశిప్రభ యను కన్యాలలామను దిలకించియుంటిని. అభిజ్ఞానవత్సై నామనంబు లగ్నమైయుండెను. అందనిఫలంబుల కర్మలు సాచినవాని చందమున బీదపారుడనైన నేను మహారాజుకుమార్తెపై మోహముంచి నలవని వలపునబడి తపించుచుంటిని. ఇదియె నావృత్తాంతము.

సిద్ధు—కుమారా! విచారింపకుము. మోహము యుక్తాయుక్త ముల పడికింపనీయదు. తారతమ్యములు, యుచ్చనీచతలు పరికింప నీయదు. కానిమ్ము. ఆలతాంగికి నీయం దనురాగ మున్నటుల దెలియ వచ్చెనా?

ఘన—అంతఃపురవర్తిని యగు నాలతాంగితలంపు లెట్లుండెనో నా కెట్లెరుగవచ్చును?

సిద్ధు—ఎట్లెరుగవచ్చునని యింట గూర్చున్న దెలియవచ్చునా? తెలిసికొనుటకై ప్రయత్నింపుము. దాసీజనము లేరా? వెనుక నీ వామెను దిలకించిన యుద్యానవనంబు లేదా? నిక్కమున కామె మనంబు నీపై దగిలియున్న నీ విచట నెంతగా దురిపిల్లుచుంటివో యటులే యామెకూడ నీకై విచారించుచుండును గాని యూరకుండు నని భావించితివా? పొమ్ము. మున్ముం దావిషయమును చక్కగా దెలిసికొనుము. లేనియెడల నీ వంతఃపురమున కేగిసయెడల ప్రమాదము రాగలదు.

ఘన—ఆ లతాంగియంతిపురము ప్రవేశించుటకు మార్గమున్నదా?

సిద్ధు—మనసున్నయెడల మార్గము లేకుండునా? మున్నెందరు రాచకోన్నియలు దమ మనోవల్లభుల రజ్జుమార్గమున దమ శయనాగారములలోనికి రప్పించియుండలేదు. కావున నీవా విషయమై చింతింప నవసరములేదు. ప్రప్రథమమున నామెకు నీపై యనురాగ మున్నదో లేదో దెలిసికొనిరమ్ము. ఆవల దాని ననుసంధింపజేయుట కనువైన మార్గ మాలోచింతుము.

ఘన—చిత్తము.

అనంతరమా ఘనస్వామి యుద్యానవన సమీపమున కరిగి యా శశిప్రభ యెచ్చటనైన గాన్పించునేమో యను నాత్రతతో నలుమూలల బరికించుచుండెను. ఆమెయు నంతఃపురమున గూరుచుండుటకు మనస్కరించక యుపవనంబునకరిగిన నచ్చట దనచిత్తచోరుడుగాన్పించునేమో యను నభిప్రాయమున సఖీన పరివృతయై యచ్చటికరుదెంచెను. అచ్చట సీరదాగమపా¹ప్తికై నలుదెసల బరికించుచు వేచియుండు చాతకపక్షీచందమున వేచియున్న ఘనస్వామిని దిలకించి పులకితాంగియై యాతనివైపున నే దృష్టినిల్పి యితరంబు గననొల్లక నేత్రద్వయంబు కలిమికి సార్థకంబుగా నాతని సోయగ మీక్షించుచు యటులనే నిలిచియుండెను. సఖీజనులలో నతిచతురయగు కమలయను నది యాలతాంగియింగిత మెఱింగి రహస్యముగా నామెతో నిట్లనియెను. ‘చెలీ! నీ యింగిత మెఱింగితిని. ఇచట నిందరిలో యిట్లుప్రవర్తించుట మంచిదిగాదు. గావున మన మంతఃపురమునకేగి యనంతరఘన మన యంతఃపురమున కాతని రప్పించుకొనుట కనువైన మార్గ మాలోచింతము. అతని నెట్లులెన నీరాత్రికి నీ యంతఃపురంబునకు దోడ్కొనివచ్చెదను. అనిబలికిన కమలపలుకుల కలరి చెలీ! ఎప్పుడో రాత్రియని నీవు వక్కాణించుచున్నావు. రాత్రివరకీ దేహము నిలుచు

నట్లు దోచుటలేదు. ఈ విరహంబును గడచి రాత్రివరకు జీవించినగదా యావల ప్రియునితో గలియుట యంతవరకెట్లు నిలువగలను. ఇచ్చట నిలచియున్న నాతని నుండరాకారమైన వీక్షించి కొంతసంతసము నొందవచ్చునని దలంచియుండ దానికిగూడ సీవంతరాయము గల్గింపనెంచుచుంటివా? యిదిసీకు న్యాయమా? కడుంగడుగూర్చు చెలివైనను నాకీమాత్ర ముపకార మాచరింపజాలవా? యని యా శశిప్రభ పలుకుటయు కమల “అమ్మా! దాసిముండలనోట నువుగింజనానదు. లేనిదానికే చిలువలు పలవలు గల్పించి గోరంతలు కొండంతలుగా వర్ణించి దమ ప్రియులతోడనో—హితులతోడనో—లేకున్న దమకెదురుపడిన యెవ్వరితోనైనను వృత్తాంత మాద్యంతము వినిపింపకమానరు. రెండవకంటివాని కీవృత్తాంతము చెలిసినయెడల నానోటినుండి యానోటి కీనంగతి యంతయు దవానలముభంగి నిముషమున వ్యాపించును. కార్యభారమింక నాతలపైనుంచుము. పైగా నాతడు నిను సాధిలాషముగ వీక్షించెనో లేదో చెలిసికొనకుండ తొందరపడటవలన ప్రయోజనముండునా? అతడు త్రిజగన్నోహినివైన నిను వలచుటాక లెక్కలోనిదిగాదుగాని స్త్రీలు బేలహృదయలై తమ వాంఛితమును వెల్లడించిన పురుషులు చులకనగా జూతురు. ఇదే నేనేగి యాతనితో వలయురీతిని సంభాషించి యాతని యింగిత మెఱిగివచ్చెదను. నీ వంతఃపురమునకేగుము. నీవాలించితివో లేదోకాని యీ దాసిముండ లొకరితోనొకరు యీనడిమధ్యాహ్న సమయమున వనవిహారములేమిటని వెక్కిరింపుగా బలుకుచుండిరి. ఎంత గోప్యముగా నుంపదలంచినను యిట్టి వ్యవహారములు సాధారణముగా గుట్టుగా నుండజాలవు.” అని పెక్కు విధముల బోధించి శశిప్రభను సమ్మతంపజేసి యంతఃపురమునకంపెను.

కమల యనంతరము ఘనస్వామిని జేరంజని యాతనితో నల్లాపము లాడ ప్రారంభించెను. స్వామిగారికి నిన్నటినుండియు నిద్దురలేనట్లుగా

నున్నది కన్నులెర్రబారియున్న వేయని పరిహాససూచకముగా బల్కెను. ఘనస్వామియు అగును నిద్దరలేనిమాట వాస్తవమే కాని యది నాస్వయంకృతాపరాధ మెంతమాత్రమును గాదని నొక్కి వక్కాణింపగలను.

కమల—అనగా తమ్ముకరు ప్రేరేచుటచేగాని—యొకరి పనిచేయుటయందు నిమగ్నులై యుండుటచేగాని నిద్దర లేననియేకదా తమయభిప్రాయము.

ఘన—కాదుకాదు. ఒకరికి సంపూర్తిగా లోబడుటచే.

కమల—ఇప్పటి కవగతమైనట్లున్నది. మన్మథునకు లోబడి యొక కాంతకొరకై రేయెల్ల దిరిగియుండిరిగాబోలును. అయినను కాంతనైన నా కెందులకీగొడవయంతయు—

ఘనస్వామియు నామె శశిప్రభతో మంతనమున మాటలాడుట దిలకించి యున్నవాడగుటచే నామెను దాటిపోనీయ గూడదనియును నామెతో స్నేహముజేసి యామె యనుగ్రహమున శశిప్రభ పొందు జెందవలెననియు నిశ్చయించుకొని యామెను వెడలిపోనీయక నిల్చి యామె కిట్లనియెను. నీవు చెప్పినది కొంతవాస్తవ్యమే కాని కొంత యసత్యముగూడ నున్నది.

కమ—అనగా మన్మథునకు లోబడితిననుట సత్యేతరమా?

ఘన—కాదుకాదు. అదియే నిక్కునముగాని స్వవశతదక్కి సంపూర్ణముగా నొడ్లకు లోబడినవాడు రేయెల్ల ద్రిమ్మరు ట్లునంభ వించును. అదియే సత్యేతరమని నాయభిప్రాయము.

కమల—(పెద్దపెట్టన నవ్వుచు) కావలసిన కాంతకొరకై గాలు గాలిన పిల్లవలె ప్రతివాడును దిరుగుచుండును గదా? నీ వొంటిగా నెందులకు గూర్చుంటివి. నీకు తిరిగి తిరిగి కార్యము సాధింపవలయునని యాందోళనము లేదా?

ఘన—అందని మ్రానిపండ్ల కర్రలు సాచి తిరిగి యత్నించిన కార్యసాధనమగునా? కాదని తోచినది గావుననే తిరుగలేదు. కాని నామాట యట్లుంచుము. కోటలోని విశేషము లేమియు జెప్పితివి కావుగదా!

కమల—చతురముగా అందని మ్రానిపండ్లని జెప్పి యాకాంతపే రైనను దెలుపక దప్పించుకొనుచుంటివే అట్టి నీకు కోటలోని విశేష ములు రవంత పైకిబోయిన మావీక లెగిరిపోవు విశేషములను దెలుపు మని యెట్లడుగుచుంటివి.

ఘన—అట్టి ప్రమాదజనితములగు విశేషముల జెప్పవలదు. సామాన్యములైన వేమైన నున్నయెడ దెలుపుము. మీ రాకుమార్తె డ్డేమముగా నున్నదా? పోనీ యామాత్రము సంగతియైన జెప్ప వచ్చును గదా?

కమల—చెప్పదలచుకొన్నపుడు జెద్దియైనను జెప్పవచ్చును. లేని యెడల నేదియును జెప్పరాదు. అయినను మా శశిప్రభ డ్డేమ ముతో నీకేమి సంబంధమున్నది. రాజుగా రుండగా డేవిగా రుండగా వారి డ్డేమసమాచారము లడుగక రాకుమార్తె డ్డేమ మేలయడిగి తివి. వారి డ్డేమసమాచారముతో నీకేమియు సంబంధములేదా?

ఘన—అబ్బ! యెంతచదివితివి. రాకుమార్తెయొద్ద నీ వుంటివి గనుక రాకుమార్తె డ్డేమముగా నుండెనా యని ప్రశ్నించితిని. ఇంత మాత్రమున భూపాలుని డ్డేమముతో నాకు నిమిత్తము లేదంటినా? పోనిమ్ము అందరును డ్డేమముగా నుండిరా?

కమల—మొదట నీ వెవ్వరి డ్డేమ మడిగితివో యామె సమాచారమే దెల్పుదును. తక్కినవారి సంగతి నీకెందులకు.

ఘన—అనగా నాకామె సంగతియే కావలయుననియే గదా నీ యభిప్రాయము.

కమల—నాయభిప్రాయమే కాదు. నీయభిప్రాయముకూడ నంతి యేగదా? వినుము. ఆమె యెట్లున్నదో ప్రత్యక్షముగా నీవే తిలకించి యుంటివిగదా? నేను జెప్పుటెందులకు.

ఘన—నే నామెను చూచితివా? యెప్పుడు? ఎక్కడనుండి.

కమల—పాపము. యేమియు నెరుగవు. నోట వ్రేలిడిన కరువజాలవు వెన్నయిడిన మ్రింగజాలవు. ఎక్కడనుండి చూచితివో యెప్పుడు చూచితివో నేను చెప్పవలయునా? నాకంత యగత్యమేమున్నది. కావలసియున్న రాకుమార్తె నడుగుము. ఆమెయే చెప్పగలదు.

ఘన—ఆమెయేజూచినదా? నీతోజెప్పినదా? నేను దన్ను జూచుచుంటినని జెప్పినదా! కాదుకాదు. నీవు పొరబడుచుంటి వేమో ఆమెయే నన్ను జూచియుండవచ్చును. కాని నే నామెను చూడలేదు.

కమ—అయ్యా! అట్లుగాదు. తాము తనవంకకు జూచుచుండ తాను మిమ్ము జూచినది. అట్లే చెప్పినట్లు జ్ఞాపకమా.

ఘన—ఆమె యారోగ్యమునుగూర్చి చెప్పుమన నిదియంతయు నెందులకు.

కమల—ఆమెను చూచితివిగాన ఆమె యెట్లున్నదో నీకు నే జెప్ప సక్కరలేకయే దెలియునుగదా?

ఘన—మధ్యాహ్న ముద్యానవసమున కరుదెంచెనుగదా? యెందులకు వచ్చియంత త్వరితముగా వెడలిపోనేల?

కమల—ఆ ప్రశ్న మిమ్ముల నడిగిన మీరేమందురో తెలియకున్నది. అంత త్వరితముగా వెడలినదేమనిప్రశ్నింతురా? ఇక్కడనే గూర్చుండవలసినదని మీయభిప్రాయమా. అనగా ఆమె యిక్కడనే యున్న తనివిడిర నామెను జూచుచుందురుగాఱోలును. పోనిండు ఇప్పుడు మరల నేనేగి యామె నిచ్చటకు గొనిరమ్మనిసెలవా?

తమ యిచ్చనచ్చినంతనేపుడు యిచ్చటనే యుండవలసినదని యామె కెఱిగింతునా ?

ఘన—మాటమాటకును తప్పుబట్టుచున్న నీతో మాటలాడుట బహుకష్టముగానున్నది. ఎట్లు మాట్లాడినను దానికిరాధ్యాంతసిద్ధాంతము లొనరించుచు దానికి పూర్వపక్షసిద్ధాంతము లొనరించుచున్నావు.

కమల—తమ కంఠ కష్టమెందులకు. వెడలిపోయెగనులెండు (పోబోవుచు)

ఘన—కమలా ! కమలా ! వెడలిపోకుము. అడుగవలసినదాని గడుగ్గనైతిని. మీచెలి చిక్కియున్నదేమి.

కమల—నిన్నటినుండి తిండిలేకున్న నిద్దురలేకున్న చిక్కక బలిసియుండునా ?

ఘన—నిన్నటినుండియూ ? ఎందువలన ? నిద్రాహారములు లేనప్పుడు వనవిహార మొందులకు. వనమునకు వచ్చియు నొకటిరెండు నిముషములైన నిలువక వెడలిపోవు లెందులకు ? వింతగానున్నదే.

కమల—నాకును వింతగనే యున్నది.

ఘన—ఆమె మన సెవ్వనిపైననో లగ్నమైనటుల నాకు దోచుచున్నది.

కమల—నాకును అటులనే తోచుచున్నది. కాని—కాని—

ఘన—కానియేమి

కమల—పోనిండు. తమ కెందులకాగొడవయంతయు. ఆమె యెవ్వనినో వలచినదనియేదలంపుడు. అదియెఱుంగుటవలన తమకేమి ప్రయోజనము. యెవ్వనినోయటుంచుడు, మిమ్మేవరించినదనుకొనుడు. అప్పుడుమాత్ర మేమిలాభము.

ఘన—లాభమే లేకుండునా ? మనసున్న మార్గము లనేకములుండును.

కమల—మనసున్నను లేకున్నను ఎదుటవాని మనసెటుల తెలియును. అట్టిసమయమున మార్గమున్నను లేకున్నను నొక్కటియే గదా ?

ఘన—అట్టి త్రిజగన్మోహిని తనకుదానై వరింప వలదనునట్టి ప్రవరాఖ్యుడెందైన నుండునా ?

కమల—మిమ్మేవరించినదనుకొనుడు అప్పుడు మీరేమిచేయుదురు.

ఘన—అంత యదృష్టము పట్టిన గెక్కలుగట్టుకొనియైన నామె యంతఃపురంబుపై న్రాలియుండును.

కమల—ఏమో !

ఘన—కమలా ! ఇంకను దాపరికమెందులకు. ఆమెను గాంచి నప్పటినుండియే మన్మథుని శరజాలములకు గురియై నవయుచుంటిని.

కమల—పెద్దఎత్తులోన నేయున్నావే.

ఘన—అవును. నేటగేపట నెట్లులెనను యామె యంతఃపురమున కేగవలయునని సంకల్పించుకొంటిని.

కమల—ఆమెకు తమ్మపై యనురాగములేనిచో.

ఘన—అట్లులైన నామెను కడసారియొకమారు దిలకించి హాయిగా మరణింతును. ఇదియే నానిశ్చయము.

కమల—అంత యగత్య మేమున్నది.

ఘన—అంత యగత్యము లేకుండజేయునునియే నిన్నిప్పటినుండి యుగోరుచున్నాను.

కమల—మాలో నేమున్నది. ఇంక నాకు సెలవిండు పోయివచ్చెదను నే నరుదెంచువని కాలన్యమైన మరల మా రాకుమార్తె కోప గించును.

ఘన—మంచిది. కాని మీ రాకుమార్తె యెవ్వని వరించినదో దెల్పితివి కావుగదా !

కమల—తమ రరుడెంచి యామెవలననే యావృత్తాంతమును తమరే స్వయముగా జెలిసికొనుడు. యంతకంటె చెప్పదగిన దేమియును లేదు.

అని బలుకుచు కమల తరలిపోయెను. ఘనస్వామియు యచటి నుండి కదలి సిద్ధయోగియున్న తావునకు బోయి నమస్కరించి తన కును యంతఃపుర పరిచారికయగు కమలకును జరిగిన సంభాషణాక్రమ మంతయును జెల్పి కర్తవ్యముపదేశింపుడని వేడుకొనియెను. అంత నాయోగిపుంగవుడను యాతని రహస్యమందిరములోనికి దీసికొని పోయెను.

మరునాఁడుదయమున భూపాలుడు నిండుకొలుపున నుండ నొక ప్రతీహారి జనునెంచి యొక యోగిపుంగవుడను యొక వనితయు దర్శన మపేక్షించి ద్వారముకడ నిరీక్షించుచున్నారని జెల్పెను. భూపాలుడును వారిని తక్షణము లోనికిగొని రా నాజ్ఞయిడెను. ప్రతీహారి నిష్క్రమించి యోగిపుంగవుని వనితను దోడ్కొని సభాతలంబున కరుడెంచెను. భూపాలతలకుఁ జా యతిచంద్రుని విధివిధానంబున నర్పించి సుఖాననోపవిష్టుని గావించి “తమరాకచే మా గృహము పవిత్రమయ్యెను. తమ పాదపద్మముల నర్పించుట జేసినందున కొంత వరకు కృతార్థుడ నైతిని సంతసించుచుంటిని. మహానుభావులరగు తమ రూరక విచ్చేయరుగాన తమ యభిమత మెద్దియో వచింపవేడెదను. దేవరవాంఛిత మెట్టిదైనను దీర్చుటకు సంసిద్ధుడనై యున్నాను. సెలవీయ వలయును.” అని వినయవిధేయతలతో బల్కెను. ఆవల్కులాలించి సరేంద్రచంద్రమా! ఈ లతాతన్విని నా యనుంగుశిష్యుడైన నొక నృపాలసూనుడు నాయొద్ద దిగవిడచి మరల కొలది దినములలో నరుడెంతునని బల్కి దేశసందర్శనార్థ మరిగియుండెను. ఇంత కును రాలేదు. తీర్థయాత్రకు బోవనెంచుటచే నీమెను యెచ్చటడించి

పోవునునాయని విచారించుచుండ నీవు సద్గుణభూయిష్టుడ వని విని నీ యంతఃపురంబున నీమెను డించి పోయిన నీమె కెట్టిలోపమును జరుగ జోదని దలంచి యిచ్చటి కరుడెంచితిని. నావాంఛిత మెరిగించితిని. పిమ్మట నీచిత్తమునచ్చిన ట్లొసరింపుమనుటయు భూమిశూరు కడుం గడు సంతసంబున నామునిపుంగవుని పదంబులకు బునరభివందన మాచ రించి మహాత్మా! తమచే నాజ్ఞాపింపదగువాడను గదా! తమ పల్కుల కెదురాడుదునే అవశ్య మటులనే వ ర్తితును. నాకుమార్తెతో నమ ముగా జూచుకొందును. తమ మనంబున శంకింప నగత్యము లేదుయని బలికి ప్రతీహరిచే కుమార్తెకడ కా వనితను బంపెను. యోగిపుంగవుఁ డును భూపాలునిచే నాతిధ్యమంది యాదిన మచట గడపి నిజేచ్ఛ జనియెను.

పాతకమహాశయులకు ఆజడదారి సిద్ధయోగియనియు నాతనిది ఘనస్వామియొక్క మారుహంబనియు వేరుగ జెప్పవలయునా! సిద్ధయోగి యుపదేశించిన యొకానొక మంత్రప్రభావంబున ఘన స్వామి పగలెల్ల స్త్రీరూపమునను రాత్రిభాగమున బురుషుడుగను ప్రవ ర్తించుచుండెను. శశిప్రభాఘనస్వాము లిరువురును పమ రహ స్యంబు వెల్లడిగాకుండ కొన్ని నెలలు నిరంతర కేళీవిసోదంబుల దేలిరి.

అట్లు గొన్ని నూనములరిగెను. ఘనస్వామి యొక్క స్త్రీరూపం బునుఁ బొడగాంచి మంత్రినూనుఁడు చింతాకులస్వాంతఃకై యామె నెట్లైనను వివాహమాడవలయునని సంకల్పించుకొనియెను. ఆతనివాం ఛాంకురము క్రమక్రమముగా కొలదికాలముననే వృద్ధిసొందెను. అన్న పానముల సరకుగొనక విరహభరంబున సంతత మేకాంతముననుండుచు యాలతాతన్వి సోయగమే దలంచుచుండెను. కుమారుని వృత్తాంత మంతయును మంత్రివీనులఁ బడియెను. కుమారునకా కుటిలాలకనిచ్చి వివాహము గావించుమని భూపాలుని నడుగుటకు నోరాడక గొన్ని

దినంబులు వేగించెను. అప్పటికి కుమారుని స్థితిగతులన్నియు విపరీతమయ్యెను. నదా కుమారుని గనిపెట్టుకొని యుండవలసివచ్చుటచే నా స్థానమునకు బోవుట మానెను.

ఇట్లుండ నొక్కదినమున పెక్కులగు రాచకార్యములు నిలిచియుండుటచే భూపాలుఁడు మంత్రిని బిలువనంపి యాతనితో నిట్లనియెను. అమాత్యపుంగవా! తమరాస్థానమునకు రాకుండుటచే వ్యవహారములన్నియు పాడగుచుండెను. ఏదోయొక మహత్తరకార్య ముండుటచే తమరుదెంచుట మానియుందురని దలంచెదను. శరీరమున ననారోగ్యముగా లేదుగదా? అదేమి తమముఖంబు నేడు వింతగా గాన్పించుచున్నదేమని ప్రశ్నించెను. మంత్రియు ఇంకసాహసింపకున్న తనకుమారుఁడు జీవించుటకు గత్యంతరములేదని దలంచి భూపాలున కిట్లనియెను. “దేవా! యేమని విన్నవించును. తమకుమారీమణితో సంచరించుచున్న యా కుటిలాలకనుగాంచి మోహించి నా కుమారుడిప్పుడు పరితాపభారమున కృశించుచున్నాడు. చావుబ్రతుకులమీదనున్న యాతనివిడువ సాహసింపనేరక సభకు రాజాలనైతిని. ఆమె లభింపకున్న కుమార్డు జీవింపడని తోచుచున్నది. వైద్యులుకూడ నట్లే యభిప్రాయమిచ్చియున్నారు.” అని బలుకుటయు భూపాలుఁడును చింతాక్రాంతుఁడై చేయునదిలేక మంత్రిపుంగవునితో నిట్లనియెను. ఓయీ! నీకుమారుఁడొకటియు నాకుమారుఁ డొకటియునుగాదు. గావున నాతనివాంఛిత మవశ్య మీడేర్పవలయును. ముందెటునుండి యెటువచ్చునోయనిమాత్ర మిసుమంత యాలోచింపవలసియున్నది. ఆ జడ దారియరుదెంచి యాననితను తనకప్పగించుమనినప్పు డాతనినే బ్రతిమాలి జరిగినదంతయును దెల్పి మన్నింపుమని వేడుకొందము. కావున కుమారునకు ధైర్యము గరపుము. వివాహమునకు శుభముహూర్తము కూడ నున్నదని జెప్పుము. కాదు కాదు నీవుజెప్పిన యాతఁడు నమ్మ

కుండునేమో నేనగుదెంచి యాతనితో నీనృత్తాంతమంతయు జెప్పెనను. అనిబల్కి మంత్రిపుంగవునితోనేగి మంత్రులమారుడగు సుబుద్ధికి ధైర్యముగఁగి వచ్చెను.

తననంతరము భూపాలుడు కమలను బిలువనంపి జరిగిన యానందస్వత్తాంతమామెకు జెల్పి కుమార్తెతోనున్న సుందరికి సుబుద్ధిని మనసు నిలుచునట్లునరింపమని యాజ్ఞాపించెను. కమలయు సంతరంగమున నవరిమితంబుగా భయంబుజెంది వల్లెయని భూపాలునితోబల్కి శశి ప్రభయంతఃపురంబునకు జనియెను. కమల శశిప్రభతో నిట్లనియెను. అమ్మా! నీవు కోరినవూరుఁడు నీకు లభించెను. కాని యిందొక దొనగువాటిల్లినది. మంత్రినూరుడు స్త్రీరూపముననున్న ఘనస్వామినిగాంచి మోహించెను. భూపాలుఁ డీమోహానికిచ్చి పరిణయము గావింప సంకల్పించుకొనియెను. ఇట్టియెడ నాటంకముబెట్టిన చెట్టగలుగుట నిక్కవము. పైగా నీకు గర్భము నిలచినట్లుగూడ దోచుచు చున్నది. కావున నీనాతనితో మాటలాడి యీవివాహమునకు సమ్మతింపజేయుము. తదుపరి నెదోయొక మామోపాయమున సుబుద్ధికిని యీసుందరికిని సంయోగము గలుగకుండునట్లు జేయుదము. ఇంతట దైవ మనకూలుండైన మనకు గూడ కొంతమేలు గలుగవచ్చును. అని బల్కి యామెను సమ్మతింపజేసి ఘనస్వామినిగూడ తమ మంత్రాంగములో జేర్చుకొని మువ్వరును యెదో నాలోచించుకొనిరి.

కమలయు భూపాలుని డాయంజని యిట్లనియె “ప్రభుకులతిలకా ! ఎట్టకేలకా సుందరి సుబుద్ధిని పరిణయమాడుట కంగీకరింపజేసితిని. కాని యామెకొక్క నియమమున్నదట, యేమందురా ! వివాహమైన యనంతరము వరుఁడు తీర్థయాత్రల నారుమాసములు గడపినగాని యాతనితో గలియుటకంగీకరింపనట. కావున వివాహముజరిగినపిమ్మటామె నియమము నిలుపుట కంగీకారమైన నీవివాహమునకామె యాటంక

మెప్పుడును లేనిది బట్టినది. పైన దేవదత్తము." అని వినయవిధేయతలతో బల్కువాక్యముల నాలోచించి అట్లులే జరిగింపవచ్చునని ప్రత్యుత్తరువిచ్చి వివాహమునకై ప్రయత్నము లొనరింపసాగెను.

ఒక్క శుభమువలన రత్నమున సుబుద్ధినుండరులవివాహ మతివైభవముగా జరిగెను. సుబుద్ధియు సుందరితో నెప్పుడు గలియుదునాయని యాశ్రితపడుచుండ భూపాలుడరుదెంచి యామెనియమమును గూర్చి దెల్పి యాదినమాననే యాత్రార్థమరుగుమని హితబోధగావించెను. భూపాలుని యానతిచే కట్టబడినుబుద్ధి యాత్రార్థమై యరిగెను. సుందరియు సుబుద్ధియొక్క జ్యేష్ఠభార్యయైన కళావతియొక్క యంతఃపురమున వివసించునట్లు నిర్ణయింపబడియెను. గొన్ని దినము లెట్టివిశేషాంశములు లేక ప్రశాంతముగ గడచిపోయెను.

కళావతి సుందరినిగాంచి యామె దేహమంశయును పురుషుని శరీరమువలె నుండుట దిలకించియు సందేహింపక యొక్కనాడేకశమ గూర్చుండి తనలో తానిట్లు విశర్కించుచుండెను. ఆహా యీసుందరి యందము నా డెందమునుగూడ కలంచివైచుచుండెను. యిట్లుండ నావిభుని చిత్తము గలంచియుండుట కాశ్చర్యమేమి. ఇట్టి సుందరి పొందు లభించియుండ యింక నావిభుడు నను కన్నె తియైన జూచునా! ఇంక నాకేది దారి. నుపభర్తకై ప్రాశులాడియో లేక యీనపత్ని తొత్తున కూడిగము నేయుచు మగని యనుగ్రహము సంపాదించి యాతనితో క్రీడించుట యెండ జరుగవలయును. అని యేమేమో యాలోచించుకొనుచు సుందరి మగవాడై యున్నయెడల హాయిగా నాతనితో స్వేచ్ఛగా క్రీడించుచు సౌఖ్యంబుగ నుండునగదా యని యింనుక బిగ్గరగా పల్కినది. ఆసమీపమున నేదో పని యుండుటచే సుందరి యాపల్కులాళించి యింనుక మందహాసమొనరించెను. కళావతియు దనపల్కులామె వినియెనని యింనుక సంకోచించియు మరల

నామెకు దనయెడ ననుమానము జనింపకుండుటకై సుందరీ! నీ సౌందర్యము నన్నే యాకర్షించుచుండుటచే నుమీ యట్లంటిని యని క్రమ్ముకొనియెను. సుందరియు అంతనుండి క్రమక్రమముగా నామెతో కలసి కట్టుగా ప్రవర్తింపుచు నామెచుగూడి విహరించుచుండెను.

కళావతి సుందరి మగవాడైన నాభాగ్యమేమని కొనియాడనని పలుమరు దలంచుచుండెను. సుందరియు యందుల కనుగుణ్యముగా నేను బురుషుడనైన నాతో బలుకవుగదా యని పరిహాసమాడుచుండెను. ఇట్లుండ నొక్కనాడు కళావతి సుందరితో సుందరీ! నిన్నెడ బాసి యున్నచో నెదో ప్రియునియెడబాసి యున్నట్లు దోచునునుమీ యని బల్కెను. అంత సుందరియు అట్లులైన నేను పురుషుడనై యుందునని నీకళావమా? ప్రశ్నించెను. అంత నామెయు నీవు పురుషుడవని గాదు. కాని యని యెదో బలుకబోవుచుండ సుందరియు నీకొరకు నను బురుషుని గమ్మందువా? అట్లులైన నిముషమున బురుషుడను కాగలను. అని బలికి యూరకుండెను. కళావతియు ఇంత కంటే కొరదగిన దేమున్నది. అంత సుందరి పురుషుడను కాగలను గాని నీవు వెనువెంట నేగికురించెదవేమో నుమీ యని హెచ్చరించెను. ఇటుల రహస్యాగారమున సరసల్లాపంబుల నాదినమంతయు గడపిరి.

మరునాఁ డుదయమునుండియు కళావతి సుందరుని బురుషునిగమ్మని పదేపదే ప్రార్థించెను. కాకున్న జీవముల వాయుదుననియెను. యెట కేలకు సుందరి సమ్మతించి నాటిరాత్రికి దాను పురుషుడనగుదునని జెప్పెను. సుందరియు నాడు నేవకుల కందరకు నాదినమున సెలవొసంగి యింటికి బంపిపై చెను. మరికొందరి కేవో పనులు గల్పించి నాటిరాత్రి తమశయనాగారమునకు సమీపమున నొక్కరును లేనట్లు జేసివై చెను. అనంతరము శయనాగారమును ప్రవేశించి కళావతి గోరి

నట్లుగా బురుషుడై యామెతో క్రీడించెను. ఆమెయు ఘనస్వాముని యుల్లంబు పల్లవించునటుల వర్తించి సంతృప్తమాననయై యుండెను. ఇట్లు నాలుగుమాసములు గడించెను. నుబుద్ధి యాత్రమండి జనుదెంచు కాలము నమీపించెను. ఘనస్వామి కళావతికంతయు బోధించి యొకనాటిరాత్రి యామెతో సంతఃపురమువిడిచి చనెను. మంత్ర మొదలుగ వారావృత్తాంతమంతయు నెఱుంగక కళావతినుండరినిజంపి యెందోపారవైచి తనగుట్టు వెల్లడియగుట తప్పదనియు అందువలన రక్షకీర్షింపబడి మరణింపవలసినచుచనియు దలపోసి యెందో బలాత్కారముగ జచ్చెననియు సిద్ధాంతపరిచుకొనిరి. అయినను వారల శవ ములైన గాన్పించునేమోయని పురమంతయు వెతికించిరి. కాని లాభ మినుమంతము గాన్పింపనయ్యెను.

శశిప్రభకు గర్భము నిలిచెను. దినదినమునను గర్భచిహ్నములు వృద్ధియగుచుండెను. ఈసెనుముప్పునుండి దనచెలికత్తెను దప్పింప వలయునని సంకల్పించుకొని ఘనస్వామి యెందైన గాన్పించునేమో యని పలుమారు గ్రామమంతయు దిరుగుచుండెను. ఒక్కనాడు తొల్లి రాజేంద్రుని సభారంగమునకు నుండరిని దోడ్కొనివచ్చినయతి గాన్పించుటయు నాతని గుర్తించి శశిప్రభవృత్తాంతమంతయును దెల్పి కర్తవ్యమేమని ప్రశ్నించెను. అంత జడదారి వేరుదారిగానక తన యొడ్డనున్న యొక శిష్యునిజూపి యీతనిని మీశశిప్రభ భర్తగా నంగీకరించినచో నీయాపద వాయుగలదు. గావున వీనిని యుపవసంబు దోడ్కొనిపోయి యామెకుజూపి మరల శీఘ్రముగా నితనిని దోడ్కొనిరమ్ము. అవల యామె యభిమతమారసి కర్తవ్యమాలోచింతమని యెను. కమల యట్లునరించెను. అంతియెగాక ఆశశిప్రభయు నీశిష్యుడునుగూడ పరస్పరమొకరిపై నొకరు వలపుగొనియున్నారనిగూడ వచించెను.

మరునాడు జడదారి తన శిష్యునకు రాజపుత్రుని వేషము వేయించి తనతో భూపాలుని యాస్థానమునకు గొనిపోయి భూపాలునితో తానానాడు డించిపోయిన వనితనుగొనివచ్చి తనతో నరుదెంచిన రాకుమారున కీయవలసినదని జెప్పెను. అంత భూపాలుడు నడచిన వృత్తాంతమంతయు దెల్పి యపరాధము యమించుమని ప్రార్థించి యావనితకు బదులుగా దనకుమార్తె నాతనికిచ్చి పరిణయము చేయుటకు సమ్మతించవలసినదనియు ప్రార్థించెను. జడదారియు కొంతవఱకు కోపాటోపము జూపి యెట్టకేలకు భూపాలుడు వచించినట్లు శశిప్రభను రాకుమారునకిచ్చి పరిణయము గావింపుమని శాశించెను. భూపాలుఁ డట్లానరించి యాతని యనుగ్రహమునకు బాత్రుడయ్యెను.

‘ సిద్ధయోగిశిష్యుఁడు శశిప్రభను దోడ్కొనిచనియెను. తదనంత రము గొన్ని దినంబులకు సిద్ధయోగిచెంతకు ఘనస్వామి యరుదెంచి శశిప్రభ తనకు భార్యగా నుండవలసినదిగాని యితరునకు గాదని దగవుపెట్టెను. ’

విక్రమార్కుభూపాలా ! శశిప్రభచారిత్రమంతయు వింటివిగదా ? ఆశశిప్రభతో ప్రప్రథమమున గలిసికొనిన ఘనస్వామి భర్తయా ? లేక యాసిద్ధయోగిశిష్యుఁడగు నాతడుభర్తయా ? దెలిసియుండియు దెలుపకుండిన నీశిరంబు వేయివ్రక్కలగునునుమీయనిన భేతాళునకు విక్రమార్కు డోయీ ! ఇందు వివరింపవలసినది యెంతయోలేదు. ఆకన్యకామణిని తండ్రి యెవ్వనికి దారావూర్వకముగా కన్యాదాన మొసంగెనో యాతఁడే భర్త. ’ అని బల్కెను. ఆపల్కులాలించి భేతాళుఁడు మరల యెప్పటి వటవృక్షమునుజేర నరిగెను.

వా వి లే ని క థ

* విక్రమార్కుడు యిరువదినాలుగవసారి మరల భేతాళుని పట్టుకొని బంధించి భుజముపైనుంచుకొని తొలికోడివేళయగుటచే భేతాళుని త్వరితముగా జడదారియొద్దకు గొనిపోవనంకల్పించుకొని సత్వరముగా నడచుచుండ భేతాళుఁ డీక్రింద కథజెప్పెను.

తొల్లియొక భూపాలుఁడు దనరాజ్యమును గోలుపోయి భార్య తోడను, కుమార్తెతోడను గలిసి యరణ్యమార్గము ప్రయాణము చేయుచు కాళికాపురంబునకు జోవనొచ్చెను. కాని యొక విషవంతు భూపాలుఁడు పులివాతబడి మరణించెను. భార్యయు కుమార్తెయు భూపాలుని యాకశ్శిశుకమరణమునకై బిట్టగా విచారించి యింక నయ్యెడ నిలుచుట జ్ఞేమకరముగాదని యెంచి సమీపముననున్న గ్రామ మేదైన జేరుకొనవలయునని ముందునకు బయనము సాగించుచుండిరి.

వారివెనుక కొంతదవ్వలనుండి యొకవిప్రుడును యాతనికుమారుడును యరుడెంచుచుండిరి. ఆ మనజా లిరువురును తమకు గాన్పించు పదచిహ్నములబట్టి తమకంటె ముందుగా నిరువురు స్త్రీలు పోవుచున్నట్లు నిశ్చయించుకొనిరి. అంతట కుమారుడు జనకా ! ముందు పోవువా రెవ్వరో మనకుదెలియకున్నను వారునిస్సహాయులై నీవనంబున నరుగుచున్నట్లు దోచెడిని. మనమును వంటచేయుటకైన నెవ్వరును లేక యాయడపులందు కష్టపడుచున్నాము. నాపోవు కాంతల కెట్టి యుపకారమైన నాచరించి వారిని మన మిరువురమును బెండ్లియాడుదము. అందువలన వారికి తోడు లభించినట్లగును. మనకును కొంతలాభకారియే యగును.” అని బల్కెను. ఆపల్కులాలించి

* పీఠికలో జెప్పినట్లుల కొన్నికథలు విడువబడెను. వానిని భట్టివిక్రమార్కుని కథలు అను గ్రంథమున జూడుదు.

తండ్రియు సమ్మతించి కుమారునకు సవిమర్శకముగా నాపదముల గుర్తులనుజూపి నిం దొక గుర్తు పెద్దదిగా నున్నది. రెండవది చిన్ని లేఖాయువుజవ్వని పదగుర్తువలె దోచుచున్నది. గొప్పలగు పదగుర్తులు గలకొమ్మ వయసుమళ్ళినదై యుండవచ్చును. కాన యామెను నేను గైకొందును. చిన్నవగుపదములగుర్తుగల యామెను నీవు గైకొనుము. అని బలికి ముందేగుచున్నవారల గలసికొన త్వరిత గమనంబున నడువుమని కుమారుని త్వరపెట్టెను.

కొంతదవ్వగునంతకు వారాస్త్రీలను సమీపించి పెద్దదగుపదము లగుర్తుగల లేఖాయువు నాతనితండ్రియు చిన్నవగు పదగుర్తులు గల యువతిని కుమారుఁడును పరిణయమాడిరి. పిమ్మట వారిరువుర కును సంతతిజనించెను.

విక్రమార్కభూపాలా ! వింటివిగదా ! యీకథ. తండ్రికుమారు లకుదయించినవారు దమలోదా మేవరునను బిలుచుకొనవలయును దెలుపుము. తెలిసియు దెలుపకున్న వెనుకటిశాపమేయనిన విక్రమార్కునకెద్దియును దోపనందున మానవ్రతుడై నడువసాగెను.

తానువైచిన యిరువదినాల్గు ప్రశ్నములకును సమాధాన మొసంగి నందులకు సంతసించి భేతాభుఁడు విక్రమార్కున కిట్లనియెను. ఓయీ! నిష్కారణముగా నీవంటి యుదారపూరుషుఁడు మరణింపరాదు. శాంతి శీలుఁడను నీజడదారి కాళికాదేవి నుపాసించి నన్ను దన దాసునిగా జేసికొన గోరెదను. అంతనామెయు—యాతని స్వప్నమున ప్రత్యక్షమై కృష్ణచతుర్దశినాడు దన్నుపాసించి సకలలక్షణ సంపన్నుఁడగు నొక భూపాలుని నను యష్టసిద్ధులనొందిన కాపాలికుని నై నను దనకు బలియొ సంగిన నీయభిమత మీఁడేర్తుననిబల్కి యంతర్హితురాలయ్యెను. అంత

టినుండియు నీశాంతిశీలుఁడు దగినభూపాలునికై వెతకివెతకి నినుగాంచి దన కార్యానుకూలమునకై యనుదినమును నీసభారంగమున కరుదెంచుచు నీకతనిపై సమృద్ధికవుట్టునట్లు యెట్లునటించినదియు నీవ యెరుంగుదువు. ఇప్పుడు నను నీవుగొనిపోయినతోడనే నను మంత్రబుద్ధినిజేసి గూర్చుండబెట్టి నిను సమీపకాసారమున స్నానముచేసి రమ్మను. అనంతరము పూజావిధానమంతయు ముగించి కాలికకు స్వాస్థాంగనమ స్కార మాచరింపుమని యాజ్ఞాపించును. అంత నీవు సాగిలబడినంత నీ శిరంబును ఖండించును. ఆతఁడు క్రూరచిత్తుఁ డగుటవలన నాతని నేవింపనోపను. కావున నావల్కు లాలింపుము. ఆతఁడు నమస్కరింపుమనిన యది యెట్లుచేయవలయునో చేసిచూపుమనుము. ఆతఁడు నమస్కరించుచుండ నీ చంద్రాయుధముచే నాతని ఖండింపుము. కాలికకు పూజావిధానమున లోపము గలుగనందునను, సిద్ధుడైన నీతని బలిగా నొనంగుటవలనను నీకప్రత్యక్షమై నన్ను నీకర్పింపగలదు. సద్గుణరాశి వగు నిను నేవించుదలంపుననే యిట్లు వక్కాణించుచుంటిని. అనిబల్లి మిన్నకుండెను.

విక్రమార్కుఁడు భేతాళుని దోడ్కొనిపోయి, శాంతిశీలున కప్ప గించెను. ఆతఁడును విక్రమార్కుని నుచితాలాపంబులడేల్చి, స్నాన మాడి దేవీప్రసాదమునఁగొన సంసిద్ధుడవై యుండుమని నియోగించెను. విక్రమార్కుఁడతని చెప్పినట్లొనరించెను. తదనంతరము విక్రమార్కుని దేవికి స్వాస్థాంగనమస్కార మాచరింప నియోగించెను. విక్రమార్కుఁ డును తనకు స్వాస్థాంగనమస్కారము చేయుట దెలియదనియు—చేసిచూప వలయుననియు వేడుకొనెను. సంయమింద్రుఁడును మదినినుమంతయు ను సంశయింపక యట్లొనరించెను. అంత విక్రమార్కుఁడు దన చంద్రాయుధంబున నాతని కంఠముత్రరించి కాలికాదేవిని తృప్తిపరచెను. దేవియు సంతృప్తచిత్తయై ప్రత్యక్షమై భూపాలునాశీర్వదించి భేతా

భుని యాతనికప్పగించి యంతర్ధానమయ్యెను.

భేతాభుడు విక్రమార్కునితో దేవా! తమరు నన్నెప్పుడువలం
చిన యప్పుడ యరుదెంచి భవదభీష్టము నెరవేర్చుచుండెద. ఇంకనా
కనుజ్ఞ గయనేయుండ నెను. విక్రమార్కుడాతనికి సెలవొసంగి పూర్వ
దిక్భాగమున నరుణోదయమగుట గాంచి పురంబుప్రవేశించి యంతః
పురమును జేరనరిగెను.

ప్రథమభాగము సమాప్తము.

విక్రమార్కుని కథలని ప్రజలుచెప్పుకొను కథలన్నియు సంపుటిక
రింపవలయునని యభిలాష జసించుటచే మరొకొన్ని కథలను ద్వితీయ
భాగమున వ్రాయుచున్నాడను.

ద్వితీయభాగము

కళావతికథ.

అఖండ శేముషీవిశేషుండగు విక్రమార్కుడు సకలప్రధానదండ నాథ సామంతమండలేశ్వర సమూహంబును, వేదవేదాంగవిదులగు గురువిప్రజనానీకంబును, బంధుమిత్రసందోహంబును, గవిగాయక పాఠ కవైతాళిక ప్రకరంబును దన్ను పరివేష్టించ నిండుకొలువున గూరుచున్న సమయంబున నొకయతివుంగవుడు — దనదేజంబున దిక్కులెల్ల నూతనకళలవిరాజిలునట్లనరించుచు సభారంగమున కరుదెంచెను. విక్రమాదిత్యభూపాలుడా మునిచంద్రునిగాంచి సత్యాదరంబున నెదురుగా జని దోడ్కొని సముచితస్థానంబున నుపవిష్టనిగావించి విధివిధానంబున బూజించెను. ఆమునివుంగవుండును సంతోషితాంతఃకరణుండై భూపాలుని వేదోక్తంబుగా నాశీర్వాదించి తనతోగొనివచ్చిన యమూల్యములగు రత్నముల కానుకగా సమర్పించెను.

అంత భూపాలుడు దేవా! తమ నామముచే నేయక్షరములు పవిత్రమయ్యెను! తమనివాసమెచ్చట? ఎచ్చటికేగుచు ననుగరుణింప నిట్లరుదెంచిరి? తెలిపి యాశొన్ననావీనులకు విందొసర్పవలయు" నని బల్కెను. ఆవల్కులాలించి యాయతిచంద్రుడు రాజచంద్రున కిట్లనియెను. "ఓయీ! ఇదినానివాసమని యెట్లుజెప్పగలను. స్థిరత్వములేక యెల్లప్పుడును దేశమున దిరుగుచుండును. నను సదానందుడని వాశొనుచుండురు. సమీపమునగల తీర్థములకుఁబోవుచు— అనన్యసామాన్య విక్రముండవైన నిను దర్శించిఁబోవలయునని యిట్లరుదెంచితిని. లోకమున నినుఁబోలు భూపాలుడు మున్నెన్నడును లేడు. వర్తమానమున లేడని వేరెచెప్పవలయునా? యికముందుగూడ నీకలియుగంబున నీ యట్టివాడు గలుగఁబోడు. దేవేంద్రాదులకుగూడ నీకుగలిగినయంతటి

నై భవంబు హుళక్కిగావున నినుదర్శింపవలయునని జనుడెంచినాడను." అనిబలికినవిని యధికతరసంతోషిత స్వాంతుడై భూపాలుఁడా యతి పుంగవునకును యాతని శిష్యులకును దగినరీతి మజ్జనభోజనాదులొన గూర్చ దగినవారల నియమించి యతిపుంగవునితో నిట్లనియెను. దేవా! మధ్యాహ్నికముల దీర్చుకొనినపిమ్మట గొంతతడవుతిరిగి సంభాషింతము. తమకాహ్నికముల దీర్చుకొనుటకు గాలాతీత మగుచున్నదికాదే" అని బలుకుటయు యతిచూడామణియు వల్లెయనిలేచి పురోహితునిగృహంబున కరిగెను.

మరల సభారంగమంతయు జనంబులతో గ్రిక్కిరిసియుండెను. ఎల్లరును యోగిపుంగవునకును భూపాలునకును జరుగనున్న సంభాషణ మాలింప కుతూహలంబున నట సమావేశమైరి. సభారంగమున నున్నవారందఱును భూపాలుఁడింకను నేడేల రాకుండెనని గొందఱును, జడదారిని దోడ్కొనివచ్చుట కరిగియుండెనేమో యని గొందఱును, జడదారి సభారంగమున కరుడెంచిన పిమ్మటగాని విక్రమార్కుఁడు సభకు రాడని గొందఱును, బలుకుచుండిరి.

ఇట్లాకింతకాలము గడచినపిమ్మట వేత్రహస్తలు జనుల నటునిటు దొలగజేయుచు మాటలాడవలదని వారించుచు భూపాలుఁ డరుడెంచుచున్నవార్త నెఱిగించుచుండిరి. అనంతరము సముచితపరివారము దన్ననుసరింప భూపాలుఁడు పాదచారియై సదానందయోగి పుంగవునితో సభారంగమున కరుడెంచెను. అనంతరము భూపాలుఁడు తమ్మునన్మానించుటకు లేచి నిలువంబడియున్న జనులగూర్పుండ నియమించి సదానందుని యుచితాననాశీనుఁ గావించి తానను సింహాసన మధిష్ఠించెను. తదుపరి గొంతతడవు భూపాలుఁడు సదానందుని వేదాంతోపన్యాసము నాలించి సంతృప్తమానసుడై యిట్లనియెను. దేవా! తాము పెక్కులగు దేశములగాంచి యుంటిరి, ఆయాదేశములయొక్క

విశేషములన్నియు దమకు కరతలామలకము లనుట నిర్వివాదాంశము గదా! కావున దాము గనుగొనిన చోద్యము లెవ్వయైన యున్నయె డల దెలుపవలయును.*

అంత నదానందుడు విశ్వవిశ్వంభరా ధీశ్వరుండైన విక్రమాదిత్య భూపాలున కిట్లనియెను. పెక్కులగు దేశములజూచి యుంటిని ఒక్కొక్క దేశమున నొక్కొక్కచోద్యముగలదు. వానినన్నిటి వివరింపనేల? ఒకచో లాటదేశంబున గను పట్టునత్యంత చోద్యంబు వివరింతు నాలింపుము. అద్దానిని సాధింపనీవ నమర్థుండవు. నీ యట్టివారుగాక యన్యులకయ్యది యందరాని ఫలంబు. సావధానుడవై యాలింపుము. లాటదేశంబున నొక యరణ్యసీమయం దొక గొప్ప వల్మీకముగలదు. అద్దానియం దొక కన్యకామణి వసించుచుండును. ఆ వల్మీకముపై నామె హస్తమొక్కటి గాన్పించుచుండును. ఆ కాంతామణి వృత్తాంతమాద్యంత మెఱిగించెద నాలింపుము. భుజగజగద్విభూషణంబు నా నొప్పు పుష్పపురంబును బరిపాలించు ధనంజయుండను భూపాలతిలకుండు దన గానకళావికారదత్వమున పార్వతీదేవిని సంతృప్తి నొందించి యామె యనుగ్రహంబున కళాపతియను కన్యాలలామను గాంచెను. కళావతీ జననకాలమున గగనవాణియెల్ల రాశ్చర్యపడునట్లుగా నిట్లనియెను. ఈ బాలసమీపవసంబున గల వల్మీకంబున నిలిచి దనకరంబును వల్మీకముపై నిలిసినప్పు డేవురుమండకరంబును గీలించునో యాతని సంతాపురంబునకు గొనివచ్చి మజ్జన భోజనాదుల దనియించి సుఖాసీనుని గావించి తాను వేరొకయాననము పైన నాసీనయై యాతడు తన్ను ముమ్మారుపలికింప గలవానికి భార్యయగునుగాని యన్యులకు దక్కదు* యని గగనవాణి వచించియుండెను. భూపాలా! లాటదేశమున వల్మీకముపై గానుపించునది యీ కళావతిహస్తమే సుమీ! యని బల్కిమరియు నిట్లనియెను. ఆలతాంగి సౌందర్యమట్టిటిదని వక్కాణింప

దరంబుగాదు. వేనోళ్ల చిలువమైన నామెనుగుణంబుల లెక్కింప ననమ
ర్థుడు. చతురాననుడు తననేర్పు జూపింప రచించిన లోక్తకమోహన
విగ్రహమో యని దోచుచుండు టలికయోక్తి యెన్నడును గాజాలదు.
ఆలతాతనివలకు లమృతంపుసోనలు, ఆయిందీవరాక్షి వాల్చూపులు
చెరకువిల్కొని కరకుటమ్మల కంటె నతితీక్షణములు, వేయేల ఆల
తాంగి మరునిసామాజ్యపదమని జెప్పనోప్పు. మరియు నాలతాంగిని
జీవట్టగలిగిన పూరుషసింహుడు సార్వభౌమపదం బలంకరింపదగిన
వాడగునని శారదాదేవి యనుగ్రహించియుండెను. ఔదార్యవీర్యభుజ
శౌర్యసకలకళాచాతుర్యధుర్యుండవైన నీకాబిబ్బోకవతి సాంగస్థిలాభం
జూనగూడిన సువర్ణంబునకు తావిలభించినట్లెంతయో శోభితంబగుచుం
డును. అని పలికి మిన్నకుండిన విశ్వంభరాధీశ్వరుండు యతీశ్వరున
కిట్లనియెను. “జేవా! తమరు వక్కాణించిన యక్కాంతకరంబు జూడ
నెట్లగును. ఆమెకరంబుగేల కీలించుట కెయ్యది సాధనంబు, పుష్పపురం
బున కెవ్విధిబోవుదును, యెన్నియొనగూడినను యామెచే నెట్లు మూడు
మారులు మాటలాడింపనగును. పరికించి చూడనియ్యది దుస్సాధ్య
మని దోచుచున్నది.”

అంత సదానందుడు “ఓయీ! ఆమె నెట్లు మాటలాడింపగలనని
విచారింపకుము. దారుళిలాలోహాదులకైన జీవనంబిచ్చి మాటలాడిం
పగల నేర్పు నీకుగలుగు నట్లానర్చెదను. అనంతరము నీ చాతుర్యము
దీపింప నా విద్యవలన గార్యముసాధింపుము.” అనిబల్కి యాతనికా
విద్య ప్రయోగోపనంహారంబులతోడ గూడ నుపదేశించెను. తదుపరి
యాపరివాజకుండు భూపాలుని యనుజ్ఞ నిశేచ్ఛ జనియెను.

విక్రమార్కుండును కళావతీకరకమల సందర్శన కుతూహలాయత్న
చిత్తుండై నిజప్రధానాగ్రగణ్యుండును నాపుండును సైత భట్టి మొద
లగువారల నెవ్వరికి నెఱిగింపక వికతాయుధమాత్ర సహాయుడై శత్రు

రాత్రంబున యోగపాదుకల ధరించి మనోవేగంబున ననేకశైలంబుల
మహారణ్యంబుల గడచి చని యాటదేశంబు జేరంజని యరణ్యమధ్య
మున మనోహరమైన యొక్క పల్లికమును గాంచెను. ఆ పల్లికముపై
నొక్క లతాశిన్వికరంబు కరకంకణనచున్విశ్రమై యలరారుచుండుట
దిలకించి యశిచూడఁజూచి దెల్పినకరం బయ్యదిగానోవునని దలంచి,
యా పలుకల యనార్థమెఱుంగ నుత్సాహంబున మనోహరసవరత్న
మణిగణఘటితకంకణాలంకృతంబు నా హస్తంబున బట్టుకొనెను.
తోడనే యానీలవేణి కళాపారీణగావున స్వరలోదనకుఁ బాణిగ్రహ
ణంబు గలుగుటకిదియే కారణం బని యెఱిగియున్న కంబున నాధూ
పాలుని కరంబు కరంబనురాగంబున బట్టుకొని పుష్పపుష్పమునకు
దోడ్కొని పోయెను. అప్పురంబున వజ్రవైడూర్యగోమీధిక పుష్పరాగ
మరకతమాణిక్య వన్మరాగాది నానానేకరత్నస్థగితంబై భగన్ధగాయ
మాసమై సువర్ణనంకలిశ్చమై యొప్పుగు నొక్కకనకమయ సువర్ణసాధం
బున నాతని విడియించి వడసోపేతంబులగు భద్రభోజ్యంబు నాతని
పరిశ్రుప్తి నొందించి కర్పూరవర్ణగుళమిళితంబు తాంబూలమునంగి
యొక్కగివ్యంబు రత్నవర్ణంకంబున నానీచుం జేసెను. తదుపరి యా
కళావతి భూపాలుని కట్టెడుట నొక్కకనకమయ పర్వతంబున గూరు
చుండి పరిచారికా జనంబుల కనినన్నల నావలకు బొమ్మని నియో
గించి యొక పట్టదుకూలమును మునుంగువెట్టుకొని మానమునాఁకితయై
యుండెను. అంతభూపాలుఁడా రమణీలలామ సోమగంబునకు మెచ్చి
దనమనంబున మోహమువృత్తిల్ల గొంతతడవట్టె యాతాంగిని గను
గొనఁచు నిండి యనంతరమ్మిల్లు దలపోసెను. ఈ లతాంగి నెట్లుమాట
లాడించి కోగలింతును. మరువేదనాభరంబున కన్నులు మూతవడుట
లేదు. ఎవ్వరితో నైన మాటలాడుదునా యన నెవ్వరును లేరు. యిం
దేమి నేయుదును." అని రలపోసి యెట్టుకలకు "కౌరా! ఇంతటిపనికి

యేమి నేయదు నని చింతించుచున్నాడను. ఈ రత్నస్థగితదీపికాకంబమునకు జీవనం బొనంగి నద్దానిచే నొక కథ జెప్పించి విని యానందించె దగాక శి.యని నిశ్చయించుకొని దివ్యగంబమునకు ప్రాణదాన మొనంగి కంబమా! కాలమునిలచి నట్లు దోచుచున్నది. ప్రౌఢపాక కొక కథ జెప్పుము" అని యడిగెను. అంత నా దీపకలికాకంబ మిట్లీక్రిందికథ జెప్పసాగెను.

కామమంజరికథ

విక్రమార్కభూపాలచంద్రమా! సావధానముగ నాకర్ణింపుము. తొల్లి యుత్తరకురుభూములందు నాగపురంబును నొక పురీవరంబు గలదు. ఆ పురీవరంబు బలకాపురంబు నైనను సౌందర్యంబున నతిక్రమించు ననుట యతిశయోక్తి గాదు. సంతతలక్ష్మీనివాసభూమియై జెన్నారు నా పురీవరంబును ధర్మధ్వజుండు ను భూపాలుఁడు పరిపాలించుచుండును. అతఁడు ప్రజలను కన్న బిడ్డలవోలె పరికించుచు, ప్రజల కెట్టి యులజడియు గలుగనీక బరిపాలించుచుండుటచే నెల్ల రాతని ననేక భంగుల గొనియాడుచుండురు. నిత్యనత్యవ్రతాచారపరుండును, సౌజన్యండును నకలనద్గుణగరిష్ఠుండును యగు భూపాలుఁడే జనులచే గొనియాడబడకుండును. ఆ ధర్మధ్వజునకు సుగుణమధువమంజరి యనం దగు కామమంజరి యను గుమారీమణి గలదు. కామమంజరి నకల నద్గుణోపేతయై నెనలేని సౌందర్యరాశియై తల్లిదండ్రులకు గారాబు పట్టియై దినదినప్రవర్ధమానయై సంప్రాప్తయౌవనయై యుండెను. ఆమెను దిలకించి ధర్మధ్వజుఁడు నా కుమారీమణికి రూపాభిజాత్యంబుల నీడు రాగలుగునుండఁబడులభించిన నే నెంతయు చరితార్థుఁడ నగుదును గదా యని పెక్కుభంగుల జెంతించి సింహళేశ్వరుని కుమారుఁడగు హేమాంగదు డను రూపజితమకంధ్వజుఁడు తన కుమారీమణికిఁ దగిన వాడని చారులముఖంబున నాలించి తగిన వారలం బుచ్చి రప్పించి యాతనికి దన కుమార్తె నొసంగి శుభముహూర్తమున వివాహము గావించెను.

తదుపరి హేమాంగద కామమంజరు లిరువురును నాగపురంబుననే నొక రత్నఖచితసాధంబున నివసించుచుండిరి. హేమాంగదుఁడు పెక్కు దినములవరకును, తన జన్మభూమియైన సింహళంబునకు జోవు దలంపు

తేక యచ్చటనే సుఖంబున గామమంజరితో నుండెను. కొన్నిదినము లరిగిన పిమ్మట నొక్కనాఁడతఁడు తన కయనాగారమున గూరుచుండి వ్రక్కతి. దిలకించుచు యానందించుచుండెను. ఒక భూరుహంబుపై గూరుచున్న గోరువంకపిల్లల కాప్యాయముగా తల్లి యాహార మందించుచుండుట దిలకించినంతనే హేమాంగదునకు తన జనని యనురాగమున తన్ను బెంచుట జ్ఞప్తికి వచ్చెను. తోడనే యాతనికి జన్మభూమిని సందర్శింపవలయునను క తూహలము జనించెను. తన యభిమతంబును భార్యకు దెల్పిన నామె తన జననీజనకుల విడచుట కంగీకరింప దేమో యను సందియంబున నాత్మగతముననే యందుల కనుపైన యుపాయ మాలోచించుచుండెను.

తన విభుని మోమున నించుక విచారనూచకమగు మార్పుగల్గిన తోడనే గామమంజరి తన విభుని జేరి నాథా! తమరు చింతాకాంతులై యున్నట్లు దోచుచున్నది. నావలన నెద్దియేని లోప మున్నచో మన్నింపుడు. మజ్జనకాఁడు తమ కెద్దియైన నవమాన మొనర్చియుండిన నాతనిని మన్నింపుడు. ఇకముం డట్టిని జరుగకుండ జూచుకొనవచ్చును. తమ సౌఖ్యముల కేమైన లోటుపాటు లున్నయెడల నాతో వచించిన సరిజూచుకొందును. వేయేల తమ పాదదాసి నైన నావలన తమరు వలసిన యెట్టి పరిచర్య నైనను గైకొననగును. గాని యిట్లు చింతించుట దగునా? తమ చింతాకారణ మేమో దెలుప వేడెదను." అని వినయ విధేయతలతో బలుకు ప్రియాంగననుజూచి హేమాంగదు డిట్లనియెను. ప్రియా! నీవలన గాని నీ జనకునివలన గాని యెట్టిలోపమును జరిగి యుండలేదు. నామనంబున నితరచింత లేవియును లేవుగాని దన సహవంక్తికి రాక నెన్నడును భుజింప నిచ్చగింపని మజ్జనకుని దలంచినను, పసితనమాదిగ నెంతో యాదరంబున బెంచి పెద్దగా జేసిన నా జననిని దలంచినను, నామనంబున యెంతయో విచారము జనించుచున్నది.

వార్తలు నావియోగమున నెంతగా గుండుచున్నారో యను విచారము నన్ననవరతము బీజించుచున్నది. ఇచ్చట నెన్ని సౌఖ్యము లున్నను జననీజనకులను, జన్మభూమిని సంకల్పింపవలయునను యభిలాష జనించి నది. ఆ తల్లపు జనించినదాదిగా నామనంబున నొకవిధమైన విచార ముద్భవించినదిగాని వేరొండుకారణమున నెంతమాత్రమునుగాదు. “అని పలికిన విభుని పలుకు లాలి. చి కామమంజరి విభుని కిట్లనియెను. నాథా! ఇందులకై చింతింప నేల. మనమిరువురమును నేలరేవట బయలుదేరి మీగ్రామమున కేగుదము. కాని నాజనకునకుమాత్ర మీసంగతి దెలియనీయకుడు. ఏలనన యేకపుత్రికనగు నన్న విడచు టాతనికి మిగుల కష్టముగా నుండును గాన మన పోకడ కనుమతింప డనియే నాయభిప్రాయము. మీకు మీగ్రామమరిగివచ్చుట కనుజ్ఞ యొసంగిన నొసంగుననియే భావింపుడు. మీరేగినపిమ్మట మీయర్థ శరీరమనగు నేను మీకొరకు చింతించుచు నిచ్చట శ్రీణకాలమైనను నిలువజాలను. గావున రహస్యమార్గమున నీయంతఃపురంబునుండి దప్పించుకొని బయటబడి తరువాత మీగ్రామమున కేలులకై యత్నిం తము. మనకు ప్రయాణమున నుపకరించు వస్తుసంగ్రహణభారము నాపై నుంచుడు. మనకు రెండుగురములనుగూడ తియారుగా నుండునట్లొనరించెదను. ఈదినముననే నూరు మాటుమణిగినపిమ్మట బయలు దేరుదము.” తదనంతర మాకామమంజరి యుచితలగుభూషణములను సంగ్రహించుకొనియెను. ఒకటిరెండుదినములవరకును సరిపడు రుచ్య ములగు భక్ష్యములను జాగరూకతతో పదిలపరచెను. హయపాలకు నితో మాటలాడి రెండు వడిగల గుర్రములకు జీనువైచి సిద్ధముగా నుంచుట కేర్పాటు చేసెను. అమూల్యములగు గొన్ని రత్నములను కొంతధనమును సంగ్రహించుకొనెను. ఇట్లు స్వమును సిద్ధపరచుకొని విభునకు దాను దన వ్రయత్నమున నించుకంతయు లేకుండ నవరించిన

సంగతి నెఱిగించి యర్ధరాత్రమున విభునితో గూడ రహస్యద్వారమున బయటి కరుదెంచి తమకొరకు స్థిముగా నుంపబడిన గుర్రముల నెక్కి పయనము సాగించిరి. కామమంజరి గావించిన యేర్పాటువలన నారాత్రి యంశఃపురమున నెట్టి యలజడియు కలుగలేదు. మరునాడుదయమున వాడుకప్రకార మేలలేదియుండలేదని చెలులొకరితో నొకరు చెప్పుకొని సాగిరి. కొందరు సాహసించి వారి శయనాగారమున కరిగి నయ్యరి వెలువల బంధింపబడుటచే వారందు లేరని ధృవపరచుకొనిరి. మరికొందరు దంపతు లిగువురును యువకాలముననే లేదియుపవనమున కగ్గియుండురని బల్కిరి. ఇట్లునే జాము ప్రొద్దెక్కినది. కాని యెవ్వరికిని వాగువెడలిపోయిన జాడ గాన్పింపలేదు.

క్రమక్రమముగా కామమంజరియు హేమాంగదుడును గాన్పించుట లేనని భూపాలునకు దెలియవచ్చెను. తోడనే పలువురు భటుల నాశిడు వారిని వెతుకబంపెను. ఒక్కొక్కొక్కరుగ సాయంసమయము వరకును దిరిగి యెందును వారిజాడ గానక పురంబున కరుదెంచిరి. ఒక్కభటుడు గుర్రపుడెక్కల నానవాలుగాగొని కొండదూరమరిగి జూచి యపి యొక యరణ్యమార్గమునుబట్టుట గమనించి భూపాలుని నముఖమున కరుదెంచి దాగనిన దానినంతయు నెఱిగించెను. వాయుశాలలో రెండుగుర్రములు గాన్పింపకుండిన సంగతి నీవరకే భూపాలుడు వినియుండుటచే దన కుమార్తెయు నల్లుడును గుర్రముల నెక్కి వెడలియుండురని నిర్ధారణ మొనరించుకొనెను. భటుడు గుర్రపుడెక్కల గుర్తులు అరణ్యమలోనికి బోవుట సూచించుటచే వారా మార్గమునబోయి యుండురని యూహించుకొనియెను. తదుపరి కొందరు సైనికులను ఒక నేనానాయకును యాగుర్తుల ననుసరించి యరణ్యమును బ్రవేశించి దన కుమార్తెను కనుగొని యామెను యల్లుని పురంబునకు దోడ్కొనిరా నియమించెను.

కామమంజరియు హేమాంగదు లిరువురును నారేయెల్లనించు కంతయేని విశ్రాంతి దీసికొనకుండ పయనము సాగించిరి. మరునాడుద యమున నొక కాసారముచెంత హయములనుడిగ్గి కాలోచితకృత్యముల దీర్చుకొని తమతో గొనివచ్చిన భుక్త్యముల భజించి యిండుక విశ్రమించిరి. కామమంజరి విభునితో “నాథా! ఇచట తడవునిలుచుట ఔచుముగాదు. ఈవేళ కంతఃపురమున మనము లేకున్న సంగతి యెల్లరికును దెలిసియేయుండును. తోడనే మజ్జనకుఁడు మనల నన్నే పించుటకై గొంకర నియోగింపకమానడు. మనలను వారు కలసికొనలేకపోతి సురక్షితస్థానమును జేరువరకును విశ్రమించిన ఔచుము గాదగదా” యని బలుకుటయు, నాతఁడును వల్లెయని మఱల పయనమునకు సిగ్గుపడియెను. ఇరువురును దమ హయములను రెట్టించిన వేగముతో నడిపించుచుండిరి.

భూచాలునిచే పంపబడిన సైన్యము గుర్రపుడెక్కల గుర్తులను పరిశీలించుకొనచు వెన్నాడుచుండెను. సైనికులును త్వరితగమనంబుననే యరుదెంచుచుండిరి. భగవద్విలాసమెట్లుండునో? ఒకరు ఆపదలేకుండ సురక్షితముగా సింహళమునకేగ యత్నించుచున్నారు. వేరొకరు వారిని మార్గచుభ్యమున బట్టకొన నంకల్పించియున్నారు. తుద కేమగునో?

మరియొకదినమువరకును యాదంపతులు పయనముసాగించిరి. పాపముకామమంజరియధికముగానలసిపోయెను. ఇంతయేలవారిగుర్రములడుగుదీసి యడుగైనను నడువజాలనివయ్యెను. అందుచే వారొకనరోవరతీరమున గుర్రములనుండి దిగి నాటికందు విశ్రమింప నిశ్చయించుకొనిరి. తాము పట్టణమును విడచి పెక్కుయోజనము లరుదెంచి నందున దమ్మున్నేపించువారు దమ్మునులభముగా గలసికొనలేరను భ్రాతృమఃతో నట విశ్రమించిరి. రెండురాత్రులనుండి నిద్దురలేక

పోవుటవలనను ప్రయాణమున మిక్కుటముగా బడలియుండుటచేతను దంపతు లిరువురును త్వరలో నిద్రాడేవియ్యిడి హాయిగాబరుండిరి.

సైనికులును ఈదంపతుల నెట్టెనను బట్టుకొని భూపాలుని సముఖమునకు దీసికొనిపోయి బహుమానము లందవలయునను యభిలాషతో శ్రీఘృగమనమున నరుడెంచుచుండిరి. సైనికులు గుర్రములను యంచెలమీద మార్చుచుండుటచే వారికంటె త్వరితగమనముననే వచ్చుచుండిరనుట నిర్వివాదాంశము. ఎట్టకేలకు సైనికులు కామమంజరీహేమాంగదులు విడసియున్న సరోవరముచెంత కరుదెంచిరి.

గుర్రపుడెక్కల సవ్వడి నిద్దరలో నాలించి కామమంజరి మేలు కాంచెను. తోడనే నలుమూలల దిలకించెను. ఎట్టెదుట గాన్పించు సైనికుల గనియెను. నిముషమైన తడవునేయక దన ప్రియుని ప్రక్కనే యున్న ఖడ్గమును గైకొని తురగారూఢయై ముందునకు బోయి వచ్చుచున్న సైనికుల నెదుర్కొనియెను. సైనికుల కామెను బట్టుటకే యధికార మున్నదిగాని వధించుట కనుజ్ఞ లేకుండుటచే నామె నేమియు చేయజాలకపోయిరి. పెక్కురు ఆమె కత్తి కెరగావలసి వచ్చునేమో యను భీతితో వెనుకకు పరుగులిడిరి. మరికొందరు ధైర్యమున నిలచి యామెను పట్టుకొనజాలక యామెచే హతులగుచుండిరి. నేనా నాయకుఁ డామెతో రాకుమారీమణి యనవసరముగా సైనికులను కత్తి కెరజేయకుము. మాకు నీతో బోరాడుట కాజ్ఞ లేదు. నిన్నుపట్టుకొని రావలసినదనియే మా ప్రభుఁ డాజ్ఞాపించి యున్నాడు. కావున మే మిట్లురుదెంచితిమి. గావున మారుబలుకక మాతో నరుడెంచుము. అని నవినయముగా బల్కెను. అంత కామమంజరి నేనానితో నోయీ! నేను వెనుకకు దిరిగి రాను. నన్ను దీసికొనిపోవ సంకల్పించుకొనినచో చచ్చిన నాశరీరమునే దీసికొని పోగలరుగాని బ్రతికియుండగా దీసికొని పోజాలరు. నన్ను బట్టుకొనుటకై మీరు యుద్ధమునేయక తప్పదు

గదా! యుద్ధమున మీరో నేనో దెగుట నిశ్చయముగాని యిరువురమును జీవింపముగదా? నను జంపి భూపాలుని సముఖమునకు పోయి నీవేమి చెప్పగలవు. వృధాగా నిప్పుడు నాచే దెగుటకై యేల సిద్ధపడియెదవు. పొమ్ము పురమునకు బొమ్ము నాజనకునితో తిరుగత్వరలో నరుడెంతునని దెలుపుము. తనతో దెలిసిన నాపోకడ కనుమ తింపడేమో యని యిటు లాచరించితినిని బల్కుము. నాతప్పుల మన్నించుమని వేడుకొంటినిని బల్కుము. అని బల్కెను. ఆపల్కులాలించి నేనాని వెనుకకు మరలెను. కామమంజరియు యప్పుడే నిద్దురనుండి లేచి తనకై నిరీక్షించుచున్న జీవితేశ్వరుని జేరఁబోయెను.

హేమాంగదుఁడు ప్రప్రథమమున గామమంజరికిని భటులకును జరిగిన సంకులనమరమున నుద్భవించిన ధ్వజులచే మేల్కొంచి సహాయమునకై ప్రియురాలిని సమీపింపనొనెంచెను. కాని యంతలోననే యుద్ధమాగిపోవుటవలన నాప్రయత్నము నుండి విముఖుడయ్యెను. అంత గామమంజరి జనుడెంచి నడచిన వృత్తాంతమంతయు దెలిపెను. హేమాంగదుఁ డెంతయో సంతసించి ప్రియురాలిని యామె ధైర్యసాహసముల గొనియాడెను. తదుపరి యాదంపతులు గుర్రములపై ప్రయాణము సాగించినచో మరికొందరు తమ్మునునరింతురేమో యను భయంబున పాదచారులై పయనము సాగింప మొదలిడిరి.

అట్లు నిరంతర ప్రయాణములచే నలసి సాలసి తుట్టతుదకు వారొక పట్టణమును ప్రవేశించి అందు హేమాంగదు డొక టంకమును జేతగాని పట్టణమునుండి యన్నమును గొనివచ్చెడ సంతవరకీ కాళికాలయమున గూరుచుండుమని భార్యకు పోధించి తాను పురంబును ప్రవేశించెను. ఆతఁడు పురంబు ప్రవేశించిన దెట్టి విషమఘడియయో గాని యాతని కెక్కడను గూడు లభింపదయ్యెను. ఎట్టకేల కాతడు పణ్యవీధిఁ బోవుచుండగా నొక వేశ్య యాతని సౌందర్యము

గాంచి మోహించి యాతని నెత్తెనను గూడవలయునని యుబలాట పడి తల్లిని బ్రార్థించి యాతనిని గొని రమ్మని బంపెను. అంత నాజర శయుఁడతనికడ కేగి సవిసయముగా నాతని లోనికిఁ గొనిపోయి షడ్ర సోపేతముగా నాతనికి భోజనమిడెను. తదుపరి యావేశ్యయు నాతని నరస నల్లాపంబుల నాతని పెద్దయుం బ్రొద్దునిలిపెను. హేమాంగదు డును; కాలకర్మవశంబున; తాను గామమంజరిని దోడ్కొని వచ్చు చుంటి నను మాటయు తా నన్నముగొనిపోవుటకై పురంబులోని కరుదెంచినాడ ననుమాటయు మరచి యావేశ్యతో నల్లాపములాడుచు వెనుకటి సంగతుల మరచి యుండెను.

అట కామమంజరియు దనవిభుఁడన్నముగొని త్వరలో నరుదెంచు నను యాశతో గొంతవరకు నిరీక్షించెను. ఎంత తడవైనను యాతఁడు రాకుండుటచే నతని కేదో యాపదగల్గి యుండునని నిశ్చయించుకొని చేయునది లేక విచారించుచుండెను. ఆసమయమున నా కాళికాదేవి నర్పించు యొక వృద్ధురాలు పూవులు యక్షితలు మున్నగు పూజా ద్రవ్యములను నైవేద్యమునకై గొన్ని భక్ష్యములను యొక పల్లెరమం దిడుకొని యాలయమును బ్రవేశించెను. ఆమెయు దేవి నర్పించి వెడలి పోవు సమయమున గర్భాలయమున కిసుమంత దూరమున గూరు చుండి విచారించుచున్న గామమంజరిని దిలకించి కరుణార్ద్రహృద యయై యామెచెంత కరిగి కుమారీ! విచారింపకుము. నాకు బిడ్డలు లేరు నిన్ను నాకుమార్తెగా భావించుకొందును. నాయొంటి కరుదెమ్ము అని బల్కుచు సమీపించి బాగుగా పరికించి కుమారీ! పరికింపగా నాకలిగొని యున్నట్లు దోచుచున్నది. ముం దీభక్ష్యముల నారగింపుము. పిదప యీ సమీపముననే యున్న మాగృహమున కరిగి యన్నమును భుజింపవచ్చును. అని భక్ష్యముల నామె కొనంగెను. కామమంజరి యధికముగా నాకలి బాధచే పీడింపబడుచుండుటచేతను,

అవృద్ధాంగన యాదరపూర్వకముగా భక్త్యముల నొసంగుటవలనను తన యాకలి దీరుటకు వేరెట్టి యాధారమును లేకుండుటచేతను యాభక్త్యముల భుజించి సమీపకాసారోదకమును ద్రావి తృప్తి నొంది యా యవ్వకు దన పూర్వచరిత్ర మంతయును చెల్పి తల్లీ! నన్ను కుమారీ యని పిలచితివి. అవశ్యము నీకు గుమార్తె నయ్యెదను. ఈపురమందు నావిభుఁ డెక్కడనుండెనో గనుగొని యాతని నను గలుపుము. ఇంతియె నావాంఛితము. నీ యిచ్చవచ్చినట్లు మెలంగుచు నీయింట నే నుండుట కంగీకరించిన యట్లే యుందును. అని దీనముగా బలికెను. అంత నాయవ్వయు కుమారీ! ఈపట్టణమున నీవిభు డెచ్చట నున్నను వెతకి కనుగొనగలను. మరల నిన్నాతనితో తప్పక గలిపెదను. ఇంతకంటె నుభయతారకమైన పుణ్యకార్యముండునా? నీవిభుఁడు గాన్పించునంతవరకు నీవు మాయింటనే యుండవలయును. నీ కిచ్చట నెట్టి లోపమును గలుగజోదు. నీవు నీ జనకుని గృహమున నెట్లు బెరిగి తివో యెంత సౌఖ్యముగ నుంటివో యిచట గూడ నట్లే యుండవచ్చును. పరమాత్ముని యనుగ్రహమువలన ధనము వలసినంత గలదు కాని యేమిలాభము అనుభవించుట కొక్క యాడుబిడ్డ యైనను లేదు. గావున యన్యథా భావింపకుము. అని బల్కుచు యామెను సమీపమున నున్న దన గృహమునకు దోడ్కొని చనియెను.

కామమంజరికి వలయు సౌకర్యములన్నిటిని గూర్చి యా పూజారి వృద్ధాంగన పెక్కువిధముల నామెకు పతివియోగదుఃఖము దోషనీకుండుటకై ప్రయత్నించు చుండెను. పెక్కులగు నీతికథల నామెకు జెప్పుచు, మంచిమంచి పుష్పాదుల నేరితెచ్చి మాలికలుగా నొనర్చి యామె కిచ్చుచు గృహకృత్యములందున నామె యుత్సాహముతో పాల్గొనుచుండ బిడ్డా, నా కంతమున జీవుడుండగ నీవు కష్టపడవలసిన యగత్యము లేదు. అటుపైన నెట్లుజరుగునో యిప్పుడాలోచనీయము

గాదు. ఊరక నీ శరీరము శ్రమనొందజేయకుమని యాదరణపూర్వకముగా బలుకుచు యామె దనపూర్వచారిత్రము నంతను దలచుకొని విచారించుచుండు నప్పుడు, ఆ వృద్ధాంగన తొల్లినలమహారాజంతటి వాడు భార్యను విడచిపెట్టి పోయెననియును తిరుగ నాతడు దనకు శుభదినము లరుడెంచినపుడాలుబిడ్డల కలసికొనెనని బల్కి యట్టులే నీవును పూర్వజన్మకృతపాపఫలం బనుభవించిన పిమ్మట దైవమనుకూలుడై యుండు నెడల మరలవిభుని యాదరణకు పాత్రురాలవయ్యెదవని యుదాహరణపూర్వకముగా జెప్పి యామెకు దుఃఖోపశమనముగావించుచుండెను. కాని, స్వగ్రామమున కరగి మరల శీఘ్రకాలమున జనుడెంతునని ప్రియుడుబల్కిన నాతని వియోగమొక్కదినమైనను సహింపలేనిదై గదా తల్లిదండ్రులవిడచి యాతనితో బయలుదేరెను; అట్టికామమంజరి పతివియోగము గల్గిన యీ నమయమున యీ వృద్ధురాలి మాటలకు దుఃఖోపశాంతి బడయగలదా. ఒక్కనాడు కామమంజరి యీ వృద్ధాంగనను బిలిచి అమ్మా! పతివియోగము భరింపజాలకున్నాను. ఈతనితో నరిగిన సంతతానందవార్ధి నోలలాడుదునుగదా యని బయలుదేరి యట తల్లిదండ్రులకు గోపము గల్గించునదాననైతిని. మరల వారికి నా మోము జూపుట కిచ్చగింపను. పతిని రెండు మూడుదినములలో గలసికొనుటో లేక పతిపాదపద్మముల హృదయంబుననిల్పి యాతనినే భాగ్యనించుచు హాయిగా జీవముల త్యజించుటో జరుగవలెనుగాని వేరొండు మార్గమెద్దియు నాకు గాన్పించుటలేదు. నీకు నిక్కముగా నాపై యనురాగమున్నయెడల నా పతిని గనుకొనుటకై యత్నింపుము. లేకున్నచో నా మృతికైన నంగీకరించి యొక చితి పేర్చింపుము. “అని దీనాననయై బల్కిను. అంత నా జరతయు నేనీ దినమున పట్టణమంతయు వెతకివచ్చెదను. అతఁడీ పట్టణముననేయున్నయెడల నెట్టులైనను గనుకొనగలను. గావున చింతదక్కి యుండుము.”

అని యామె నోదార్చి పట్టణమునకై బయలుదేరెను.

గృహంబున నిలచియున్న కామమంజరియు నా వృద్ధురాలు పతి జాడ సరసివచ్చిన యెడల కాళికాదేవికి బలిహారముల నపరిమితముగా నిత్తుననియును, దనమేనిపై నున్న భూషణములన్నియును నిలుపుదో వుగా నర్పింతుననియును మ్రొక్కుకొనియెను. ఆ వృద్ధురాలిని విశేషముగా సన్మానించి యామెను దమతోగూడ సింహాశ్రమునకు దోడ్కొనిపోవలయు ననియు నిశ్చయించుకొనియెను * * * * * కొంతకాలము గడచెను. కాని యా వృద్ధురాలింకను గృహంబున రాలేదు. కామమంజరి యామె తడయుటచే కార్యమును సాధించి గాని వెనుకకు దిరుగదను నిశ్చయంబున చింతదక్కియుండెను.

ఆ వృద్ధురాలును ప్రతివీధికినిబోయి యచట దనకగుపడిన వారిలో నొక్కనిజేరి యయ్యా! రెండుదినములకు క్రిందట నొక్కపూరుషుడు రాజలక్షణసమన్వితుడు యీ వీధి నరుదెంచి నట్లాలించి యుంటివా యని ప్రశ్నించుచు నాతడట్టి వాడెవ్వడును వచ్చి నట్లాలింపలేదని ప్రత్యుత్తరమియ వేరొకవీధి కరుగుచు నిల్లే ప్రతివీధియు గలియదిరిగెను గాని గానంతయు లాభము లేకపోయెను. ఎట్టకేల కామె దన మనంబున నిట్లని దలపోయసాగెను. కట్టా, యీ బాలిక ఎంతయో దుఃఖించుచున్నది. ఇట్టి వరమానురాగము గల భార్యను మరచి యీ తడుండెను. కట్టా యీతడెంత కఠినహృదయుడో గదా? ఇంకేమి నేయుదును. నేడెట్లైనను నీ విభుని గనుగొని వచ్చెదనని నమ్మికబుట్ట వచించి యిట్లరుదెంచితిని. కాని యీతని పోకడనుగూర్చి యినుమంతయు దెలియదయ్యెను. యీ వరమాన మామెకెరిగించినచో నామె శోకమునకు మేరయుండునా? ఆమె దుఃఖమునుజూచి సహింపగలనా యేమి నేయుదును. అని చింతించుచు గృహంబున కరుదెంచి కామ మంజరికి దాపోయి వచ్చిన తెరంగంతయు వినిపించెను. ఆ పలుకు

లాలించి మొదలునరకిన మహావృక్షము చందమున నామె భూమిపై వ్రాలి మూర్ఛిలైను. తదుపరి గొంతవడికి మూర్ఛదేరి జరతాంగనతో కాళికాలయపురోపకంఠమున నొకచిటి చేర్చింప నియోగించి కాళికాదేవిని విధివిధానమున బూజించి ప్రాణవిభుని ధ్యానించుచు యా జరతాంగనకు దనమేని సొమ్ములెల్ల యొనంగి—యా యగ్నిగుండమున బడి మృతిజెందెను. కొన్నినిముషములలో నీ వార్త పట్టణమున వ్యాపించెను. పెక్కురు బూడనరుడెంచిరి.

ఆ గుంపునఁజూచి హేమాంగదుడును తనప్రియురాలగు వేశ్యతో గూడ నక్కడి కరుదెంచెను. అంత నాతనికి కాళికాలయము సందర్శించిన తోడనే పూర్వస్మృతి గలుగుటయు—నక్కడనున్న వారివలన గామమంజరి యా యగ్నిలో బడి జీవముల విడచెననియు విని చింతాచరంబున గామమంజరిని దలంచి మూర్ఛిల్లి గొంతవడికి తొప్పరిల్లి వేశ్యవారించుచున్నను లక్ష్యమునేయక త్వరితగతి నా యగ్నిగుండమున బడెను. ఆ వేశ్యయు నాతనివిడచి నిలువజాలక యందుదుమికి మరణించెను. గామమంజరిని తొలుత నాదరించిన యా పూజారి విధవయు కట్టా! యీ పట్టణమున నామెపతియుండ నిచ్చటలేడని యామెకు జెప్పుటవలన గదా వీరుమువ్వరుచు మరణించిరి. ఇట్టియకార్య మొనర్చియు జీవింపనేల యని దలపోసి యాయనలఙ్గాలలో నురికెను.

అంత కాళికాదేవి ప్రసన్నురాలై యా నలుపురిని క్రమ్మర జీవించునట్లను గ్రహించెను.

విక్రమార్కభూపాలా! కథవింటివి గావున యా నలుపురిలో నెవ్వరిసాహస మధికము దెలుపుమని యాదివ్వెగంబము ప్రశ్నించెను. అంత విక్రమార్కుడు చిరునవ్వున వారసధూటి సాహసమధికమని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. అంతదనమునుగూనావలకు దీసివైచి, భూపాల శిరోమణి! అప్రాణులకు జీవమిచ్చి మాటలాడింపగల పాండిత్యము

గల్గిన నీ విట్లు తప్పుగా సమాధాన మీయదగునా? భర్త కానరాక కామమంజరి గతించెను. భార్యకై హేమాంగదుఁడు మరణించెను. ఆ తనిపై గల మోహమున వారాంగన మరణించెను. కాని యా వృద్ధురాలు అతిసాహసమున—వాంఛరహితముగా గుండమున దుమికినది గాదే యందువలన నామెసాహసమధికమని తలంపవలయును గదా? యని బలికి మరల దుప్పటి ముసుగిడుకొని పరుండెను.

రాజశేఖరునికథ

తిరుగ కళావతి లలామను మాటలాడింపవలయునను యుద్దేశమున విక్రమార్కుడు మరల కర్పూర కరండమునకు జీవనమొసంగి యద్దాని కిట్లనియెను. ఓకరండమా! ప్రొద్దుపోకడ కొక చక్కని కథ వినిపింపుము. మాటలాడుట కెవ్వరును లేకుండుటచే కాలము నిలచి యున్నటుల దోచుచున్నది. అని బల్కిన యాకరండము దేవరకు మది మెచ్చగల కథల వినిపింపదగిన నేర్పు నాయం దుండునా అయినను దేవర మెప్పు వడయుటకై ప్రయత్నించెదను. వినుడని యాక్రింది కథ యిట్లని జెప్పనారంభించెను.

తొల్లి వంచకపురంబును విక్రమకేసరి యను భూపాలుడు పరిపాలించుచుండెను. అతనికి పట్టపుదేవియైన యుమావతిదేవియందు రాజశేఖరుడను కుమారుడు జన్మించెను. ఆతడు జగదీశుండరుడై బలవరాక్రమ సంపన్నుడై, వివిధాయుధకళాకుశలుడై సంప్రాప్తయావ్వనుడై వివిధశాస్త్రపారంగతుడై జనుల స్తుతికి పాత్రుడయ్యెను. రాజశేఖరపూరుషసింహుడు చితవరివారమును వెంటగొని మృగయావినోదార్థ మరణ్యమున కరిగెను.

ఆవనమధ్యంబున వీరవిహారము సలుపుచు చనిచని యొక్కయెడ సర్వాలంకారనుండరంబగు శర్వాణి మందిరంబు గనుంగొని యమృతశక్తికి దండప్రణామం బాచరించి తత్ప్రదేశంబున నొక్క యోగిని మణిశుకశారికలతో వేదాంతగోష్ఠి సలుపుచుండుట దిలకించి యామెను జేరంజని భక్తి తాత్పర్యంబు లుప్పరిగొన నామె పదపంకజాతములకు నమస్కరించెను. అంత నాయోగిసీతలక మాతనికి విభూతి నొసంగి సమీపమున నున్న పులితోలుపై గూర్చుండమని నియోగించెను.

రాజశేఖర భూపాలపుంగవుడు సుఖానీనుడై యున్నయెడ నొక

కీరంబు భూపాలుని సమీపమున వ్రాలి సరసవచనల నాతని దేల్చుచు పెద్దయుం బ్రొద్దుగడపెను. అనంతర మాతఁడు తనకా కీరంబు లభించిన జాలునను భావంబు నూచించులాగున నాయోగనితో మాటలాడెను. ఆతని భావంబామూల చూడముగా నెఱిగి యాతని కిట్లనియెను. భూపాలకులావతంసా! ఈ కీరరాజము యరువదినాలుగు విద్యలెఱిగిన ప్రోడ త్రికాలవేది. భూతభవిష్యత్వర్తమానముల దెలువగల నదనద్వివేకశాలి. వలయునెడల దీనిని గైకొని పొమ్ము; భూపాలుర భోగంబున కుపయోగించు యమూల్యవస్తువులు మాబోటి యోగినీ జనములయొద్ద నుండుట దగదా? యని బలుకుచు యాకీరంబును యొక నవరత్నసంఘటిత పంజరమున నునిచి యాతనిచేతి కందించెను. భూపాలకుమారుండుచు సంతోషితస్వాంతఃకై యోగినీమణి ననేక విధంబుల బొగడుచు గృహభిముఖుడై చనుచు యొక్కయెడ నేనల విడియించి విశ్రాంతి గైకొన నిశ్చయించి గుడారముల బన్నుటకు నియోగించెను.

భూమిశుండు ఒక నుండరమైన గుడారమున నొక హంసతూలికా తల్పంబున బరుండి సమీపంబున నున్న కీరరాజమును గనుగొని కీరమా! త్రికాలవేదిగదా నీవు! నీయట్టి మిత్రము లభించుటచే నాజన్మము నిక్కముగా పవిత్రీభూతమయ్యెను. నీవు నాభావిఫలంబు లెట్లుండునో యిండుక వచింపరాదె. యనంగుమిత్రుని సంతోషింపజేయుట నీ విధ్యుక్తధర్మము గదా? యని బల్కెను. అంతన నా రాజకీరము భూపాలకుమారా! అవతీపురాధీశ్వరుని కుమారీమణి యగు కర్పూరమంజరి భవనైకనుందరి. ఆలతాత నిన్ను మనసార ప్రేమించి నీకై పరితపించుచున్నది. అట్టి కాంతాశిరోమణి లభింపనుండుటచే నీవు ధనతముడ వయ్యెదవు. సువర్ణమునకు దావి లభించినట్లు రత్నమునకు కాంచనసాంగత్యము గల్గినట్లు మీ దాంపత్యము లోకమున పొగడ్త

కొక్కును. అని బలికి యింకను యేమో జెప్పబోవుచుండగా భూపాలుడు కీరమా! ఇది యెట్లు సంఘటించును. ఆమె నన్నొకపరియైనను జూచియుండలే సరిగదా దూరస్థరాజ్యమున నున్న నాగుణములను గాని రూపమును గాంచి వినటగూడ తట్టనింపని యామె నన్ను ప్రేమించునా? ఇయ్యది యసంభవముగాదా? చెప్పినవానికి వివేకము లేకున్న వినెడివానికైనను వివేక ముండవలదా! నీపలుకుల నెంతమాత్రమును విశ్వసించజాలను. అని పలుకుచుండ నా కీరరాజము దేవా! నా పలుకులయం దినుచుంత్తయైన నసత్యము లేదు. ఇయ్యడ కారామా మణి బంపిన చెలికత్తె లరుదెంతురు. వా రరుదెంచినంతనే దమ సందియము దొలంగగలదు. అని బల్కెను.

అంతట భూపాలుడును సమీపమున సంచరించి స్త్రీజన మంజీరధ్వనులాలకించి సమీపవర్తియగు నొక్కనేవళునితో నా వనితల సముచిత గౌరవంబున నియ్యడ దోడ్కొనిరమ్మని నియోగించెను. పరిచారకుడేగి మరునిమఃషముననే గొందరు స్త్రీజనంబుల నాతనిపాలికిం గొనివచ్చెను. భూపాలుడు వారికి సముచితాసనములు కనుసన్నల జూపిన నా వనితలు సుఖాశీనులైరి. అంత రాజకీరము ఓలతాతస్వీ! నీవు మంచినమయమున కరుదెందితివి. నీ వచ్చిన కార్యమంతయు మీ భూపాలునకు విన్నవించి నా పలుకు యథార్థమెఱుంగ గోరియున్న యాతనికి సంతన మొనగూర్చుము. చల్లకువచ్చి ముంతదాచుటెలనని బల్కెను.

అనిన కీరరాజంబు పల్కులాలించి విస్మయానందకందభిత మానసయు, మందస్మిత సుందరవదనారవిందయునై యుద్భాండు వదన ఓమీ పతి నందను నవలోకించి యా మూలచూడంబుగా నుదీయవిజ్ఞాపనంబు దత్తావధానఁడై చిత్తగింపుమని యిట్లనియెను. “నకలసంపదల కాకరమై యలరారు నవంతీపురంబును సత్యధర్ముడను భూపాలుడు

పరిపాలించుచుండెను. ఆ విభునకు పట్టమహిషీయగు లీలావతీయందు కర్పూరమంజరి యను కన్యాలలామ యుద్భవించెను. శుక్లపక్ష క్షిపా కరుని మాడ్కి దినదినాభివృద్ధినొంది యక్కన్యాలలామ తల్లిదండ్రుల, సఖులనయన చకోరంబులకు చంద్రరేఖయై యొప్పారుచుండెను. కడుంగడు గారాబమున పెంపబడిన యా కర్పూరమంజరి యిపుడు యశావ్యస వతియై మూర్తీభవించిన శృంగారరసాధిదేవత చాడ్చున వెలుంగుచుండెను. ఆ రమణీశిరోమణి సఖులతోగూడ నొక్కనాడు శృంగారవనాంతరీధి రతికాంతు నర్చింపనేగి యయ్యెడ శుకపితతులకు శృతిశాస్త్ర పురాణాసత్కథాసార ముపన్యసించుచున్న నొక్కశారికను దిలకించెను. అంతకర్పూరమంజరి యా శారికను బట్టుకొనవలయునను కుతూహలంబున నద్దాసిని జేరంబోవ చిలుకలన్నియు నామెం గనుంగొని యెగసి పోయెను. కాని యా శారిక యెగిరిపోవుటకు సమర్థతకలదయ్యెను యెగురక—వంచెనచే నామెకు జిక్కువడిన యట్లు కర్పూరమంజరి చేతికి దొరకెను. ఆ గోమవంకను కర్పూరమంజరి పెక్కువిధముల లాలించి నీకు యే విధంబున నీ బహుకళాకుశలత్వముగల్గెను. యెచ్చటిదానవు. నా యువవసంబున కెట్లునుదెంచితివి. వచింపుచుని బల్కెను. ఆ పల్కు లాలించి యా శారిక ఓతస్వీమణీ! సరస్వతదేవి తనకుమారికగా జూచుకొని యాదరించెడురా చిలుకచే పెంపబడి నానా కళాకుశలత్వమువడసి త్రికాలవేదీని యనంగా శృంగారవనాంతరంబుల సంచలించుచుండును. “ఇదియె నా వృత్తాంతమునటయు. నా కర్పూరమంజరి శారికా! నీవు త్రికాలవేదీనై నచో నా కనుకూవరుం డెచ్చట లభించునో యాతని రూపాభిజాత్యంబు లెట్టివో వివరింపుము” అని బల్కెను. అని బలుకుటయు నా శారికా గాంతామణి! సమానరూపాభి జాత్యగుణంబుగల్గి సర్వవిద్యాపారగుడై యున్న వంచకపురీవర మేలు భూపాలుని కుమారుడు రాజకేఖరుడు నీకు విభుండగును. అని వక్కాణించియుండెను.

అంతటినుండియు కర్పూరమంజరి భవదీయరూపాభివర్ణన మీ శారికచే పలుమారు వినియు సంశృప్తినొందక నినగనులకు సాఫల్యము గల్గు నట్లుగా గంపగొనవలయుననియు దనజన్మము సార్థకపడునట్లుగా నీ తోడ గలియవలయుననియు నలంచుచు పంచబాణపంచిత్యై పరితపించుచుండెను. అట్టియెడ జెలులమైనమే మెల్లరమును కట్ట! యీమె యీ శారిక మాటలాలించి కదా యిట్టికంతుని బారికిజిక్కి పరితపించుచుండెను. యేమి నేయుదుమని పెద్దయుం బ్రొద్దు విచారించి యెటు నేయుటకును దోషక భూపాలునినన్ని ధికిం బోయి మా సఖ సంతాపమంతయు నెఱిగించితిమి. అంత నా భూపాలుడు చిరునగవున తమ్ము నగౌరవంబుగ దోడ్కొని రావలయునని నన్ను బనిచెను' ఇంక నే జెప్పవలసినదే మున్నది. మా కర్పూరమంజరి ననగ్రహించుటకై తమ రరుదెంచిన సకలసంపద లొనగూడినట్లు సంతసిలుదును." అని బలు కుటయు నా రాజశేఖరుండు దనసమీపంబున రత్నస్థగితపంజరంబున నున్న కీరంబు గనుగొని కీరరాజమా నీ పలుకు లమృతపునోసలు. మరియు శిలాశాసనంబుల భంగి యధార్థములు. ఇట్టినిను సామాన్య కీరము గాదలంచిన నన్ను మన్నింపును"ని పెక్కుభంగు ననునయాలా పంబులాడి పరిణతిపరిణయోత్సాహుండును సర్వసన్నాహుండును ననగతానేక రాజశేఖరుండునునై యీ రాజశేఖరుడా ప్రొద్దె కదలి కదలికా కదంబ నింబజంబీరజంబుతమాల హింతాల లవంగలుంగనా రంగమాతులుంగ సురంగాది మహామహీరుహనితాంతాంతవై న యవంతిపురోపకంతంబున విడిసెను. అంత నా యోషాలలామయు భూపాలుని పిడ్డొని నగగు ప్రవేశించెను.

అట్లు అంతఃపురంబును ప్రవేశించిన చతురిక నతనుతాపంబున పరివేదనం బడుచున్న కర్పూరమంజరికా రాజశేఖరుని యాగమనవృత్తాంత మంతయు నెఱిగించి యీమెను సంతోషసాగరతరంగదోలికల హాయిగ

నూపి సత్యధర్మమహీకాంతునకు రాజశేఖరు నెదుర్కొని దోడి తేవలయునని విన్నవించెను. అమృహీకాంతుడును పుంబును యొక రింప దగువారిని బనిచి నిఖలబంధుజనసమూహంబు వెంబడి మంత్రి సామంతజనంబులు దన్ననునరింప చతురంగస్థైర్యము దోడురా వేత్ర హస్తాలు బారాబరులు నేయ రాజశేఖరుడు విడిసియున్న ప్రదేశంబు నకుఁ జని సముచిత సత్కారంబుల యధావిధి జూపి తనతో నాతని దోడ్కొని వచ్చి యొక దివ్యసాధంబున నాతని విడియించెను.

అనంతరము పురోహితానుమతంబున నొక్క దినమున శుభము హూర్తమున సత్యధర్మ మహీధవుండు కర్పూరమంజరిని విధివిధాన పూర్వకంబుగ రాజశేఖరునకు గన్పాదాన మొసంగెను. పరిణయ మహోత్సవము యధావిధిగా జరిగింపబడెను. రాజశేఖరుండు గొన్ని దినంబు లా పురీవరంబున నుండి యనంతరము సత్యధర్మ మహీపాలుని యనుమతి వడసి సహధర్మచారిణీయుక్తుడై వంచకపురంబున కరిగెను.

ఒక్కనాడు కర్పూరమంజరీ రాజశేఖరులు శారికాకీరంబుల నొక్కొక పంజరంబున నుంచి యొక భూతశాఖ దగిలించి సమీపతరు లతానికుంజమున గూరుచుండి సరస సల్లాపంబుల ప్రౌద్ధ పుచ్చుచుండిరి. అంత కీరంబు శారిక కిట్లనియెను. శారికా! నాయజమానుఁడును నీ యజమానురాలును గలసికొని మకరకేతన క్రీడాచాతుర్యంబున ప్రౌద్ధపుచ్చుచుండిరి. మనముగూడ నాపోల్కి నుఖంపదగును గాని యిటు లొక్కక పంజరంబున నుండుట నాకు సుంతయు బాగుగా గాన్పించుటలేదు. అని బలికిన విని శారిక యింపుకొ పంబున బురు షుల నమ్మరాదు. పూరుషు లధికపాపకర్మలు వారలను నమ్మి వర్తించిన యాడుదాని గతి దుర్గతియని వేరె వచింపవలయునా? యని బల్కెను. అంత కీరము శారికా! యూరక పూరుషుల నిందింపకు. పూరుషులు నీవనిన యంశ పాపకర్మలుగారు స్త్రీలన్ననో చెప్పరా

నంతటి పాపకృత్యములకైన వెనుదీయరు. వారికంటె నెక్కుడగు పాపాత్ములు పూరుషులలో నుండజాలరు. ఇట్లు యిరువురు వాక్కలహములాడుచుండ సమీపముననున్న రాజశేఖరకర్పూరమంజు లిరువురును యచ్చటికి జరుదెంచి మీరేల కలహమాడుచున్నారని ప్రశ్నించిరి. అంతశారీక దనకును శుకంబునకు జరిగిన వివాదమంతయు నెఱింగించెను. అంతరాజశేఖరుడు శారీకా ! మంచిది పూరుషులు దుర్మార్గులని నీ వెట్లు నిర్ణయించితివి జెప్పమనిన శారీకదేవా ! మనీయవచనంబుల కనుగుణంబుగా నొక్కకథ గలదాలింపుడని యీ క్రింది కథ యిట్లు జెప్పసాగెను.

ధనగుప్తునికథ

తొల్లి కాంచనపురంబున నుండు ధర్మగుప్తుడను వెళ్ళశిఖామణికిం
 ధనగుప్తుడను కుమారుడుగలడు. ధనగుప్తుడు తండ్రిమరణాంతరము
 దుర్మథాంధుడై దన సొమ్మెల్ల వమ్మొనర్చుకొని తినటకొక్క పూట
 కైనను దిండిలేకుండుటచే కాంచనపురంబున గొప్పగా బ్రతికినవాడగు
 టచే నచటి నిలువజాలక యేదోయొక కుగ్రామమైన చేరుకొని పొట్ట
 పోసికొన నిశ్చయించుకొని బయలుదేరి నిరంతరప్రయాణంబు నల్పుచు
 మార్గమధ్యమున నెడనెడ లభించు కందమూలముల భుజించుచు
 యెట్టకేలకు కాంచీపురమును జేరుకొనియెను. అందు దనకు దూరబం
 దుగుడగు శ్రీగుప్తుడను వానియింటఁ ప్రవేశించి—దనతండ్రి మృతుడైన
 సంగతియు దాని ధనమంతయు పోగొట్టుకొనిన సంగతియు జెప్పక
 యాతని యేకపుత్రికయగు రాగతరంగిణిని పరిణయమాడెను. అంత
 రము ధనగుప్తుడు కొన్నిదినముల వరకును భార్యతో సుఖముగా గడి
 పెను.

ఆ ధనగుప్తునకు మామగారియొద్ద నంతయు కైవశమొనరించు
 కొని హాయిగా దన యిచ్చవచ్చినట్లు దిరుగదలంపు వుట్టెను. దుర్మ
 థులకు దుర్మథాంధులకు మేలొనరించిన వారలకే యెగుసేయు బుద్ధి
 గలుగుటసహజముగదా? ఆతఁడు పెక్కువిధముల ప్రయత్నించి చూ
 చెను. కాని యత్తవారిధనము హస్తగతమగునట్లు గాన్పింపలేదు. భార్య
 యొడలిపై నున్న యాభరణము లమూల్యములై నవనియును, యిం
 చు మించుగా తనకా జన్మాంతమాధనము సరిపడుననియు దలంచి యుక్తి
 మై మామను వంచింపనిశ్చయించు కొనియెను. ఆతఁడు మామతో
 దనగ్రామమునకు భార్యతోగూడ పోవసంకల్పించుకొని నట్లు దెచ్చి
 యాతని సమ్మతింపజేసెను.

ఒక్కనాడు భార్య యుక్తుడై బయలుదేరి మార్గమధ్యమున రాగ తరంగిణి యొడలిపై గల సర్వాభరణములను లాగుకొని యామెను యొకన్నూతియందు ద్రోసివైచి యామె తప్పక మరణించునను దైర్యముతో దనగ్రామమునకు బోయెను. ఆ కూపంబుననుండి యధికతర దుఃఖంబున శోకించుచుండ కొందరు పధికులామార్గమున బోవుచు రోడనమాలించి యా కూపంబున నున్న యామెను వెలుపలకుదీసి తరుణీమణి ! నీ వెవ్వతెవు యీ శోపంబులో బడుట కేమి కతంబు. ఎవ్వరు నీ కిట్టిపాటు గల్గించిరి. నీ వృత్తాంతమాధ్యంత మెఱిగింపుమని యడిగిరి. అంత నామెయు దనవిభుడే తనికెట్టిపాటు గల్గించినవాడని సంపూర్ణముగా నెఱింగియు యది బయలునేయనేరక తాను విభునితో నత్తవారింటికి బోవుచుండగా దొంగలడ్డగించి తమ్ముడోచుకొనిరనియు దన్ను నూతిలో పారవైచిరనియు దనవిభుఁడేమయ్యెనో దనకు దెలియదనియును దాను కాంచీపురంబున నున్న శ్రీగుప్తుడను వైశ్యుని కుమార్తెననియు దెల్పి వారిసహాయమున కాంచీపురమును జేరెను.

ధనగుప్తుడును భార్యయొక్క భూషణములన్నియును దెగనమ్మి జూదమున గొంతధనమును, స్నేహితుల రంజించుటకై కొంతధనమును దన్ను దాన కర్ణుడని పొగడినవారల కిచ్చుచు కొంతధనమును వ్యయించెను. ఆయమెఱుగని కర్ణు అనర్థమూలమగు గాని యన్యమెన్నటి కేని యగునా ? కొలదిదినములలో నాతఁడు తిరుగ పూర్వపుస్థితి కరుదెంచెను. మరల నత్తవారింటి కేగి మామగారి నెట్లులై నను వంచించి ధనము సంపాదించవలయునను యభిలాషంబున నిరంతరప్రయాణంబుల కంచిజేరెను. మామగారింటి కేగినతోడనే యాతనికి మొట్టమొదట భార్యగాన్పించెను. తోడనే యాతఁడెంతయో భయపడసాగెను. కాని రాగతరంగిణి నీవు భయపడవలదు. వనములో దొంగలు మనలదోచుకొనినట్లు జెప్పినని బల్కి యాతనిభయంబు మాన్పెను.

క తా శ క థ లు

అనంతరమిచ్చట గొన్నినాళ్లుండి రాగతరంగిణి వధించియైనను భూ
 ణములు దిరుగగొని పోవలయుననియు సంకల్పించుకొని తిరుగ భార్య
 దనతో బంపుమని యడిగిన మామబంపడని నిశ్చయించుకొనియే
 నాటి సంభోగపరిశ్రమస్ఫురతబొంది దనకొగిలితో సుఖనిద్రజెంది
 యా తరుణిమణిని విదల్చి చంపనుంకించి కత్తియైతెను. ఆ సమయ
 మున. రాగతరంగిణి మేల్కొంచి పెద్ద గోలబెట్టుటచే భీతచిహ్నుడై
 ధనగుప్తుడు మ్రాన్పడియుండ శ్రీగుప్తుడాదిగాగల పారచ్చటి కరుజెంచి
 ధనగుప్తుని దుర్ణయమునకు నాతని జీవాట్లుపెట్టి నావలకు పారదోలిరి."

అని యీ కథను శారికవినిపించి భూపాలచంద్రమా! పూరుషులు
 క్రూరులనుట కింతకంటె నధికనిదర్శన ముండవలయునా? ఇద్దానివలన
 స్త్రీదయామతులై దమదయితులై నాధుల మన్నింతురని లోకము
 నకు వెల్లడియగుచున్నది. పూరుషులు—తమప్రియురారండ్రను గూడ
 తుచ్ఛధనమునకై యాశించి వధింతురనియు తేటతెల్లమగు చున్నది
 గదా యనిన విని రాజశేఖరుండు కీరమా! స్త్రీలధికపాపాత్ములని నీ
 వెట్లు జెప్పగలవని ప్రశ్నించెను.

విలాసవతికథ

రాజశేఖర సార్వభౌమా! స్త్రీలు దుర్మార్గులని నిరూపించడగు కృతకథగల చాలింపుడు. తొల్లి నర్వసంపదల కాకరంబైన విక్రమ హపురంబును వ్రతాపమకుటుడను భూపాలుడు పరిపాలించుచుండను. ఆ వ్రతాపమకుటుడ దన కుమారీమణియైన విలాసవతియును దానిని పాలిపుత్రరాజ్యమును బరిపాలించు భూపాలుని కుమారుడైన సుధర్ముడనువాని కిచ్చి యఖండవైభవంబును బరిణయము గావించెను. వ్రతాపమకుటుడు సుధర్మునకు దనపురంబున గల నొక్క దివ్యసౌధంబున జాయానహితంబుగా నుండుట కొనంగెను. గొన్ని దినముల వరకా సుధర్ముడు విలాసవతితో సుఖంబుగ గడపెను.

ఒక్కనాడు విలాసవతి చంద్రకాంత శిలాసౌధంబున నిలచి పరికించుచుండ దూరంబున పినాకినీ తటంబు గాననయ్యెను. ఆ పినాకినీ తటంబున నిలువం బడియున్న మారసన్నిభుడగు విప్రకుమారుని గనుగొని యాతనిపై చిత్తంబు హత్తుకొన వియోగ భరంబున గుండుచుండెను. అంత నొక్కచెలికత్తెను జేరబిలిచి యా విప్రకుమారుని జూపి యాతని నెట్లైనను యా రామమునకు దోడ్కొనిరా బనిచెను. పనిచినతోడనే యామె భూసురోత్తముని పాలికిజోయి కుమారి నినుగాఢముగా వలచినది గావున నామె యభిమతంబు దీర్ఘపుగాక రమ్మని జెప్పి యాతని సమ్మతింపజేసి యుపవనంబునకు దోడ్కొనిపోయి యొక లతానికుంజమున గూర్చుండబెట్టి దనయాగమనమునకై యెదురుజూచుచున్న విలాసవతి కా వృత్తాంత మంతయు దెలిపెను.

విలాసవతి యా రేయియందు విభానిత్వరితముగా నిద్రబుచ్చి యుపకాంతుని గూడవలయునను యుబలాటంబున నుపవనంబునకు జోయెను. అచట నా విప్రకుమారుడు సర్పదష్టుడై మృత్యుడై పడి యుండుటదిల

అనంతరమిచట గొన్నినాళ్లుండి రాగతరంగిణి వధించియైనను భూషణములు దిరుగగొని పోవలయుననియు సంకల్పించుకొని తిరుగ భార్యను దనతో బంపుమని యడిగిన మామబంపడని నిశ్చయించుకొని యొక వాటి సంభోగపరిశ్రమస్ఫురతబొంది దనగాగిలిలో సుఖనిద్రజెందిన యా తరుణిమణిని విదల్చి చంపనుంకించి కత్తియెత్తెను. ఆ నమయమున రాగతరంగిణి మేల్కొంచి పెద్ద గోలబెట్టుటచే భీతచిహ్నుడై ధనగుప్తుడు మ్రాస్పడియుండ శ్రీగుప్తుడాదిగాగల వారచ్చటి కరుడెంచి ధనగుప్తుని దుర్ణయమునకు నాతని జీవాట్లుపెట్టి నావలకు పారదోలిరి."

అని యీ కథను శారికవినిపించి భూపాలచంద్రమా! పూరుషులు క్రూరులనుట కింతకంటె నధికనిదర్శన ముండవలయునా? ఇద్దానివలన స్త్రీదయామతులై దమదయితులై నాధుల మన్నింతురని లోకము నకు వెల్లడియగుచున్నది. పూరుషులు—తమప్రియురాండ్రను గూడ తుచ్ఛధనమునకై యాశించి వధింతురనియు తేటతెల్లమగు చున్నది గదా యనిన విని రాజకేఖరుండు కీరమా! స్త్రీలధికపాపాత్ములని నీ వెట్లు జెప్పగలవని ప్రశ్నించెను.

విలాసవతికథ

రాజశేఖర సార్యభామా ! స్త్రీలు దుర్మార్గులని నిరూపింపదగు నొక్కకథగల చాలింపుడు. తొల్లి సర్వసంపదల కాకరంబైన విక్రమ సింహపురంబును వ్రతాపమకుటుడను భూపాలుడు పరిపాలించుచుండెను. ఆ వ్రతాపమకుటుడను దన కుమారీమణియైన విలాసవతియును చానిని పాటలీపుత్రరాజ్యమును బరిపాలించు భూపాలుని కుమారుడైన సుధర్ముడనువాని కిచ్చి యఖండవైభవంబున బరిణయము గావించెను. వ్రతాపమకుటుడు సుధర్మునకు దనపురంబున గల నొక్క దివ్యసౌధంబున జాయాసహితంబుగా నుండుట కొనంగెను. గొన్ని దినముల వరకా సుధర్ముడు విలాసవతితో నుఖంబుగ గడపెను.

ఒక్కనాడు విలాసవతి చంద్రకాంత శిలాసౌధంబున నిలచి పరికించుచుండ దూరంబున పినాకినీ తటంబు గాననయ్యెను. ఆ పినాకినీ తటంబున నిలువం బడియున్న మారసన్నిభుడగు విప్రకుమారుని గనుగొని యాతనిపై చిత్తంబు హత్తుకొన వియోగ భరంబున గుండుచుండెను. అంత నొక్కచెలికత్తెను జేరబిలిచి యా విప్రకుమారుని జూపి యాతని నెల్లెనను యా రామమునకు దోడ్కొనిరా బనిచెను. పనిచినతోడనే యామె భూసురోత్తముని పాలికిపోయి కుమారి నినుగాథముగా వలచినది గావున నామె యభిమతంబు దీర్తువుగాక రమ్మని జెప్పి యాతని నమ్మతింపజేసి యుపవనంబునకు దోడ్కొనిపోయి యొక లతానికుంజమున గూర్చుండబెట్టి దనయాగమనమునకై యెదురుజూచుచున్న విలాసవతి కా వృత్తాంత మంతయు జెలిపెను.

విలాసవతి యా రేయియందు విభానిత్వరితముగా నిద్రబుచ్చి యుపకాంతుని గూడవలయునను యుబలాటంబున నుపవనంబునకు పోయెను. అచట నా విప్రకుమారుడు సర్వదృష్టమై మృత్యుడై పడి యుండుటదిల

కించి కడుంగడు విచారించి వానిపై గల మోహంబు పెంపున నాతనిపై బడి కొగలించుచు విచారించుచుండ నప్పుడా విప్రబాలకుని శరీరము భూతావేశమగుటయు నా విలాసవతి నిక్కముగా నాతఁడు పునర్జీవితమై యట్లుదలంచి యా శరీరమును పెక్కుగతుల కొగలించి విలపించుచుండెను. అంతట నాభూతావేశమైన శరీరము విలాసవతి ముక్కునగట్టిగా కరచుకొనియెను. విలాసవతి తనముక్కును వెలికి దీసికొన బలిమిని ప్రయత్నింప నయ్యది యూడిపోయెను. అంతచేయునది లేక విభుడు నిద్రించుచున్న శయనాగారమున కరుదెంచి యా శయ్యాతల మంతయు రక్తమయము గావించి చెలులారా నా విభుడు నా ముక్కుగొరికి వేసెను. రండనుచు పెద్దగోలబెట్టెను. చెలులెల్లరును కలవరపడుచు నచ్చటి కరుదెంచిరి. కొందరు భూపాలుయొద్దకు బరువిడి యీ వృత్తాంతమంతయు వినిపించిరి.

కొలదిసేపటిలో భూపాలుఁడు కుమారీమణి శయనాగారమున కరుదెంచి కుమారీ కల్పితకథాకర్తనమున నల్లనియెడ రోషకషాయితలోచనముడై తక్షణము యాతని జంప బంపెను. బనిచిన సేవకు లానుధర్మని వధ్యభూమికిఁ గొనిపోయి తధింప నంకల్పించుకొనియున్న నమీషమున నున్న యొక మునిపుంగవుడు నేర మేమియును లేక యీతని జంప దగదని బల్కుచు గడచిన యధార్థచరిత్ర మంతయు భూపాలునకు తెలియజేసెను. భూపాలుడును యతీంద్రుని పల్కుల యధార్థ మారసి కూతుని పురంబున నుండనీయక పారదోలెను.

రాజశేఖరా, వింటిరిగదా యీ కథ స్త్రీలు క్రూరులుదుర్మార్గులు అనుట కింతకంటె నధికమగు నిదర్శనము కావలయునా? యని కీరము పలుకుటయు రాజశేఖరుఁడు కీరమును మిక్కిలిగా ప్రశంసించెను. కర్పూరమంజరి శారికను ప్రశంసించెను.

విక్రమార్కమహీపాలా! వింటిరిగదా యీ కథ యిందు స్త్రీ

పురుషులలో నెవ్వరధికపావులని ఘనసారపేటిక ప్రశ్నింపగా విక
మార్కుడు నవ్వుచు మగవారె మిక్కిలి కూరులును పావులును గాని
వనితలెంతమాత్రమును గారని పల్కెను. అంత కళావతి మునుగు
దీసివైచి అచేతనవస్తువులకు జీవన మొనంగి మాటలాడింపగల శక్తి
గల ధీమంతులు గదా? తమరు అట్టియెడ కర్పూరకరండ మడిగిన
ప్రశ్నకు దగినట్లుగా సమాధాన మీయక తప్ప జెప్పనగునా? పురుషు
లెన్నటికిని పాపకర్ముడని పలుకగూడదు. గాని స్త్రీ యెట్టి దురిత
మాచరించినను పతివ్రతాచరణభంగము గల్గి పలువురచే వ్రేలిడి
చూపింపబడునది యగును గాన స్త్రీలే యధిక పాపాత్ములని బల్కి
మరల మునుగునై చికిని పరుండెను.

పద్మావతి కథ

విక్రమార్కుడు మరల నామెను మాటలాడింప సంకల్పించుకొని సువర్ణకలశమునకు దన మంత్రవిద్యచే సచేతనత్వమును మాటలాడు శక్తియు నొసంగి “కలశమా! ప్రొద్దుపోకడ కేదేని యొక కథ వక్కాణింపుము. యింకను నిద్దుర వచ్చుటలేదు. యెవ్వరితో నైన మాటలాడుదమన నెవ్వరును సమీపంబున లేరుగదా” యని బల్కెను. అంత నా సువర్ణకలశము దేవా! దివ్యాద్భుతచాతుర్యముల నొప్పురు కథల పెక్కువర్ణాయము లాలించియుండురు. అట్టి మీకు ముదంబొనగూర్చు కథ జెప్పగల సామర్థ్యము నాకు లేదు. అయినను తమరు జెప్పమని యాజ్ఞాపించుటచే దమ యాన మీరక నాకు దోచిన భంగి యొక కథ వినిపింతునని యీ క్రిందికథ యిట్లు జెప్ప దొడంగెను.

తొల్లి వింధ్యాద్రిసమీపంబున వివేకనిధానమను పురీవరంబుగలదు. ఆపురంబున పరిపాలించు ఖోజీనాయకునకు పద్మావతి, గుణావతి లీలావతి యను మువ్వరు కుమార్తెలు గలరు. వారు మువ్వరును జగన్నోహనాకారులు. కళాశాస్త్రపారంగతులు. బుద్ధియుండు బృహస్పతి నైన మీరగలవారలు. కడుంగడు జారాలు. యుక్తవయస్కులగు కుమార్తెలు మువ్వరకును పరిణయమును గావించి భూపాలుడు వారిని యధికమగు కానుకలతో నత్తవారింటి కనిపెను.

గుణావతి నత్తింట కాపురము సేయుచుండ నా పురంబున కొక్క పరిహాసకుండు—జారశిఖామణి యనందగువా డరుడెంచెను. అతని సౌందర్యము దిలకించి పురుషులు కూడ విభ్రాంతులై యాలింగన మొనరింప నాశించుచుండురని నింక స్త్రీ లాతని గాంచిన తమంత వలచి యాతనిపై బడుదురని వేరె జెప్పవలయునా? పెక్కిల యా

పరిహాసకుండు హరుని కనుదృష్టి చాకని మరుడని యెల్లరును దలంచుచుందురు.

ఆత్మఁడు యొక్క కాసారముచెంత గూరుచుండి వచ్చి పోయెడి లోలాక్షుల దిలకించుచు దనతో జేరినవారలతో పరిహాసంబుగ వారల జూపి పల్కుచు వారలు నవ్వుచుండగా తగు నింటిబిడ్డల జూచి యుచ్చ గిత్తలవలె ప్రాకులాడుచు కేరడ మొనరింపదగునా యని మందలించుచుండును. ఇట్లు లా పురీవగంబున విహరించుచు నొక్క నాడు కామ శాస్త్రుకళావేదులైన విటవిదూషకపీఠమర్దకనాగరకులతోడ బహువిధ సైరిణీగరావ్రసంగంబుల బ్రౌద్ధపుచ్చుచున్న సమయంబున మీదేశంబున గ్రొత్తలగు వార్త లెయ్యవి. యెవ్వరెవ్వరివల నేయే చోద్యంబులు దెలియునగును నా కెఱిగింపు డనిన వార లా నూతనపరిహాసకుని కిట్లనిరి. ఈ పురీవరమున కించుక దూరమున మహాఘోషపట్టణ మొక్కటి గలదు. అందు విటుల భాగ్యలక్ష్మియో యనందగు త్రిజగ న్మోహిని యొక్కతె గలదు. ఆమె సద్మానతి యన బరగుచుండును. తొలుకరి వానకాలమున దోచు మెఱుంగును పసిడేటి నీటి చేపలు మీరు కడగి శుభ్రపరచి వారిజభవుం డా లలితాంగినిగా నొనరించెనో యనునట్లు వయోవిలాసములచే విటాళి కపరిమితామోద మొన గూర్చుచుండును. ఆమె విభుఁడు ధనుర్భాణయుతండ్రై రేపవలగు భేదము లేకుండ యామె వెనువెంట జరించుచున్నను యాతని నెట్టులో మాయబుచ్చి యువకాంతుని జేరి యాతని సంతతానందవార్ధిని దేలించుచుండును. ఆమె నేరువును గొనియాడ నెవ్వనికిని తరంబు గాజాలదు. గనుగొన తలంపు గలదేని యామెకడకుఁ బోయి రమ్మొక అనిన విని వారల పలుకు లెంతవరకు సత్యంబులో కనుగొనవలయు నను దలంపున బయలుదేరి మహాఘోషపురంబు జేరెను.

మహాఘోషపురంబు. జేరంజని పురోపకంఠమున నున్న యొక యువ

వనంబు ప్రవేశించి యందున్న శశికాంతశిలాతలంబున గూర్చుండి
 మార్గాయాన మపనయించుకొని సమయోచితవేషాలంకృతుడై యా
 పురీవరంబు ప్రవేశించి య పృథ్వావతీ సతిమందిరంబును పౌరజనంబుల
 వలన నెఱింగి యందు జొచ్చెను. అచ్చట నువర్ణరచితములైనట్టి పంజ
 రంబులనుండి రతిరహస్యముల నముల్లసనంరంభంబున వినిపించు కీర
 రాజము గాంచి యానందించుచు నాకీరరాజములకు కలకండ మున్నగు
 పదార్థముల దన కరవల్లపంబుల నందించుచున్న పద్మావతిం గాంచి
 బెన్నిధిం దిలకించి నవేదచందంబున నా పరిహాసకుండు సంతసించెను.
 అంత నాతఁడు తన మనంబున నిట్లు తలపోయసాగెను, ఔరా! యేమి
 యీ లలితాంగి సోయగము. సమీపమున నున్న మణిమయరచితసాల
 భంజికలకు దన భానురాకృతి రమణీయత యొనంగుచుండెను గదా!
 ఆహా! నవరత్నస్థగితబంగరుపంజరస్థితరాజకీరంబుల మృదుపల్కుల కీరాజీ
 వాఁడీ పల్కులు గురూపదేశతత్వంబులు గదా! లోకముల కెల్ల
 చక్కనిది నా భార్య యని విర్రవీగు మారుని గర్వము పరిహరింప
 గావోలు నీ లతాత్వని నా యజుండు సృష్టించెను. ఈ లోలాఁకిం దిల
 కించుటవలన నా నేత్రములు నేటికి సాఫల్యము నొందినవి. ఇంక
 నీ బిహృకవతిని జత్తము కేళిదేల భాగ్యం బింక నా కెన్నడు
 లభించునో యపుడే నా జన్మము సార్థకమగును గదా!
 భళిరే! యిట్టి యెయ్యారములు గల్గు విలాసవతి ద్రిలోకంబులం
 దైన నుండజాలదని దలపోయుచుండ నాకాంతామణి రూప,
 జితమన్మథుం డగు నాతని యాకారవిశేషాదుల గాంచి సంత
 సించుచు నీత డెవ్వరు. యీతని సౌందర్యసౌకుమార్యముల బరికించి
 చూడగా స్వర్గమునుండి భూమితలంబునకు విలాసార్థమగా దిరుగ
 నరుడెంచిన యాజయింతుఁడో లేక దేవేంద్రుని పనువున దనభార్యయే
 మహామునితపఁబో విఘ్న మొనరించుటకు భూతలంబున కరుడెంచి

యామె నన్నేపించుచుండు యానలకూబరుడో గావలయును. లేకున్నచో సామాన్యమానవుల కిట్టి యనుపమానసౌందర్య మలవడునా? మన్మథుడు రూపవంతుడని లోకులందురుగాని నిక్కమునకా నామ మాత్రావశేషుఁ డీతనికి సౌందర్యసౌకుమార్యములదీసికట్టనియే జెప్పవలసియున్నది. భరీ! యిట్టి సుందరాంగుని ముఖారవిందసందర్శన భాగ్యము నేటికీగదా లభించెను. భరీ! ఈతనితో గామనుఖంబులనుభవించునోచిన యాతరుణియే స్తుతిపాత్రము. ఇట్టి విటచక్రవర్తితో గడపు యొక్క తృటికాలమైనను జాలదే! అని యేమోదలచుచు సాధిప్రాయముగా నాతనివంక రెప్పవాల్చక జూచుచుండెను. ఆతడును తనవాల్చుపుల నాయింతి సోయగమీక్షించుచుండెను. అంత నాయిరువురి చూపు లేకమయ్యెను. మన్మథుఁడు ప్రసవభాణములతో సుభయులను సమముగా గొట్టుచు పాక్షికపుబుద్ధిలేక సంచరించెను. అంత నాపరిహాసకుండు గననన్నల తానరుదెంచిన విషయంబు తేటతెల్లముగా దెలిపిన గుర్రెఱింగి పద్మావతి యాతని మజ్జనభోజనాదుల సంతృప్తునిగావించి తనకు బ్రിയసఖుండైన వసంతుండను వానిని బిలిపించి యాతనితో మంతనంబున పరిహాసకు డరుదెంచిన వృత్తాంత మంతయు దెలిపి యాతని పుష్పవనముననునిచి తనపతియొద్దకుండిదన్నెట్లులే నను పుష్పవనమునకు జేర్పవలసినదని యుపదేశించి యాతనితో పరిహాసకుని బంపెను.

తదనంతరము విభుండు గృహమున కరుదేరగ నాతనియందు దనకెంతయో మక్కువయున్నట్లు నటించుచు యాతని కెదురేగి గైదండయొనంగి లోనికిఁదోడ్కొనివచ్చి సుఖాసీనుని గావించి యాతని పదకమలములను కడగి తజ్జలమును శిరమున ధరించెను. ఆతడు దన సతియొనరించు పరిచర్య లన్నియును నిక్కువమైన ప్రేమతో నొనరించువానిగా దలంచి సంతనంబున ప్రియురాలిని గొగలించుకొనెను. అంత పద్మావతియు ఈతడు నాకపటప్రేమను యదార్థముగానమ్మియుండెను.

యింక నీతని క్షణమాత్రమున మోసగించి యుపభ్రష్టను జేరిగలనను
 ధార్మమున ప్రియుని త్వరితగతి మజ్జనభోజనాదులచేల్చి యాతనితో
 నరనసల్లాపముల చేల్పుచు యుపవనమునకు దోడ్కొనిపోయెను.
 అచ్చటి నవమల్లికాకుంజపుంజముల ప్రియుని గొగలించుచు యాతనికి
 దనయందు సదభిప్రాయము గలుగునట్లునరించుచు యాతఁడు దరి
 జేరుకొలంది దూరమున కేగుచు వివిధవిధంబుల విహరించుచుండెను.

అట్టియెడ నొక్క పూరుషుఁడు పదములు తొట్టుపడ మోమున
 దైన్యము దోప యా యుపవనంబున కరుదెంచి పద్మావతి విభుని
 డాయంజని దీనత్వంబున నిట్టులనియెను. నేను ప్రథమగర్భవతియైన నా
 భార్యను పుట్టినొంటికి దీసికొనివచ్చుచుండగా నీసమీపమున మార్గ
 మధ్యమున శ్రవణాతివేదనబడుచు యామె గుందుచున్నది. తగిన
 యాడుదక్షత లేకుండుటచే పెద్దప్రాణమునకే మోసమువచ్చునో
 పిల్లకే యపాయము గలుగునో యను భయంబున నిట్లు పరువిడివచ్చి
 తిని. దగిన సహాయ మొనరించి రక్షింపకున్న మాకింక బ్రతుకు
 దెరువులేదు." అని బలుకుటయు నాతని పల్కులు నిక్కువంబులుగా
 దలంచి పద్మావతీరమణుండు వానికిఁ దోడుపడుట ముఖ్యకర్తవ్య
 ముగా దలంచి పద్మావతితో నిట్లనియెను. "చూచితివా! యీత
 నికి గల్గిన యాపద. ఇట్టియెడ నెట్టివానికైన నుపకృతి నలుపుటవలన
 లగ్గునుగాన నీవీతనితో నీతని భార్యను గలసికొని బోయిరమ్మని బని
 చెను. పద్మావతియు ప్రాణవిభుని యవుడు బాయవలసినవచ్చుట
 కెంతయో జింతించుచున్నట్లు నటించుచు నాథా! తమ యాజ్ఞదాట
 నేరనుగదా? నేడు దమతో విలాసముగా గడపుదమని నిశ్చయించు
 కొంటిని గాని యావిధి నానుదుట యట్టివ్రాత వ్రాయకుండ నేమి
 చేయుదును. అయినను శీఘ్రకాలమున జనుదెంచెదను." అని బలు
 కుచు నానూతనాగంతకునితో నరుగుచుండెను. పద్మావతీరమణుం
 డును నిదురవచ్చుచుండుటచే శయనింప శయనాగారమున కరిగెను.

పద్మావతి యాతనితో బోవుచు “వనంతకా! ఎంతమంచి యుపాయ మాలోచించితివి. అతనిని తిరుగ నమాధానమిచ్చుటకు వీలుభేదము లేనిన నీప్రతిజ్ఞ కెంతయో నంతసించితిని.” అంత వనంత కుడును యజమానురాలు దన్ను మెచ్చుకొనినందుల కుబ్బుచు శీఘ్రగమనమున నేగి పరిహాసకుని దోడ్కొనివచ్చి యామె నేత్రముల కపరిమితానంద మొనగూర్చెను. ఆపరిహాసకం డామెతో యిష్ట లాపభోగము లనుభవించి యామె చాతుర్యము గొనియాడుచుండెను.

అంత పద్మావతియు నాతడు దన్ను మెచ్చుకొనుచుండుటజూచి ఓయీ! ఇంద్రుని చాతుర్యము జూపియుంటిని నను గొనియాడు చుంటివి. నాకంటె చతురత్వముగలవారలు యీపృథివిలో నెందరో యుందురు. ఎచ్చటనో యననేల నిచటికి నాలుగైదుమైళ్ళదూరమున భర్తస్థలమును గ్రామముగలదు. ఆ గ్రామమున గుణావతి యను నొక్క యవతీలలామ గలదు. శృంగారరసమంతయు మూర్తీభవించి యాడురూపుదాల్చినట్టు లామె జనంబులకు దోచుచుండును. ఆలతా తన్వి నెమ్మోము పున్నమచందురు దెగనాడుటయేగాక వికసిత పద్మములమేల మాడుచుండును. ఆలతాతన్వి నెమ్మోచు పసిడితీగను నిరసించుటయేగాక తొలకరిమెఱుంగుల జక్కాడును. ఆలతాంగి పయో ధరంబు కుంభికుంభముల క్రిందువడజేయుటయేగాక జక్కివకవపాలువు దెలుపు. ఆలోలాక్షి కనుంగవ గండుమీలనుబ్బడంగించుటయేగాక కమలపత్రముల నెకనక్కెమాడును. వేయేల ఆమెతో బోల్చుద గిన మగువలీ యిలాతలంబున నెచ్చటను గానబడరని చెప్పటతికయొక్కి గాజాలదు. ఆనతీలలామ దన చాతుర్యము పెంపున దన విభునికట్టదు టనే యుపపతితో గలియుచుండును. వలయునెడల యరిగి యాచాతు ర్యము దిలకించుము. అని యెఱింగించిన విని యాతఁ డత్యాశ్చర్య ముగ్ధమానసుడయ్యెను. సముచితాలాపంబుల నాతడు సంతృప్తి నొంది పద్మావతిని విభునిచేతకు బంపెను.

గుణావతికథ

ఆ పరిహాసకుండీ పద్మావతి దన్ననయము వెంబడించియుండి విభు నికండ్లలో కారమునజల్లి నాతో రమించియుండె ననియే యేనెంతయు వింతనొంది యుండగా నీ గుణావతి విభుని కట్టెడుటనే విభుని గవయు నట. అది యెట్లు సంఘటింపనేర్చునో గదా! పరికించి చూడవలయు నని దలంచుచు భర్తస్థల యగ్రహారంబు నేరి నాడు రాత్రియగుటయు నొక్కచో విశ్రమించి మరునాడరుణోదయంబుననే మేలుకొంది కాలోచితకృత్యముల దీర్చుకొని గుణావతియున్న నివాసంబును పౌరుల వలన విని యా గృహంబును డాయం జనెను.

పరిహాసకుడు గృహహోపకంఠమున నిలచియుండుట దిలకించి గుణావతీకాంత మిక్కిలి యబ్బుర పాటొందుచు ఖౌరా! యీత డెవ్వడై యుండును? కళాలేశమైన దరుగని యా శశిరాజా? లేక శివుని కంటి మంటలచే దగుడుగాని యా చిత్తజాతుఁడా? వారిరువురును గా కున్న సీతఁడెవ్వడో దివ్యపూరుషుఁడు గాని సామాన్యఁడుగాడు. సర మాత్రులకిట్టి సౌందర్య ములవడునా? ఈ తని సాంగత్యంబు లభించిన నా యదృష్టము గొనియూడదరమగునా! యని పెక్కువిధంబుల దల పోయుచుండెను.

ఆ పరిహాసకుండును గుణావతిం దిలకించి పద్మావతివలనందావినన దానికంటె సధికతర సుందరి యగుటచే యీ చతురానను నిర్మాణ కాశలంబునకు మదిలో మెచ్చి కన్ను సన్నలదానరుడెంచిన తెరంగం తయు నా లలనామణికి దెలియజేసెను. గుణావతియు నాతని నాదరించి మజ్జనభోజనాదుల పరితృప్తుని గావించి యాతనితో నిట్లనియెను. నీవు సూర్యాస్తమయమైన పిమ్మట నరుడెంచి నా యుద్ధానవనంబున నొక

బండి గురువెంద పొడలోన గూర్చుండి యుండుము. అప్పుడు నీకు నా చాతుర్యమంతయు జూపెదను.

పరిహాసకుడా దినమంతయును నెట్టెట్టులో గడపి సాయం సమయమున గుణావతీ యుద్యానవనంబును ప్రవేశించి యామె యుపదేశించినట్లుగా నొక్క పొడరింట దాగియుండెను. అట గుణావతీయు నాథుని రాకకై యెదురు జూచుచు యాతడరుదెంచిన తోడనే నాథా! నన్నిటులొంటిగా విడచి యింతవర కెచ్చటనుంటిరి. ఏకులుకులాడితో భోగించుచు నా మాట మరచియుంటిరి. కానిండు ఆ కులుకులాడితోడనే భోగించుడు. యింక నే నెందులకనియా తనితో నిష్ఠురములాడి, నన్నంటరాకుడటంచు బలుక ప్రియుండు దనకోపము దీర్చ సమీపమున కరుదెంచుచుండ దానించుక దూరమున కరుగుచు క్రమక్రమంబున నాతని బుష్పవనంబునకు దోడ్కొని పోయెను.

అట ప్రియునకు చిత్రముగా వశమైనట్లు యాతనిచేతికి జక్కి యాతనితో నా యుపవనంబున విహరించుచు బండి గురువెంద పొడలోన దనరాక గోరుచు పరితపించుచున్న మారుమగని గనుగొని యాతని తత్తరింపవలదని కనునన్నల హెచ్చరించుచు ప్రియునకు దనపై నెట్టి యనుమానమును గలుగకుండ ప్రవర్తించెను. అంతట నాగుణావతీ ప్రియుని జూచి నాథా! ఈ సురపొన్న పూవు లధిక సౌరభ్యయుక్తములుగదా! వీనిని గోసి కొనవలయునని బుద్ధి వొడముచున్నది. తుణమిందు నిలుపుడు. నేనా పూవుల గోసికొని వత్తునని బల్కుచు యా సురపొన్న వృక్షమును జేరి మెల్లన యద్దాని నారోహణమొనర్చి యతి ప్రయాసమున నొక్కపూవును గోసి వాననజూచుచు నాథుని వంక మొగంబై నాథా ఈ పూవు పరిమళము వర్ణనాతీతము—అదేమి యిండుకనేవు మిమువిడచి పుష్పముల గోసికొన చెట్టెక్కిన నాకండల యెదురనే యెవ్వలెనో బెట్లుకొని భోగించుచుంటిరా! ఇంత దురాగ

తము నీకు దగునా? నన్నింతగా మోసమొనరింప నూహించితిరా? అని యతినిష్ఠురముగా బలుకుచున్న తరుణిమణికి యామె నాథుం డిట్లనియెను. ప్రియా! యూరక నన్నేల నిందించెదవు. యిచ్చట నేనిం కొక తరుణిలో భోగించు చుండుటలేదు. నీ కది యెట్లు గానబడు చున్నదో కాని యిచట నేనుదక్క మరియొక డెవ్వడును లేడు. బాగు గా పరికించి చూచుము.” అనిన విని గుణావతి నాథా! నా కటులనే గాన్పించుచున్నది అదే యా తరుణిమణి మిమ్ము బిగ్గ గాగలించుకొని మీ యధరామృతమును గ్రోలుచున్నది. ఆగుడు. నేనుదిగి వచ్చుచుం టినని యా వృక్షావరోహణ మొనరించి ప్రియుని సన్నిధి కేగి నాథా! నా కనుల కట్లు గాన్పించెనేల. అయ్యది యీ వృక్షముయొక్క మహా త్యూమని తోచుచున్నది. మీరుగూడ నీ వృక్షాగ్రమున కెక్కి బరి కించుడు నే నన్యవూరుషునితో నున్నట్లు మీరుగూడ గాన్పించునేమో పరికింతమనుటయు యాతఁడా సురపొన్న వృక్ష మధిరోహించి యొక పుష్పమును గోసి వాసన జూచుచుండెను.

ఈ లోపున గుణావతి బండి గురువెంద పొదక్రింద గూరుచుండిన పరిహాసకుని త్వరితగతి దనుజేర రమ్మని యాతఁడరుదెంచిన తోడనే యాతని సరస నల్లాపవచనంబుల దేల్చి దనకుగల కామశాస్త్ర కళా కుశలత్వము జూపి యాతని మెప్పించెను. ఆతఁడామె చాతుర్యవిశేష మున కెంతయో సంతసించి యామెను నుతింపసాగెను. గుణావతియు దన్ను మించిన నారీమణు లెందరో పృథివీతలంబున గలరనియు అందు నను దన చెలియలగు లీలావతి దనకంటె నధికచాతుర్యము గలదనియు, ఆమె దన విభుడొక వంక బరుండి యుండ రెండవవైపున గల మారు మగనితో నల్లాపముజేయుగల జ్ఞానుని వక్కాణించి యామెనుగనుగొన తలంపుగలదేని సుధర్మానగరంబున నామె గలదు. పోయిరమ్మనుటయు నా పరిహాసకుఁడు వల్లెయని బలుకుచు యామికడ సెలవొంది వెడలి

పోయెను. అనంతరంబు గుణావతి దన విభునితో గలసికొని నాథా!
 మీ కెట్లు గానబడినది. అది యీసురపొన్న వృక్షముయొక్క మహా
 త్వరను భావించుననుటయు నాశండును అట్లయై యుండనోవునని
 బల్కెను. గుణావతియు నాధునితో ననునయాలాపములాడుచు
 గృహంబునకు దోడ్కొని పోయెను.

లీలావతికథ

పరిహాసకుండు లీలావతీ సందర్శనానందకుతూహలాయత్తచిత్తుండై సుధర్మాపురంబున కరుగుచు మార్గమధ్యంబున దన మనంబున నిట్లని వితర్కింపసాగెను. ఆహా! యిటువంటి జగదేకసుందరులగు నీ మువ్వరు లతాంగులతో సంభోగము నావంటివానికి లభించినదే నాభాగ్య మేమని కొనియాడుదును. కాని ప్రపంచమున నొకరిని మించినవారెంతోక రున్నారని చాటుటకు వీరి చారిత్రమే యాదర్శికప్రాయమై యలరారుచుండును గదా? అని తలపోయుచు సుధర్మానగరంబు జేరంజని యంతస్సిత సన్మితవదనుండై లీలావతీ మందిరంబును పొర జనంబులచే నాలించి తద్గృహంబు జేరంజని నవయావ్వన ప్రాదుర్భావ మై మారుని యారవ బాణమోయననట్లు మెఱయుచున్న లీలా వతింగాంచి తన్మయత్వంబునొంది మాన్పడి నిలువంబడెను. ఆలీలావతి యు నాతని సోయగమీక్షించి భభిరే నేడెట్టి సుందరుని దిలకించితిని. ఆ రమానందనుండైన నీతని గనినంతనే లోకముననేనయందకాడ నని యికముందెన్నడును ప్రగల్భము లాడబోడు. నిక్కమున కీతః డిచ్చటి కరుడెంచుటజూడ నాభాగ్యదేవత నీతనినాతో సంధాన పరచు టకు దోడ్పొని వచ్చినట్లు దోచుచున్నది. అని తలంచుచు మనంబున నింతింతనరాని యాత్రత బొడముటయు నాతని కనుసన్నల లోనికి రమ్మనిబిలిచి యాతని పలనపద్మావతీ గుణావతులుడమ చాతుర్యము జూపియుండిరనియు గుణావతిచే నాతడచటికి బంపబడిన వృత్తాంతమును విని యధిక సంతోషా యత్తచిత్తమై ఆతనితో నిట్టులనియెను. నీకు నాచాతుర్యముగూడ జూపెదను. కాని ప్రస్తుతము నీవాడురూపమును

ధరింపవలయును. లేకున్న మోసము వాటిల్లుననుటయు యాతఁడును నమ్మితించి యొక్కనిముషమున నాడురూపుము ధరించి నిలిచెను.

ఇంతలో లీలావతినాథు డరుదెంచెను. అప్పుడు లీలావతి యాకపట స్త్రీని తన నాథునకు మ్రొక్కించెను. ఆతఁడయ్యది నిక్కంపు కాంతగాదలంచి యీమె యెవ్వరు మన గృహమున కేటికి వచ్చెను. యెప్పుడరుదెంచెను అని వ్రశ్నించెను. అందుల కనుగుణ్యముగా క్షణమైనను నాలోచింపకుండ నాస్త్రీ దన సోదరియనియు నమీప గ్రామముననుండి నేడరుదెంచెననియు బల్కుచు భోజనమునకు లెండని యాతని త్వరపెట్టసాగెను. అంతనాతఁడును లీలావతి జెప్పిన యనత్యేకధనమంతయు నిక్కువమైనదని తలంచి ఓసీ! పిలువక దనం తట దానరుదెంచినదని యీనడింపచేయక యీమె నెట్లాదరింతువో తగినవిధంబున భోజన నదుపాయము లొనర్చుము. నీబంధువులయెడ నేనంతగా చెప్పవలసిన యగత్యములేదు. అయినను లోటుపాటు లేమైన జరిగిన యవనింద నాతలపై బడునను భయంబున మరల జెప్ప చుంటిని." అని బలుకుచు భార్యయు వదినెగారును వెంబడింప వచన గృహంబునకు జనియెను.

లీలావతి దనవిభునకును మారుమగనికిని (ఆడురూపముననున్న) తృప్తిగా భోజనంబిడి దానును భుజించి వారితో క్రమ్మర శయనా గారమును ప్రవేశించి భర్తకు కర్పూరదాంబూలం బొసంగి నమీప మున గూరుచుండి తాంబూలము వేసికొన యత్నించుచున్న కుహనా సోదరి నివారించి అక్కా! నీకాయాకుల దీసికొను శ్రమయేల నీచెల్లి యలనగు నేనుండ నీపూరక శ్రమపడవలయునా? ఈ యొక్కదినమున కైన నాకునీనేవ గలుగ నేయరాదా! యని బలుకుచు యీమెకు కూడ తాంబూలమును తయారుచేసి యొసంగెను. అంత దనమనంబున పరిహాసకుండు ఔరా! యిది యెంతజాణ. తాంబూలమీయని కాంత

సంభోగమున కనర్హురాలని పెద్దలనుచుందురే అట్టిభావము నాకుగూడ దోచునేమోయని దానే చాంబూల మిచ్చుచున్నది. పరాకునైన నించుకంతయు గుట్టెచెడకుండ మాటలాడుచున్నదే * అని దలంచుచుండెను.

ఇంతలో లీలావతి విభుని పాన్పునజేర్చి యాతని పాదాః
 లొత్తుచు నిదురవచ్చిన దానిపోల్కి యచట బరుండెను. అంత కుహ
 సోదరి చెలియలా ! నేను పరుండు టెక్కడయని ప్రశ్నించెను. అ
 నామెయు అక్కా ! ఇటురమ్ము నాప్రక్కనే పరుండువుగాని. నీ
 పడకుము. మరదిగారు నీకు క్రొత్తగాదు ! అంతియేకాక నడువ
 నేనుంటినిగదా యింక సందేహమెందులకు. “అని బల్కెను. లీలావతి
 నాధుడును—ఓసీ ! అజేల సిగ్గుగానున్నది గాబోలును దానిని బలవం
 తము నేయుటెందులకు. వేరొకపరువున్నది గదా దానిపైనొక దువ
 టమును పెరువరాదా ? యని బల్కెను. అంత లీలావతియు నాపర
 పెక్కడనోయున్నది. యిప్పుడునేను తీయజాలను. ఒక్క రాత్రి కెందుల
 కంతకష్టమని యూరకుంటిని. * అని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. అంతనాతడు
 ఎంతకష్టము. త్రాళ్లలోనున్న పరువు దింపుటకు గట్టమేమి. నేను దింపె
 దను. దుప్పటి నొకదానిని మాత్రము గొనిరమ్ము. “అని బలుకుచు
 లేవబోయెను. అంతనా కుహనాసోదరియు యాతనివారించుచు వలదు.
 యిప్పుడుమీరు నాకొరకై శ్రమపడవలదు. మాచెలియలప్రక్క పండు
 కొనెదను. * అని బలుకుచు లీలావతి ప్రక్కను శయనించెను. లీలా
 వతియు విభునిచెంత కినుమంతజరిగి యొక్కనిముష మూరకొని అబ్బ
 ఈదినమున మిక్కిలి యుక్కగానున్నది. కొంచె మావలకు జరుగుడు
 అని బలుకుచు నాతనిదరినుండి పరిహాసకుని చెంతజేరుచు మరల
 నాధునితో నేకాంతమాడుభంగి నమిపించి మరల వెనుదిరుగ
 కొంతతడవు వేగించి యెట్లకేలకు దనకొప్పుననున్న నల్లగలువరే !

న్నదను నెవంబున దూరముననున్న దీపముపై బడవైచెను. అయ్య నెఱుగని దానివోలె నత్యోగ దీపమారిపోయెనే అని అంత లీలావతీ నాథుడు చెకుముకిదీసి దీపము వెలిగించుటకు డిరుత్తుముచేయగా లీలావతి యాతని చెంతకరిగి, పోనిండు యివ్వుడు నిమిందులకు గావలసినవ్వుడు వెలిగించుకొనవచ్చునని బలుకుచు వత్తనివారిం చెను. అటుపిమ్మట కొంత తడవూరకుండి నాథునితో మఱి నాథా! కామశాస్త్రమున మాయక్క మిగులప్రౌఢగావున సుఖముద్ద గొన్ని బంధనముల సేర్పుకొనవలయునను కుతూహల నామ నున్నది. నేను సేర్పుకొనినయెడల నివన్నియును దమకు దెలి సయ్యే యగును. అప్పుడు మనమిరువురమును హాయిగా సుఖంప జేయుగదా యని నమ్మికబుట్ట వచించి యాతనినమ్మతిబరచి పెండి మునిట్లనియెను. నాకామె వానిని బోధించునపుడు నిద్రాముద్రితుడ నట్లు నటింపుము లేనియెడల నామె సంకోచించునేమోయని బల్కెను. అతడును నట్లేయనినమ్మతించి యట్లుండెను. అంత లీలా వతి పరిహాసకునితో వివిధ విధముల గ్రీడించెను. అప్పటికి జామురాత్రి మాత్రమే మిగిలియుండెను. అంతట లీలావతి కుక్కుటారవము లాలించి లేచి నిద్రించుచున్ననాథునిలేపి దన యక్కప్రయాణమై పోవలసి యున్నట్లు దెలిపి బండికై బంపించెను.

అనంతరము లీలావతి యాతనికిజెప్పవలసిన వాక్యముల జెప్పి ఆత నిబండిపై నెక్కించి కొంతదూరమువరకు సాగనంపి గృహమునకు మర లుచు మరల నెవ్వడైన రావలయునునుమా యని హెచ్చరించుచు నాథునితోగూడ వెనుకకు మరలెను. లీలావతి గృహంబునేరి ప్రియు నకు దనపై నెట్టియనుమానము గలుగకుండ నాతని నూతన విలాసం బుల పెద్దయుం బ్రొద్దుదేల్చెను.

అని విక్రమార్కు భూపాలునకా సువర్ణకుంభము దెలిపి సార్వ పరమా! యీమువ్వరువెలదులలో నెవ్వరు కడుంగడుబాణలో యెఱిం

ಭೇತಾಳಕಥೆ
ಮದ್ದೂರಿ ಗ್ರಾಮಮೂರ್ತಿ

13943